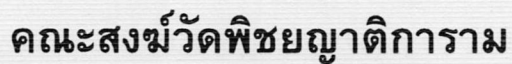

Mr. Choholbert

พระวิสุทธีวงศาจารย์ (สูง ธัญญาโก)

วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร

១៣ កក្កដា ២៥៣៥

กระทรวงศึกษาธิการ

พลศึกษากรมการพลศึกษา

(โรงเรียนพลศึกษา) โรงเรียนพลศึกษา

โรงเรียนพลศึกษา

พิมพ์ที่

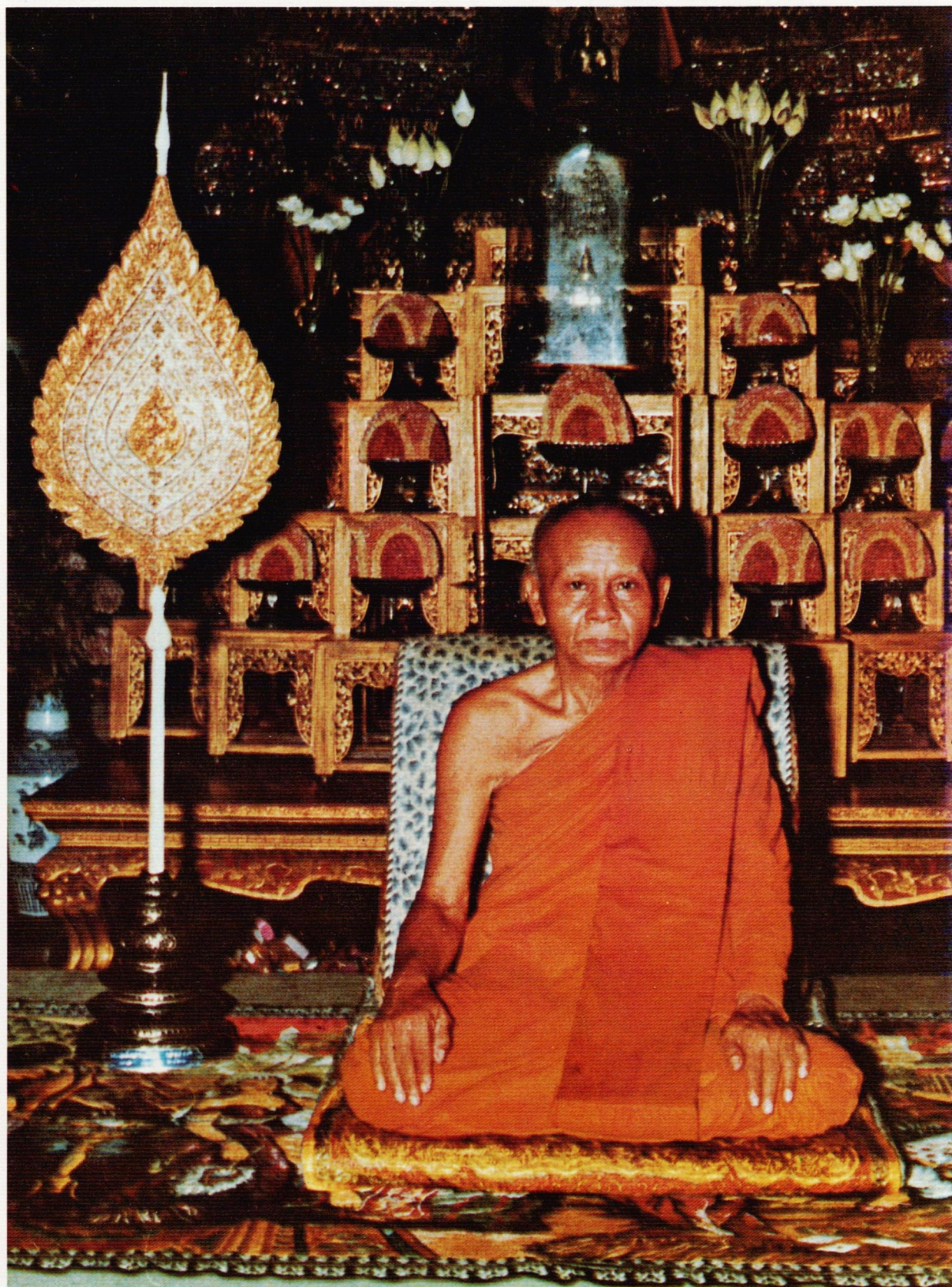
กรมการพลศึกษา

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๒๒๔-๘๒๑๔, ๒๒๑-๘๘๙๒

โทรสาร ๒๒๔-๘๒๑๔

พระวิสุทธีวงศาจารย์

ต้นฉบับ

ที่ รด ๐๐๐๐/๑๐๐๐

สำนักราชเลขาธิการ

พระบรมมหาราชวัง กทม.๐๐๒๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๓๔

เรื่อง โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์
(สูง ญาณูป)

นมัสการ พระสุนทรวิสุทธิฐานวัตร ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิษณุยาติการาม

อ้างถึง ลิขิตที่ ว.๐๔/๒๕๓๔ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๔

ตามที่ท่านได้มีลิขิตขอให้ความกราบบังคมทูลพระกรุณา ว่า พระวิสุทธิ
วงศาจารย์ (สูง ญาณูป) อายุ ๔๔ พรรษา ๖๔ วิชญาณะ ป.ธ.๖ น.ธ.เอก
เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าอาวาสวัดพิษณุยาติการาม (พระอารามหลวง) เขตคลองสาน
กรุงเทพ ฯ ได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๔ เวลา ๐๕.๓๐ น. ณ โรง
พยาบาลสงฆ์ ด้วยโรคชรา และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทาน
เครื่องเกียรติยศประกอบศพ ในการนี้ คณะสงฆ์วัดพิษณุยาติการาม ศิษยานุศิษย์ได้มีมติ
ไกรขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการศพ ๑ วัน ๔๐ วัน และ ๑๐๐ วัน
ตลอดจนถึงการพระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษ เพื่อเป็นเกียรติแก่คณะสงฆ์วัด
พิษณุยาติการาม และคณะศิษยานุศิษย์ตลอดไป ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ให้ความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว
โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการศพ ตลอดจนถึงการพระราชทาน
เพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษ ตามที่ขอพระมหากรุณา

ขอได้โปรดส่งเจ้าหน้าที่ไปติดต่อในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ กับ
เจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ค่อยไปด้วย

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร. ๒๒๕๔๔๓๓ - ๔๓ คือ ๓๐๒ และ ๓๐๔

โทรสาร ๒๒๕๓๒๕๔

หมายรับสั่งที่ ๒๒๙๗

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

๓๑ มกราคม ๒๕๖๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชมารดา ๕๐ วันพระราชทานศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ญาณโก) เจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรืองนิคม ๓ ศาลาการเปรียญวัดศรีบุญเรืองนิคม กรุงเทพมหานคร
วันอาทิตย์ ที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลา ๑๑.๑๑ น. พระสงฆ์ ๑๑ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนาถ้อย ๑ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน และบังสุกุล
เวลา ๑๔.๓๑ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประณมรับ/พิมพ์/ลงนาม/ทาน.

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
		นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ญาณโก) เทียบทราบ.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๔๐๕๔

สำนักพระราชวัง

ณ กรุงเทพมหานคร ๒๕๖๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพื่อบรรจุพระราชนิพนธ์ ๑๐๐ วันพระราชทานศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ขนฺธโชโต) เจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม ณ ศาลาการเปรียญวัดพิชัยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๔ เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธรูป จบ มีพระธรรมเทศนาถ้อยคำ แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นถวายพรพระ รับพระราชทานฉัน และบังสุกุล เวลา ๑๑.๓๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม.

ประณมรับสั่ง/พิมพ์/พิมพ์/พิมพ์/พิมพ์

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชนิพนธ์
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ขนฺธโชโต)
	๑
	เพชฌฆาต

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

ผู้รับรับสั่ง

ด่วนที่สุด

ที่ รล ๐๐๐๓/๑๐๐๘๓

สำนักพระราชพิธี

พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

(๓๐๐๐)

ศ กรกฎาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ แทนพระองค์ไปพระราชทานเพลิงศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ญาณมุนี) มหาเถร

นมัสการ พระสุนทรวิสุทธานุวัตร รัชการเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม

อ้างถึง ลิสต์ที่ ว.๓/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๕ และที่ ว.๑๔/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕

ตามที่มิได้ขออนุญาตนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จฯ ไป พระราชทานเพลิงศพ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ญาณมุนี) มหาเถร เจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม และเจ้าคณะใหญ่หนใต้ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ภายในเดือน กรกฎาคม ๒๕๖๕ วันและเวลาใดสมควรแก่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ และหากไม่ทรงว่างพระราชกรณียกิจ ในกำหนดดังกล่าว ขอพระราชทานผู้แทนพระองค์ ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ แทนพระองค์ไปในการนี้ ซึ่งทรงกำหนดจะเสด็จฯ ในวันจันทร์ ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๗.๓๐ น.

ขอได้โปรดส่งเจ้าหน้าที่ไปติดต่อบรรดาญาติเกี่ยวกับเรื่องนี้ กับเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง โดยตรงต่อไปด้วย

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(หม่อมหลวงทวีสินต์ จิตต์วณิช)

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร. ๒๕๕๕๓๓ - ๔๓ ที่ ๓๐๒ และ ๓๐๕

โทรสาร ๒๕๕๕๓๓

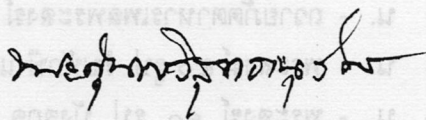
คำถวายพระพร

ขอถวายพระพร เจริญพระชนมพระสิริสวัสดิ์พัฒนามงคล พระชนมสุขทุกประการ
จงมีแด่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

อาตมภาพ พระสุนทรวิสุทธานุวัตร (ฉ่อง ถาวโร ป.ธ.๘) ในนามของคณะสงฆ์
วัดพิชัยญาติการาม พร้อมด้วยคณะอุบาสกอุบาสิกาและคณะศิษยานุศิษย์ ของวัดพิชัย-
ญาติการาม ขอถวายพระพรด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม
อย่างหาประมาณมิได้ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานน้ำหลวงสงกรานต์ และ
ทรงพระราชทานโกศแปดเหลี่ยม พร้อมด้วยฉัตรเบญจาตั้งประดับเกียรติยศ ปี่และกลองชนะ
ประโคมเวลาพระราชทานน้ำหลวงสงกรานต์ พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ทรงพระกรุณา
โปรดพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการทำบุญพระราชกุศลสัตตมวาร ปัญญาสมวาร
และสตมวาร ตลอดในการพระราชทานเพลิงศพพระวิสุทธวิงศาจารย์ (สูง ธัญญาโก ป.ธ.๖)
อดีตเจ้าคณะใหญ่หนใต้ และอดีตเจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลา
อิศริยาภรณ์วัดเทพศิรินทราวาส เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพมหานคร นับเป็นพระมหา-
กรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

อาตมภาพ พร้อมด้วยคณะสงฆ์ศิษยานุศิษย์และอุบาสกอุบาสิกา ขอน้อมเกล้า
เทิดทูนพระมหากรุณาธิคุณไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ณ โอกาสนี้.

(ขอสงวน) นาม ขอถวายพระพร

(พระสุนทรวิสุทธานุวัตร)

รักษาการเจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม

กำหนดการ

งานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ

พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธมฺมธมฺมาเถร ป.ธ.๖)

เจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม และเจ้าคณะใหญ่หนใต้

วันอาทิตย์ ที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ (ตรงกับวันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๘)

เวลา ๑๔.๐๐ น. - พระสงฆ์ ๙๐ รูป รับทักษิณานุปทาน (โดยเสด็จพระราชกุศล)

เวลา ๑๕.๐๐ น. - เจ้าพนักงานจัดการเปลื้องสุก่าศพแล้วเชิญพุไฟไปเผา ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

- พระสงฆ์ ๕ รูป บังสุกุล (ของหลวง)

เวลา ๑๗.๐๐ น. - บำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธรูป (ของหลวง) จบ

- สมเด็จพระราชาคณะ ถวายพระธรรมเทศนา (ของหลวง)

- พระพิธีธรรม ๔ รูป สวดธรรมคาถา (ของหลวง)

เวลา ๑๙.๓๐ น. - พระพิธีธรรม ๔ รูป สวดพระอภิธรรม (ของหลวง)

วันนี้ แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์

วันจันทร์ ที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ (ตรงกับวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๘)

เวลา ๑๐.๔๕ น. - พระสงฆ์ ๑๐ รูป ที่สวดพระพุทธรูปแต่ก่อน ถวายพรพระแล้วรับพระราชทานฉัน (ของหลวง)

เวลา ๑๑.๐๐ น. - ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์ ๑๕๐ รูป (โดยเสด็จพระราชกุศล)

เวลา ๑๒.๓๐ น. - พระสงฆ์ ๕๐ รูป รับทักษิณานุปทาน (โดยเสด็จพระราชกุศล)

เวลา ๑๔.๓๐ น. - พระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสุกุล (ของหลวง) แล้วเชิญโกศศพขึ้นรถอู่ประเทียบออกจากวัดพิชัยญาติการาม ไปยังเมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส หยุดรถตั้งขบวนแห่ศพเวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

(๙)

เวลา ๑๗.๓๐ น. - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปพระราชทานเพลิง เสด็จขึ้นสู่เมรุ ทรงทอดผ้าไตร พระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

เวลา ๑๗.๓๐ น. - พระสงฆ์ ๔ รูป สวดพระอภิธรรมประจำข้างเมรุ (ของหลวง) แต่งกายเครื่องแบบปกคิขาว ไว้ทุกข์

เวลา ๒๐.๓๐ น. - พระสงฆ์ ๓ รูป บังสุกุลสุมเพลิง (กองฟอน) (โดยเสด็จพระราชกุศล)

วันอังคาร ที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ (ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘)

เวลา ๐๗.๐๐ น. - พระราชทานผ้าไตรและภัตตาหาร ๓ หาบ ในการเก็บอัฐิ (ของหลวง)

เวลา ๑๐.๓๐ น. - พระสงฆ์ ๑๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์ (โดยเสด็จพระราชกุศล)

เวลา ๑๑.๐๐ น. - ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์ ๒๐๐ รูป (โดยเสด็จพระราชกุศล)

เวลา ๑๒.๐๐ น. - พระสงฆ์ ๑๐ รูป รับทักษิณานุประทาน (โดยเสด็จพระราชกุศล)

คณะสงฆ์วัดพิชัยญาติการาม

(๒)

ธรรมนูญสรณ

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทฐิวงศาจารย์ (สูง ธนฺตฺวาโภ ป.ธ. ๖) อดีตเจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติ-
การามและเจ้าคณะใหญ่หนใต้ ได้ถึงมรณภาพลงเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๔ นับว่าวงการ
คณะสงฆ์ได้สูญเสียพระเถระผู้ใหญ่ที่สำคัญไปอีกรูปหนึ่ง

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทฐิวงศาจารย์ เป็นพระเถระที่มีปฏิปทาสันโดษ สงบเรียบง่าย แต่ก็มิได้
ละเลยหรือละทิ้งต่อการกิจของหมู่คณะที่มาถึงเข้า เมื่อมีการกิจอันใดของคณะสงฆ์หรือของ
ราชการบ้านเมืองมาถึงวาระของท่านเข้า ท่านก็ปฏิบัติภารกิจนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
ด้วยความเอาใจใส่รับผิดชอบ

ด้วยปฏิปทาอันแสดงถึงคุณธรรมหลายประการในตัวท่านดังกล่าวแล้ว จึงปรากฏว่า
แม้ท่านจะดำรงตนอยู่อย่างเรียบง่าย พอใจอยู่ในภาระหน้าที่ที่มาถึง ท่านก็ได้รับความไว้วางใจ
และมอบหมายให้รับผิดชอบในการธุระต่าง ๆ ในทางการคณะสงฆ์และการพระศาสนาต่าง
ต่าง ๆ มาโดยลำดับ นับแต่ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม พระอารามหลวง มาจนถึง
ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่หนใต้เป็นที่สุด และเมื่อท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจใด ก็เป็นที่เคารพ
ชื่นใจของผู้อยู่ในปกครองทั่วไปทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์

นับได้ว่า ท่านเจ้าคุณพระวิสุทฐิวงศาจารย์ เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่ ทั้งในส่วนตน
และส่วนรวมมาด้วยดี กระทำประโยชน์แก่พระศาสนาและบ้านเมือง สมแก่การธุระที่ได้รับ
มอบหมายในตำแหน่งฐานันดรนั้น ๆ ทุกประการ เมื่อท่านมาถึงกาลจากไปตามธรรมดาแห่ง
สังขาร จึงเป็นที่อาลัยระลึกถึงของปวงศิษยานุศิษย์และผู้เคารพนับถือทั่วไป

ขออำนาจกุศลบุญราศีที่ท่านกระทำบำเพ็ญมาแล้วทั้งปวง ตลอดถึงกุศลทักษิณานุประทานที่บรรดาศิษยานุศิษย์และผู้เคารพนับถือทั้งหลายได้ตั้งใจบำเพ็ญอุทิศถวายมาโดยลำดับ จงสัมฤทธิ์อริยวิบากวิบุลยบุญผลเป็นคุณาภิตักการะแต่ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธณฺหาโร) ทุกประการเทอญ

คจ. พระญาณโธ

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร

กรกฎาคม ๒๕๓๕

คจ. พระญาณโธ

กติธรรม

ของ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา

บทที่ ๑

ความจนเป็นทุกข์ในโลก นี่พระพุทธทวณะ

ความมีไม่พอ ก็เป็นทุกข์ แต่เป็นความทุกข์หนักไปในทางทุกข์กาย

ความพอไม่มี ก็เป็นทุกข์ แต่เป็นความทุกข์หนักไปในทางทุกข์ใจ

ถ้าจะให้พ้นจากความทุกข์ในกรณีดังกล่าว เห็นจะต้องเพียรพยายามสร้างควมมีให้พอและเพียรพยายามที่จะตั้งหลักปักมั่นในการที่จะควบคุมสกัดกั้นความพอให้มี ไม่ควรปล่อยใจตามกิเลสเรื่อย ๆ ไปโดยไม่มีขอบเขต

บทที่ ๒

เคยมีผู้กล่าวไว้มีหลักความตอนหนึ่งว่า ตายเพื่ออยู่ หรือ อยู่เพื่อตาย เรื่องอยู่เรื่องตายเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทุกชีวิต หากจะตั้งปัญหาถามว่า ตายเพื่ออยู่ดีกว่าอยู่เพื่อตาย หรือว่า อยู่เพื่อตายเป็นดีกว่าตายเพื่ออยู่ ขอตอบว่า ตายเพื่ออยู่ดีกว่าอยู่เพื่อตาย เพราะ

ประการที่ ๑ คนที่ตายเพื่ออยู่ แม้จะตายไปแล้วก็ยังไม่ว่างกันไป ส่วนคนที่อยู่เพื่อตาย ตายไปแล้วก็แล้วกันไป มีค่าเพียงหมดคนกินเข้าไปคนหนึ่งเท่านั้น

ประการที่ ๒ คนที่ตายเพื่ออยู่ แม้จะตายไปแล้ว ยังทิ้งสมบัติคือโภคสมบัติ คุณสมบัติ ไว้แก่คนที่อยู่ข้างหลังด้วย คือคนในครอบครัว ญาติมิตร หมู่คณะ บุคคลทั่วไป ตลอดจนไปถึงประเทศชาติ สูงสุดคือโลก ส่วนคนที่อยู่เพื่อตาย ตายไปแล้วก็แล้วกันไป ไม่มีสมบัติสิ่งใดทิ้งไว้แก่คนที่อยู่ข้างหลัง มีเพียงคนหายไปจากโลกคนหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ ดีไม่ดีอาจสร้างความวิบัติ และทั้งความวิบัตินั้นไว้ให้เป็นทุนนิมิตแก่โลกที่ตนได้อาศัยเกิดและได้อาศัยอยู่อีกโสดหนึ่งด้วย

ประการที่ ๓ คนที่ตายเพื่ออยู่ แม้จะตายไปแล้ว ก็ยังได้ชื่อว่า ได้สร้างแบบอย่างที่ดีไว้ให้แก่สกุลวงศ์และแก่คนทั่วไป ตลอดจนไปถึงประเทศชาติและแก่โลก ส่วนคนที่อยู่เพื่อตาย ไม่มีโอกาสที่จะสร้างแบบอย่างที่ดีทิ้งไว้ ตายไปแล้วก็หายไป ไม่ต่างอะไรกันกับที่คนโบราณพูดไว้ว่า “เหมือนไฟตมั่ว”

ดังนั้น จึงควรตั้งปณิธานไว้ว่า

“เราจะตายเพื่ออยู่ เราจะไม่อยู่เพื่อตาย”

ดังนี้ ประลิตถิลแล.

คติธรรม

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ เจ้าคณะใหญ่หนใต้และเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม ได้ถึงแก่กรรมไปด้วยโรคชรา จึงเป็นที่อาลัยเสียดายแก่บรรดาผู้ที่เคารพนับถือและคุ้นเคยกับท่าน ตลอดถึงญาติมิตรศิษยานุศิษย์ของท่านทั่วไป แต่เมื่อนึกถึงคติธรรมดา เกิด แก่ เจ็บ ตายก็ดี นึกถึงไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ดี ก็เป็นเหตุให้ระงับความเศร้าโศกลงได้ เพราะ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี้ เป็นลักษณะที่ใคร ๆ จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านจึงสอนให้คิดไว้เสมอ ๆ เพราะ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี้ มิใช่จะเห็นได้ง่ายนัก ลองคิดดูให้แยบคาย ทั้งตัวเราทั้งผู้อื่นเกิด จะพบว่า อนิจจัง ในตัวเรานั้นเห็นยาก แต่ อนิจจัง ผู้อื่นเห็นง่าย เช่นคนเราเห็นเด็กโตขึ้นเร็ว หนุ่มสาวก็เห็นแก่ลงเร็ว เห็นง่าย แต่ของตนเองเห็นยาก ส่วนทุกข์ของตนเองเห็นง่าย ของผู้อื่น เห็นยาก เพราะว่าความทุกข์กาย ทุกข์ใจ เราทุกข์ เรารู้ทันทีว่าเราทุกข์ เพราะรู้ว่าทุกข์เกิดขึ้น ไม่สบายทั้งทางกายทางใจจริง ส่วนผู้อื่นทุกข์ เราไม่รู้ว่าเขาทุกข์อย่างไร ทุกข์บีบคั้นเขา อย่างไร จึงเห็นยาก ส่วนอนัตตาทั้งของตน ทั้งของผู้อื่นเห็นยากทั้งนั้น เมื่อเห็นอนัตตา ย่อมพ้นจากทุกข์ เพราะรู้ปล่อย รู้วางนั่นเอง.

สมเด็จพระวันรัต

(สมเด็จพระวันรัต)

วัดโสมนัสวิหาร

พระมหาเถระที่มีความดี

ความดี ในทางพระพุทธศาสนาได้แก่ บุญ กุศล เป็นนามธรรม ไม่สามารถที่จะมองเห็นได้เหมือนรูปธรรม แต่มีคุณค่าที่สำคัญสูงส่งขึ้นไปโดยลำดับ จนถึงพระนิพพาน จะปรากฏให้เป็นที่ทราบได้ ต้องอาศัยรูปธรรม เช่น ความกตัญญู เป็นต้น แม้พระนิพพานซึ่งเป็นความดีขั้นสูงสุด จะทราบได้ก็ด้วยการแสดงออกของบุคคลผู้มีความดี คือ พระนิพพานนั้น ความดีจึงต้องสังเกตจากอาการปรากฏทางกายกรรมและวจีกรรม จะรู้ว่ามีความดีขั้นนั้น ๆ จริงหรือไม่ก็ต้องอาศัยการใคร่ครวญพิจารณาอย่างละเอียดและยาวนาน มิฉะนั้น ก็จะพบผู้ที่มีความดีปลอมหรือเสแสร้งว่า มีความดี

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทฐิวงศาจารย์ ธนธวาท ได้บำเพ็ญความดีมาเป็นเวลายาวนาน จนพระสงฆ์สามเณรและท่านสาธุชนทั่วไปทั้งภายในประเทศและต่างประเทศยอมรับ และยกย่องสรรเสริญว่า เป็นพระมหาเถระที่มีความดี ต่างให้ความเคารพ เชื่อถือ

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทฐิวงศาจารย์ ธนธวาท จึงเป็นพระมหาเถระทั้งดงามแห่งพระศาสนา เพราะความดี นั่นเอง.

สมเด็จพระพุฒาจารย์

วัดสระเกศ

วิสุทธิฐานุสรณ์

พระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ (สงฺ ธณฺญาโก ป.ธ. ๖; น.ธ.เอก) อดีตเจ้าคณะใหญ่หนใต้และเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม ข้าพเจ้ารู้จักท่านเมื่อข้าพเจ้าพรรษาอายุน้อย ชอบฟังเทศน์ในฐานะท่านเป็นพระธรรมกถึกมีชื่อรูปหนึ่ง ต่อมาเคยร่วมงานกับท่านในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นรองเจ้าคณะภาคในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยท่านเป็นผู้อำนวยการตรวจนักธรรมชั้นตรี รองเจ้าคณะภาคทุกภาคเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ รองเจ้าคณะภาคทุกรูปได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะภาคทุกภาค ท่านคงได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการตรวจนักธรรมชั้นตรีตลอดมา เจ้าคณะภาคทุกภาคก็ร่วมกันตรวจเรื่อยมา ต่อมาเมื่อเจ้าคณะภาคบางภาคประสงค์จะให้พระสังฆาธิการในเขตภาคได้พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และฝึกให้มีความชำนาญในการตรวจการสอนยิ่งขึ้น จึงขอแยกไปตรวจในเขตภาคของตน ๆ สำหรับภาค ๑๓ ซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบคงตรวจร่วมกับภาคที่มีได้ไปตรวจ ณ ต่างจังหวัดตลอดมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๓๒ เมื่อท่านพ้นจากผู้อำนวยการตรวจนักธรรมชั้นตรีตามวาระแล้ว จึงแยกตรวจกันแต่ละภาคโดยเจ้าคณะภาคเป็นผู้รับผิดชอบ อนึ่ง คณะศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ในเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร) วัดสามพระยา ได้ร่วมกันจัดตั้งมูลนิธิสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยาขึ้น พร้อมกับอาราธนาพระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์เป็นประธานมูลนิธิ ท่านยินดีรับสนองตามประสงค์ และดำเนินกิจการของมูลนิธิให้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับดังที่ปรากฏอยู่ขณะนี้ ข้าพเจ้าจึงสนิทสนมคุ้นเคยเคารพและนับถือท่านมาประมาณ ๒๘ ปี ท่านเป็นพระเถระที่มีความหนักแน่นมั่นคงในพระธรรมวินัยสมควรได้รับนามว่า สุปฏิบัติ ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย มีความจริงใจและจริงจังในหน้าที่การงานที่ท่านได้รับมอบหมาย ตรงไปตรงมาในการปฏิบัติหน้าที่ มุ่งหมายความบริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นที่ตั้งบางครั้งการปฏิบัติงานของท่านทำให้ท่านได้รับความร้อนใจหรือทุกข์ใจบ้าง แต่เพราะท่านมีความหนักแน่น มั่นคง อดทน อดกลั้น มีคุณธรรมคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาประจำใจต่อผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป และท่านวางตนเป็นกลางได้ในเหตุการณ์นั้น ๆ แล้วตั้งใจแก้ไข ปรับปรุง ดำเนินงาน เพื่อความเรียบร้อยดังงามต่อไป เป็นผลให้เกิดความสามัคคี ไม่มีเวรมีภัย อยู่เย็นเป็นสุขทุกฝ่าย

พระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ รับสนองงานการคณะสงฆ์มาเป็นเวลายาวนานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน เอาใจใส่ ตั้งใจ และอดทน แม้ท่านจะถึงมรณภาพแล้ว

ตามธรรมชาติของอายุสังขาร แต่คุณงามความดีและหน้าที่การงานของท่านยังเป็นตราประทับใจ
ให้บรรดาศิษยานุศิษย์ มวลญาติมิตร และผู้ร่วมงานร่วมการทั้งหลายได้ระลึกถึงอยู่ตลอดเวลา

ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า ดวงวิญญาณของท่านคงเสวยสุขสมบัติ
ในสัมปรายภพ เพราะท่านประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยตลอดอายุของท่าน และ
ข้าพเจ้าขออุทิศถวายบุญกุศลในส่วนของท่าน ศีล และภาวนาที่ได้กระทำมาตั้งแต่ต้นจนถึง
ปัจจุบัน จงดลบันดาลอำนวยความสุขแด่ดวงวิญญาณของพระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์
ในภพที่ดำรงอยู่นั้นด้วยเทอญ.

พระธรรมวโรดม

วัดชนะสงคราม

มณณชลาภณมณีนโธและมณณชลาภณมณีนโธ โธมณณชลาภณมณีนโธ
พร้อมพวกภรรยานางเฝ้ารับเสด็จสมเด็จพระพุทธเจ้าองค์ที่ ๓๒

ลลิตต์และคณบดี อาจารย์และคณาจารย์ ท่านนี้ เป็นพระมหากษัตริย์ พระองค์หนึ่ง

แต่...

และเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสถาปนา

พระมหากษัตริย์ผู้รักชาติ

พระเดชพระคุณ พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง) เป็นพระมหากษัตริย์ ผู้สูงอาย ผู้รักชาติ รูปหนึ่ง แห่งคณะสงฆ์ไทย ผ่านโลก ผ่านกาลเวลาที่ยาวนานมาก รู้เรื่องเก่า ๆ มาก พวกเราชั้นผู้น้อยรุ่นลูกหลาน เมื่อเข้าไปกราบนมัสการพระเดชพระคุณ ทุกครั้งจะไม่ค่อยผิดหวัง เมื่อปรารภถอยหลัง พระเดชพระคุณจะให้ข้อคิดข้อถูกแก่พวกเราได้เป็นอย่างดี จึงนับได้ว่า **“พระมหากษัตริย์ผู้รักชาติ”**

ในยุคเริ่มแรกการศึกษาของพระเดชพระคุณ นั้น เป็นนักเรียนยุคเริ่มแรกแห่ง **“มหาธาตุวิทยาลัย”** ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้มองเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย จึงได้ทรงสถาปนาฐานะการศึกษาของสำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ ขึ้นเป็น **“มหาธาตุวิทยาลัย”** เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๖

ยุคนั้น “มหาธาตุวิทยาลัย” กำลังรุ่งเรือง, หอมหวล ขจรขจาย การศึกษาภาษาบาลีเฟื่องฟูมาก พระเดชพระคุณ เคยอยู่วัดมหาธาตุ เป็นนักเรียนของมหาธาตุวิทยาลัย เป็นเปรียญหนุ่ม เป็นครูของมหาธาตุวิทยาลัย มีชื่อเสียงมาก ใคร ๆ ก็อยากมาอยู่วัดมหาธาตุ เพราะได้ทุกอย่าง ได้ทั้งความรู้ ได้ทั้งระเบียบแบบแผนที่ดีงาม ได้ทั้งความรู้พิเศษเกี่ยวกับการปกครอง การบริหารคณะสงฆ์ ได้ทั้งความสง่างาม ความเป็นศักดิ์ศรีแห่งชีวิต

ยุคสมัยต่อมา พระเดชพระคุณ เป็นพระมหากษัตริย์ที่อยู่ในยุคสมัยระดับสูงเรื่อย ๆ มาเกียรติคุณที่สำคัญสูงยิ่ง คือ พระเดชพระคุณ ได้สนองงานที่สำคัญยิ่ง คือ ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งให้มา **“ครองวัดพิชัยญาติการาม”** ซึ่งเป็นวัดที่มีความสำคัญในด้านการจัดการปกครองให้เรียบร้อยดีงามยิ่ง

ตำแหน่งที่สำคัญยิ่งอีกตำแหน่งหนึ่ง คือ **“เจ้าคณะใหญ่หนใต้”**

และตำแหน่งเกียรติคุณระดับสูง คือ **“ประธานกรรมการ ร.พ.สงฆ์”**

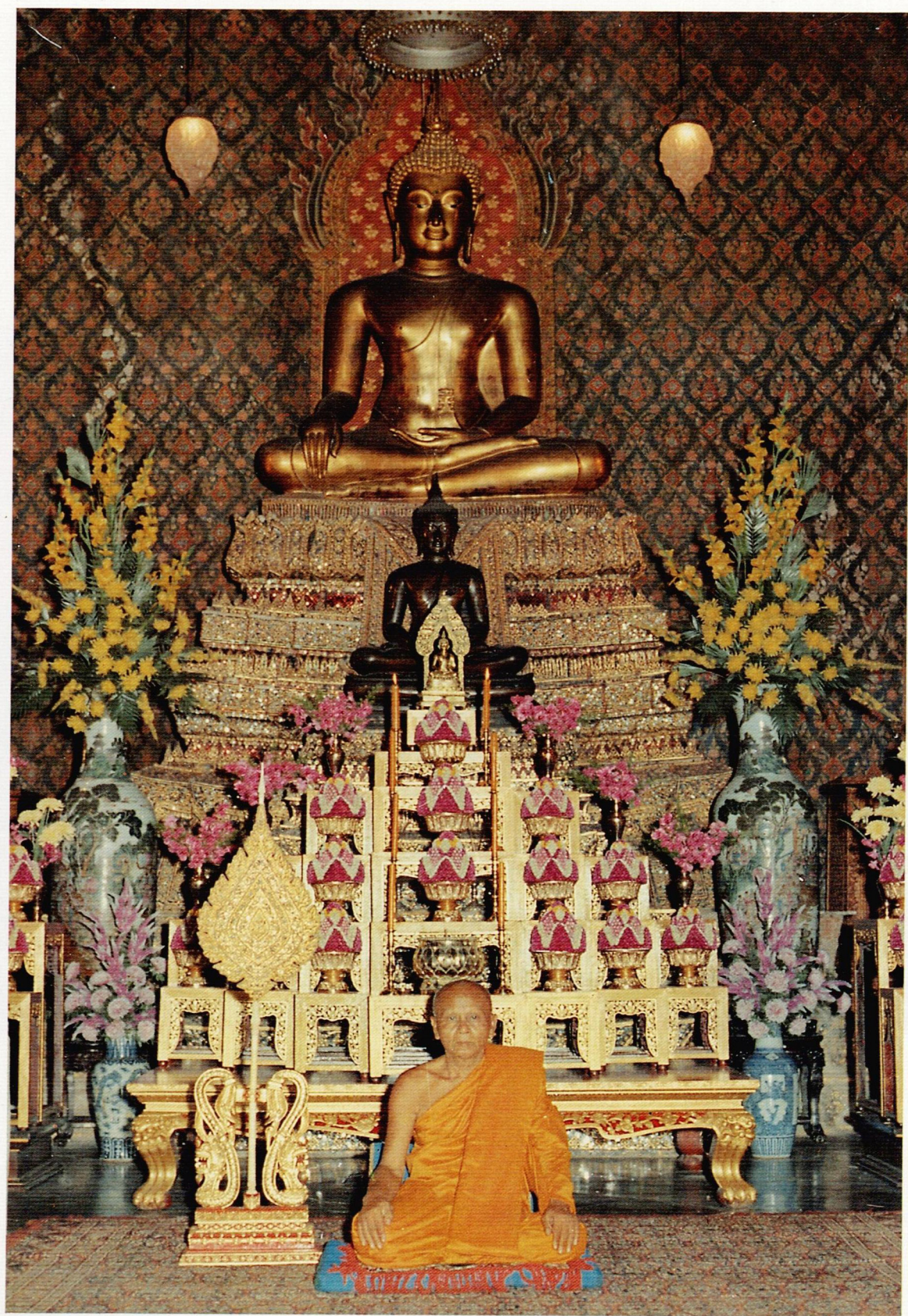
(๑๘)

งานที่สำคัญ ๆ ยิ่งของพระเดชพระคุณนั้น มีมาก จากวัดมหาธาตุ ไปอยู่ครองวัดดุสิต ยาวนาน และได้มาอยู่ครอง “วัดพิชัยญาติการาม” จนอวสาน พระเดชพระคุณ ได้ปรับปรุง ได้บูรณะอย่างมากหลาย ล้วนแต่ตั้งงามเป็นประโยชน์ทั้งนั้น จึงนับได้ว่า พระเดชพระคุณ ได้ประสบความสำเร็จอย่างสูงคือ “ถวายเป็นพุทธบูชาในพระพุทธศาสนา” ด้วยชีวิต นี่เป็นเนติติแก่คนสาร อย่างแนบแน่นด้วยดียิ่งจวบจนอายุขัย.

ดร. วิมลธำมณี

(พระสุเมธาธิบดี)

เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

สังเขปประวัติ

พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธณฺณภมฺมหาเถร)

เปรียญธรรม ๖ ประโยค

เจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม

เจ้าคณะใหญ่หนใต้

๑. ขาติภูมิ

พระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ นามเดิม **สูง** นามสกุล **อารมณ** เกิดเมื่อ วันเสาร์ ที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๗ ตรงกับวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะโรง โยมบิดาชื่อ **นายเลื่อน อารมณ** โยมมารดาชื่อ **นางหว่าน อารมณ** อยู่ที่บ้านค่าย หมู่ที่ ๖ ตำบลบางทอง อำเภอย้ายเมือง จังหวัดพังงา

เมื่ออายุได้ ๖ ปี บิดามารดานำไปฝากให้เรียนหนังสือกับพระอาจารย์บุญย์ ปุณฺณสุวณฺโณ วัดประชาธิการาม ตำบลนาเตย อำเภอย้ายเมือง จังหวัดพังงา ต่อมาพระอาจารย์บุญย์ ได้ย้ายไปอยู่วัดเกตุโศภ (ปัจจุบันชื่อ วัดอนุภาษกฤษฎาราม) อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ท่านก็ได้ติดตามพระอาจารย์บุญย์ไปด้วย และอยู่ที่นั่นได้ ๔ ปี ก็ย้ายตามพระอาจารย์บุญย์ ไปอยู่ที่คณะ ๒๔ วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ขณะนั้นมีอายุได้ ๑๐ ปี และเมื่อพระอาจารย์บุญย์ ซึ่งสอบได้เปรียญ ๔ ประโยคแล้ว ได้รับแต่งตั้งให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดวิเศษการ (เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร) ท่านก็ได้ย้ายตามไปอยู่ที่วัดวิเศษการ และได้บรรพชาที่วัดนี้ในเวลาต่อมา

๒. บรรพชา

พระเดชพระคุณ ฯ บรรพชา เมื่อวันเสาร์ที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ ตรงกับวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะแม ณ วัดวิเศษการ แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีพระมหาบุญย์ ปุณฺณสุวณฺโณ (ต่อมาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **พระวิเชียรมนี**) เป็นพระอุปัชฌาย์ บรรพชาแล้วท่านได้จำพรรษาอยู่ที่วัดวิเศษการต่อมาเป็นเวลา ๕ ปี ก็ได้ย้ายติดตามพระอาจารย์ไปอยู่ที่วัดดุสิตาราม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔

๑. อุปสมบท

พระเดชพระคุณ ฯ อุปสมบท เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ ตรงกับวัน
ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีชวด ณ พระอุโบสถวัดดุสิตาราม แขวงบางยี่ขัน เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร มี **สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารีมหาเถร)** วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ เป็นพระราชา
คณะชั้นธรรม ที่ **“พระธรรมไตรโลกาจารย์”** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระธรรมปัญญาบดี (สวัสดิ์
กิตติสารมหาเถร)** วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ
ที่ **“พระญาณสมโพธิ”** เป็นกรรมวาจาจารย์ **พระหิมลธรรม (ช้อย จานทตตมหาเถร)** วัดมหา
ธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **“พระศรีสมโพธิ”**
เป็นพระอนุสาวนาจารย์

๔. วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๔๖๕ สอบได้นักธรรมชั้นตรี

พ.ศ. ๒๔๖๗ สอบได้นักธรรมชั้นโท

พ.ศ. ๒๔๖๘ สอบได้นักธรรมชั้นเอก

พ.ศ. ๒๔๖๖ สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๖๘ สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๖๙ สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค

พ.ศ. ๒๔๗๐ สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค

๕. หน้าที่การงาน

๕.๑ งานด้านการปกครอง

พ.ศ. ๒๔๗๖ วันที่ ๑ กรกฎาคม เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาสวัดดุสิตาราม

พ.ศ. ๒๔๗๘ วันที่ ๒๐ สิงหาคม เป็นผู้รั้งเจ้าอาวาสวัดดุสิตาราม

พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดดุสิตาราม จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๘

พ.ศ. ๒๔๙๔ วันที่ ๕ ตุลาคม เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะผู้ตรวจการภาค (รูปที่ ๑)

พ.ศ. ๒๔๙๗ วันที่ ๑ เมษายน เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นรองเจ้าคณะภาค ๑๗

พ.ศ. ๒๕๐๘ วันที่ ๙ กรกฎาคม เป็นเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม

พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นเจ้าคณะภาค ๑๗ (รวม ๒ สมัย)
 พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นผู้รักษาการเจ้าคณะจังหวัดธนบุรี
 พ.ศ. ๒๕๑๖ วันที่ ๖ ตุลาคม เป็นเจ้าคณะภาค ๑๖ จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๑
 พ.ศ. ๒๕๒๘ วันที่ ๒๑ มิถุนายน เป็นเจ้าคณะใหญ่หนใต้ จนถึงปัจจุบัน

๕.๒ งานด้านการศึกษา

พระเดชพระคุณ ฯ มีความสนใจในด้านการศึกษา ตั้งแต่ท่านเป็นสามเณรน้อย ได้ช่วยเหลืออาจารย์ของท่านที่วัดดุสิตาราม เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี จนมีลูกศิษย์มากพอสมควร บางรูปเป็นเจ้าอาวาสก็มี เป็นเจ้าคณะตำบลก็มี เป็นเจ้าคณะอำเภอ ก็มี เป็นเจ้าคณะจังหวัดก็มี จะเห็นได้ว่าท่านรับภาระทางด้านการศึกษาโดยไม่เห็นแก่ความยากลำบากแม้แต่น้อย ต่อมาท่านได้ย้ายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม เป็นเจ้าสำนักเรียน ก็ได้รับพระภิกษุสามเณรที่มาศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี และจะอนุญาตให้ไปเรียนวิชาการทางโลกก็ต่อเมื่อสอบเปรียญธรรมได้ในสำนักเรียนสักหนึ่งประโยค และก็ได้ทำการเปิดสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี จนมีผู้สอบเปรียญธรรม ๙ ประโยคได้ในสำนักเรียนหลายรูปด้วยกัน

พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ประจำสำนักเรียน วัดดุสิตาราม

พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ประจำสำนักเรียน วัดดุสิตาราม

พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดดุสิตาราม

พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นกรรมการตรวจธรรมสนามหลวง ทั้งแผนกธรรมและบาลี

พ.ศ. ๒๔๘๗ เป็นกรรมการสงฆ์องค์การศึกษา จังหวัดธนบุรี

พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นผู้ช่วยแม่กองธรรมสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นผู้อำนวยการตรวจธรรมสนามหลวงชั้นตรี - โท และต่อมา

พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นผู้อำนวยการตรวจธรรมสนามหลวง ชั้นตรี

พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดพิชยญาติการาม

๕.๓ งานด้านการเผยแผ่

พระเดชพระคุณ ฯ เป็นพระนักเทศน์รูปหนึ่ง ที่ได้แสดงธรรมในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่เป็นพระมหา ทั้งภายในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นการแสดงธรรมแบบ

ธรรมาสน์เดียว หรือแบบปูจาวีฬชชนา ท่านก็ถนัดทุกอย่าง จะเห็นได้ว่าเมื่อคณะสงฆ์ยังใช้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ท่านก็ได้รับตำแหน่งองค์การเผยแผ่จังหวัดธนบุรี แม้ การเผยแผ่ภายในวัด ท่านก็เอาใจใส่เทศนาสั่งสอนอบรมพระภิกษุสามเณรและทายกทายิกาเป็น ประจำไม่ขาด ถึงแม้ว่าท่านมีพรรษาชุกาลมากแล้ว มีความเจ็บไข้อยู่บ่อย ๆ แต่ท่านก็ยัง เทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนในวันธรรมสวนะโดยไม่ขาด เพื่อต้องการให้ผู้ฟังได้ข้อคิดไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดีแก่ตนเองตลอดถึงประเทศชาติ พอสรุปได้โดยย่อเช่นนี้

พ.ศ. ๒๔๙๔ วันที่ ๒๓ เมษายน รักษาการตำแหน่งกรรมการสงฆ์องค์การเผยแผ่ จังหวัดธนบุรี

- อบรมพระภิกษุสามเณร ภายในวัดเป็นประจำ
- แสดงพระธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะ
- แสดงพระธรรมเทศนา ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งภาคเช้าและภาคกลางคืน
- เป็นวิทยากรถวายเป็นความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แก่คณะสงฆ์
- เป็นวิทยากรถวายเป็นความรู้แก่พระอุปัชฌาย์

๕.๔ งานด้านสาธารณูปการ

วัดพิชัยญาติการาม เป็นวัดที่ขัดสนวัดหนึ่ง ผลประโยชน์ของวัดก็มีน้อย ไม่เหมือนวัดอื่น ๆ พระเดชพระคุณ ฯ เป็นพระที่ขอใครไม่เป็น การพัฒนาวัดก็ดำเนินไปเรื่อย ๆ มีเงินก็ทำ ไม่มีก็ไม่ทำ จึงเห็นได้ว่าการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์บางสิ่งบางอย่างยังไม่เรียบร้อย เพราะท่านขอใครไม่เป็นนั่นเอง จึงต้องอาศัยประชาชนที่มีจิตศรัทธาที่จะช่วยเหลือจริง ๆ ท่านจึงจะดำเนินการ และเพราะอาศัยที่ท่านเป็นผู้รู้จักเก็บเล็กผสมน้อยไปเรื่อย ๆ พอมีเงินที่จะดำเนินการได้ ท่านก็ดำเนินการทันที และท่านก็มีอุดมคติของท่านอยู่อย่างหนึ่งว่า “จะอยู่ที่ไหน ก็ตาม ต้องพัฒนาหรือทำความเจริญให้ที่นั่น” ตั้งแต่ท่านบรรพชาอุปสมบทมา ท่านก็ไม่ได้ไปสร้างอะไรที่ไหนให้เป็นหลักฐาน แม้แต่ที่บ้านเกิดของท่านเอง ทั้งนี้เพราะเหตุที่ท่านขอใครไม่เป็น การบูรณปฏิสังขรณ์และการสร้างถาวรวัตถุในพระอารามก็ได้ดำเนินไปตามสมควรแก่กาลเวลา และกำลังทรัพย์ ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๘ บูรณะศาลาหน้าพระอุโบสถ เป็นเงิน ๘,๗๙๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๙ ทำท่อระบายน้ำ (ครั้งแรก) ” ๔,๓๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๐๙	บูรณะพระปรารักษ์ ทำบันได ติดตั้งไฟฟ้า ทั้ง ๓ องค์ เป็นเงิน	๓๔,๘๖๓ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๑	บูรณะพระอุโบสถ เทคนาคอนกรีต เปลี่ยนกระเบื้อง มุงหลังคา ทาสี "	๑๓๕,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๑	ย้ายกุฏิ และดำเนินการสร้างใหม่ ๑ หลัง "	๔๘,๓๒๑.๒๕ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๒	หล่อพระเทโวโรหณะ ขนาดสูง ๙๗ ซม. "	๕,๕๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๒	สร้างเสาไฟฟ้าพร้อมด้วยอุปกรณ์ไฟฟ้า รอบพระอุโบสถ และทางเดินเท้า "	๕๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๓	บูรณะกำแพงและสร้างห้องน้ำห้องสุขา ที่โรงเรียนจาดรงคกุล "	๔๕,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๔	สร้างกุฏิเจ้าอาวาส - กำแพงรอบกุฏิ "	๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๔	สร้างโรงเรียนพระอภิธรรม (ทิศเหนือ) "	๔๒๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๖	บูรณะพระอุโบสถ ขัดลายภาพภายใน พระอุโบสถ ทาสีกำแพง ทำซุ้มรับเสด็จ ในคราวเสด็จทอดผ้าพระกฐิน ปี ๒๕๑๖	๑๘๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๖	บูรณะหอรบั้ง เคาะปูนเก่าฉาบปูนใหม่- ลูกกรง-ทาสี "	๕๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๖	บูรณะศาลาด้านข้างพระอุโบสถ ๒ หลัง ห้องน้ำห้องสุขา "	๑๒๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๑๗	สร้างศาลาฌาปนสถานพร้อมเตาเผาศพ ๑ หลัง "	๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๒๐	บูรณะพระปรารักษ์องค์ใหญ่ กะเทาะปูน เก่าฉาบปูนใหม่ พร้อมทั้งทาสี โดยรักษา สภาพเดิม "	๓,๕๐๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๒๒	บูรณะพระปรารักษ์องค์เล็ก ๒ องค์ และ ด้านหลังอีก ๑ องค์ "	๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๒๓	ปรับปรุงพื้นลายพระปรารักษ์ เปลี่ยนเป็น อิฐบล๊อค "	๔๒๐,๐๐๐ บาท

(๒๔)

พ.ศ. ๒๕๒๓	เปลี่ยนทอระบายน้ำท่อใหญ่ ๖๐ ซม. จากด้านข้างพระปรางค์ไปจดคลอง สมเด็จพระ ยาวประมาณ ๑๕๐ ม. เป็นเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๒๔	สร้างศาลาโรงเรียนพระปริยัติธรรมค่านวน กิจรังสรรค์ (ทิศใต้) พร้อมห้องน้ำห้อง สุขา ๕ ห้อง " ๑,๑๐๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๒๕	สร้างสำนักงานฌาปนสถาน ๑ หลัง ๒ ชั้น ลักษณะทรงไทย " ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๓๒	สร้างศาลาพระภูมิ - ทำขวัญ - เทพีน คอนกรีต " ๖๖,๔๔๘ บาท
พ.ศ. ๒๕๓๒	สร้างศาลาพักร้อน หน้ากุฏิ ๑ หลัง " ๓๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๓๓	บูรณะพระอุโบสถ เทาะปูนเก่าฉาบปูน ใหม่ เปลี่ยนไม้ ระแนงบนหลังคา และ ทาสีใหม่ " ๔๕๘,๗๓๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๓๓	ปิดทองพระประธานในพระอุโบสถ ฐานชุกชีทำใหม่ทั้งหมด แต่รักษาของ เก่าไว้ " ๔๓๐,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๓๓	ทาสีพระปรางค์ทั้ง ๓ องค์ และปิดทอง บนยอดนพศูล ทั้ง ๓ องค์ " ๘๓๕,๐๐๐ บาท
พ.ศ. ๒๕๓๔	สร้างกำแพงรั้วรอบศาลาเมรุ " ๓๖๐,๐๐๐ บาท

๕.๕ งานด้านสาธารณสงเคราะห์

พระเดชพระคุณ ฯ ในฐานะที่เป็นประธานสหภูมิภาคทักษิณ (ขาใต้) และ ประธานกรรมการมูลนิธิสหภูมิภาคทักษิณ ได้ให้ทุนช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร ตลอดถึงนิสิต นักศึกษา ที่มาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในกรุงเทพฯ และประชาชนทั่วไปที่ได้ประสบเคราะห์กรรม จากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาดภัย อัคคีภัย และให้การสนับสนุนมูลนิธิสายใจไทย เป็นต้น ส่วนภายในวัดก็ได้จัดตั้งทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน (ทุนประถมศึกษา) เป็นประจำปี จึงพอสรุปได้ว่า ได้ช่วยเหลือในด้านสาธารณะสงเคราะห์ ในหลายด้าน เช่น

- ได้ช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร ชาวสหภูมิภาคทักษิณ ที่มาศึกษา เล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ให้กรุงเทพมหานคร

- ได้ช่วยเหลือพระภิกษุ ผู้สำเร็จการศึกษา พธ.บ. และ ศศบ. ที่จะไปศึกษาต่อต่างประเทศ
- ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษานักศึกษา ตามวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
- ได้ช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรมจากภัยธรรมชาติ
- ได้บริจาคทุนสนับสนุนมูลนิธิสายใจไทย
- ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดพิชัยญาติ

๕.๖ งานพิเศษ

- พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นคณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์
- พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นประธานสหภูมิภาคทักษิณ
- พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นคณะกรรมการศูนย์ควบคุมการไปต่างประเทศสำหรับพระภิกษุสามเณร (ส.ต.ภ.)
- พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นคณะกรรมการควบคุมการเรียไรของคณะสงฆ์
- พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง (อ.ป.ก.)
- พ.ศ. ๒๕๑๘ ไปดูงานต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา) เกี่ยวกับการควบคุมการไปต่างประเทศสำหรับพระภิกษุสามเณร (ศ.ต.ภ.)
- พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นกรรมการจัดสอนศีลธรรม
- พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นประธานกรรมการอำนวยการโรงพยาบาลสงฆ์
- พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นคณะกรรมการอำนวยการตั้งทุนร่วมถวายความจงรักภักดีของพสกนิกรฯ และตั้งทุนสร้างเหรียญ พระชัยหลังช้าง
- พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นประธานกรรมการ “มูลนิธิสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) วัดสามพระยา”
- พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นกรรมการจัดสร้างเหรียญพระชัยหลังช้าง
- พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นคณะกรรมการจัดงานโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคม ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พุทธมณฑล อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจ พิจารณาจัดสรรเงินที่รัฐบาลมอบถวายทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์

๖. สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๘๐ วันที่ ๑ มีนาคม เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสพระอารามหลวง
ที่ “พระครูคุณุสิตธรรมคุณ”

พ.ศ. ๒๔๘๔ วันที่ ๑ มีนาคม เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ “พระประสิทธิ-
วิทยคุณ”

พ.ศ. ๒๔๙๖ วันที่ ๕ ธันวาคม เป็นพระราชาคณะชั้นราช ในราชทินนามเดิม ที่
“พระประสิทธิวิทยคุณ”

พ.ศ. ๒๕๐๒ วันที่ ๕ ธันวาคม เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ “พระเทพประสิทธิ-
คุณ วิบุลธรรมบัณฑิต ศาสนกิจวิริยาภรณ์
สุนทรธรรมธาดา มหาคณิสสร บวรสังฆาราม
คามวาสี สถิต ณ วัดดุสิตาราม พระอารามหลวง

พ.ศ. ๒๕๑๑ วันที่ ๕ ธันวาคม เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ “พระธรรมวิสุท-
ธจารย์ ศาสนภารธุราทร ธรรมาภรณ์วินยา-
นุวัตร พุทธบริษัทปสาทกร ยติคณิสสร บวร
สังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดพิชยญาติการาม
วรวิหาร พระอารามหลวง

พ.ศ. ๒๕๒๑ วันที่ ๕ ธันวาคม เป็นพระราชาคณะชั้นหิรัญบัฏ ที่ “พระวิสุทธิ-
วงศาจารย์ ญาณทัศนิกกรม พรหมจริยาธิมุค
วิสุทธิธรรมจารี ตรีปิฎกคุณาลังการวิภูสิต มหา-
คณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี รองสมเด็จพระ
ราชาคณะ สถิต ณ วัดพิชยญาติการามวร
วิหาร พระอารามหลวง

๗. สรุปผลงาน

พระเดชพระคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ เมื่ออยู่ที่วัดดุสิตาราม ตั้งแต่บรรพชาเป็นสาม-
เณรได้แบ่งเบาภาระอาจารย์ของท่าน อบรมศิษย์วัด เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม
และบาลีและเทศนาสั่งสอนอบรมประชาชน เมื่อดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดดุสิตาราม ก็บริหาร
งาน ภายในวัดไม่ว่าจะเป็นงานการปกครอง งานการศึกษา งานเผยแผ่ และงานสาธารณูปการ
งานศึกษาสงเคราะห์มาด้วยดี อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ วัดดุสิตาราม มีเนื้อที่ดินมาก
เพราะรวมวัดน้อยทองอยู่ วัดภูมรินทร์ปักธง และวัดดุสิตาราม ทั้ง ๓ วัดเข้าด้วยกัน เป็นวัด

ดุสิตาราม เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ วัดทั้ง ๓ วัดก็ถูกภัยจากลูกระเบิด เสียหายเป็นอย่างมาก ท่านก็ได้ซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะขึ้นใหม่ และดำเนินการก่อสร้างกุฏิใหม่ขึ้น ๒ หลัง รวมทั้งหลวงพ่อบุญน้อยเป็นต้น ในด้านการศึกษาของชาติ ท่านได้ให้ความอุปถัมภ์จัดสร้างโรงเรียนประชาบาลวัดดุสิตาราม ซึ่งถูกอักษิภัยจากการโจมตีทางอากาศระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยจัดการให้ย้ายสถานที่ไปปลูกสร้างขึ้นใหม่ เป็นที่เหมาะสม มีบริเวณกว้างปลูกอาคารเรียนใหญ่กว่าของเก่า เมื่อย้ายจากวัดดุสิตารามมาเป็นเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการามแล้ว ท่านยังให้ความอุปถัมภ์และเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเจ้าอาวาสวัดดุสิตารามรูปปัจจุบันตลอดมาทั้งยังได้ดำเนินการติดต่อประสานงานจนได้สร้างฌาปนสถานกรมการปกครองขึ้นมาตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งแล้วเสร็จ

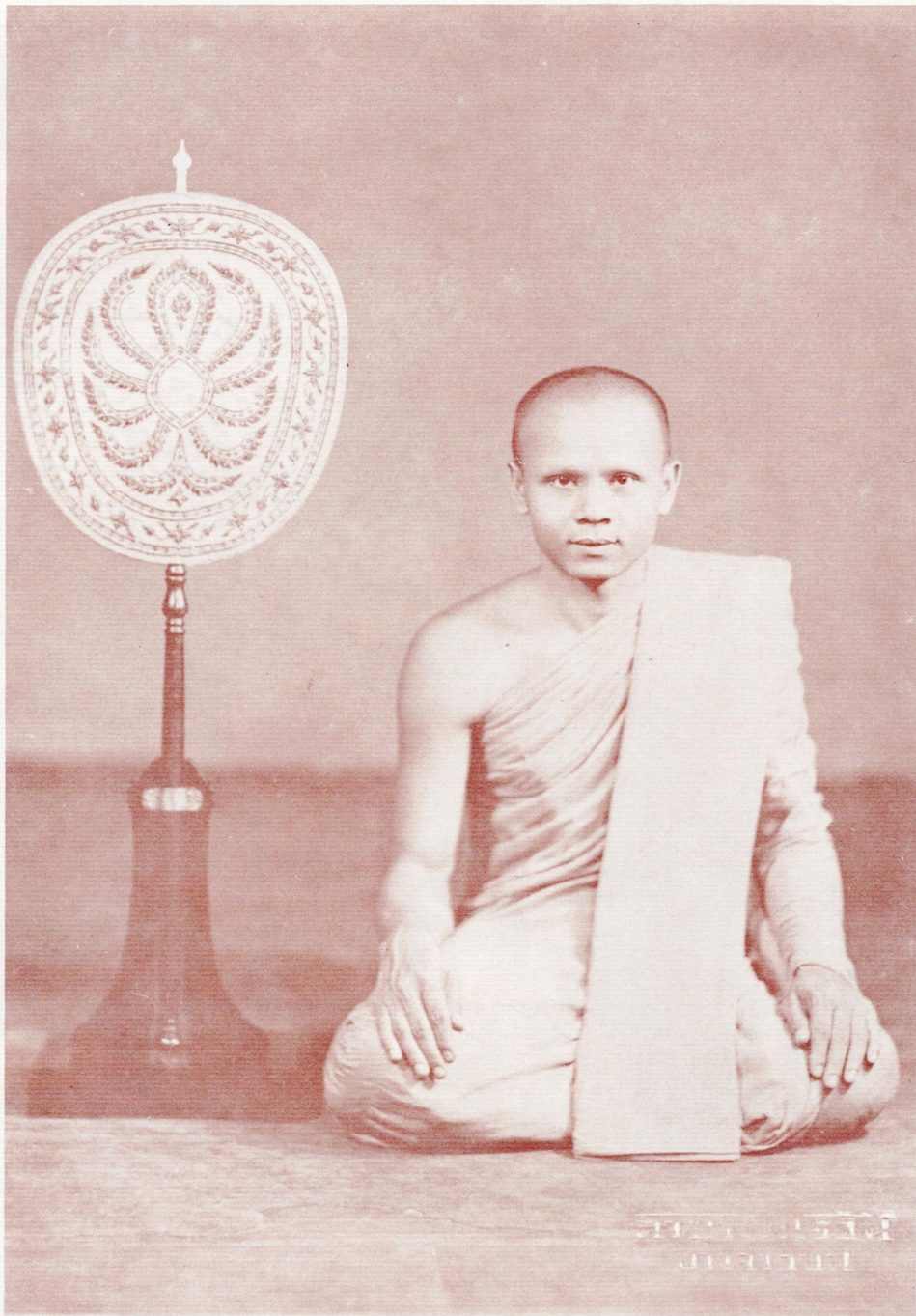
ตั้งแต่พระเดชพระคุณ ฯ ได้มาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ถ้านับเป็นปีก็ได้ ๒๖ ปี ๖ เดือน กับ ๑๔ วัน ท่านก็ไม่เหน็ดเหนื่อย ก็ได้อบรมสั่งสอนตักเตือนพระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเทศนาสั่งสอนอบรมประชาชนอยู่เป็นนิตย์ ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรให้เรียนธรรมวินัย เพื่อจรโลงพระพุทธศาสนา การพัฒนาวัดวาอาราม ก็ได้ดำเนินการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะตามกำลังความสามารถเท่าที่จะทำได้ เพราะวัดพิชยญาติการาม เป็นวัดที่ขัดสน มีผลประโยชน์น้อย การก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์ก็อยู่ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นจะเห็นได้จากผลงานด้านสาธารณูปการตามประวัตินี้ ด้านการศึกษาของเยาวชนของชาติ เริ่มแรกโรงเรียนวัดพิชยญาติ ได้ใช้อาคาร “สุขุมาลัย” และ ศาลารายของวัด เป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่เด็ก ซึ่งท่านเห็นว่า เป็นสถานที่คับแคบ ห้องเรียนไม่เพียงพอ สนามเด็กเล่นก็ไม่มี สถานที่เรียนของเด็กก็ยังแยกสถานที่เรียนอยู่ซึ่งไม่ปลอดภัยกับเด็ก ท่านจึงได้ติดต่อให้คำปรึกษาแนะนำกับกรุงเทพมหานคร โดยประสานงานติดต่อซื้อโรงเรียนราษฎร์ (ธนบุรี) ของเอกชน ซึ่งได้สร้างขึ้นในที่ดินของวัด และได้ดำเนินการติดต่อซื้อขายกิจการของโรงเรียนเป็นที่เรียบร้อย ต่อมาได้รื้อถอนออก และอนุญาตให้ใช้สถานที่สร้างโรงเรียนกรุงเทพมหานคร หลังใหม่ขึ้น เป็นตึก ๔ ชั้น ๑ หลังอาคารอเนกประสงค์ ๑ หลัง และบ้านพักภารโรงงานพิเศษที่ท่านภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก ก็คือ การจัดงานวันสารทศกุนตทุกปี ประจำปี ซึ่งท่านเป็นประธาน ได้ดำเนินการจัดให้มีขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นต้นมา เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะหาทุนช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร นิสิตนักศึกษา (ชาวใต้) ที่มาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในกรุงเทพมหานคร ตลอดถึงช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัยธรรมชาติ และช่วยเหลือผู้รักษาประเทศชาติ เช่น มูลนิธิสายใจไทย และได้เก็บเงินที่เหลือจากการจัดงานวันสารทศกุนตทุกปี ทุก ๆ ปี จนได้จัดตั้ง “มูลนิธิศกุนตทุกปี” ขึ้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว

ในด้านการบริหารภายในเขตปกครองหนใต้ ตั้งแต่พระเดชพระคุณ ฯ เป็นเจ้าคณะภาค ๑๗ เจ้าคณะภาค ๑๖ และเจ้าคณะใหญ่หนใต้ มาโดยลำดับ ก็ได้บริหารงานการปกครองในฐานะเป็นสหธรรมิกด้วยกัน มีเรื่องเกิดขึ้นก็ใช้คุณธรรมคือ พรหมวิหารธรรม มีเมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา ให้ความเป็นธรรมกับผู้อยู่ใต้ปกครองเสมอ ให้การแนะนำ ตักเตือน อบรม สั่งสอน จนเป็นที่เคารพนับถือของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ใต้ปกครอง การบริหารงาน การปกครองจึงเป็นไปด้วยความเรียบร้อยด้วยดี งานการคณะสงฆ์อื่นที่ท่านได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่ท่านก็ทำงานนั้นไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่งานจึงสำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์งานการประชุมก็ไม่เคยขาด ท่านทำงานเพื่อพระศาสนาและประเทศชาติโดยแท้จริง

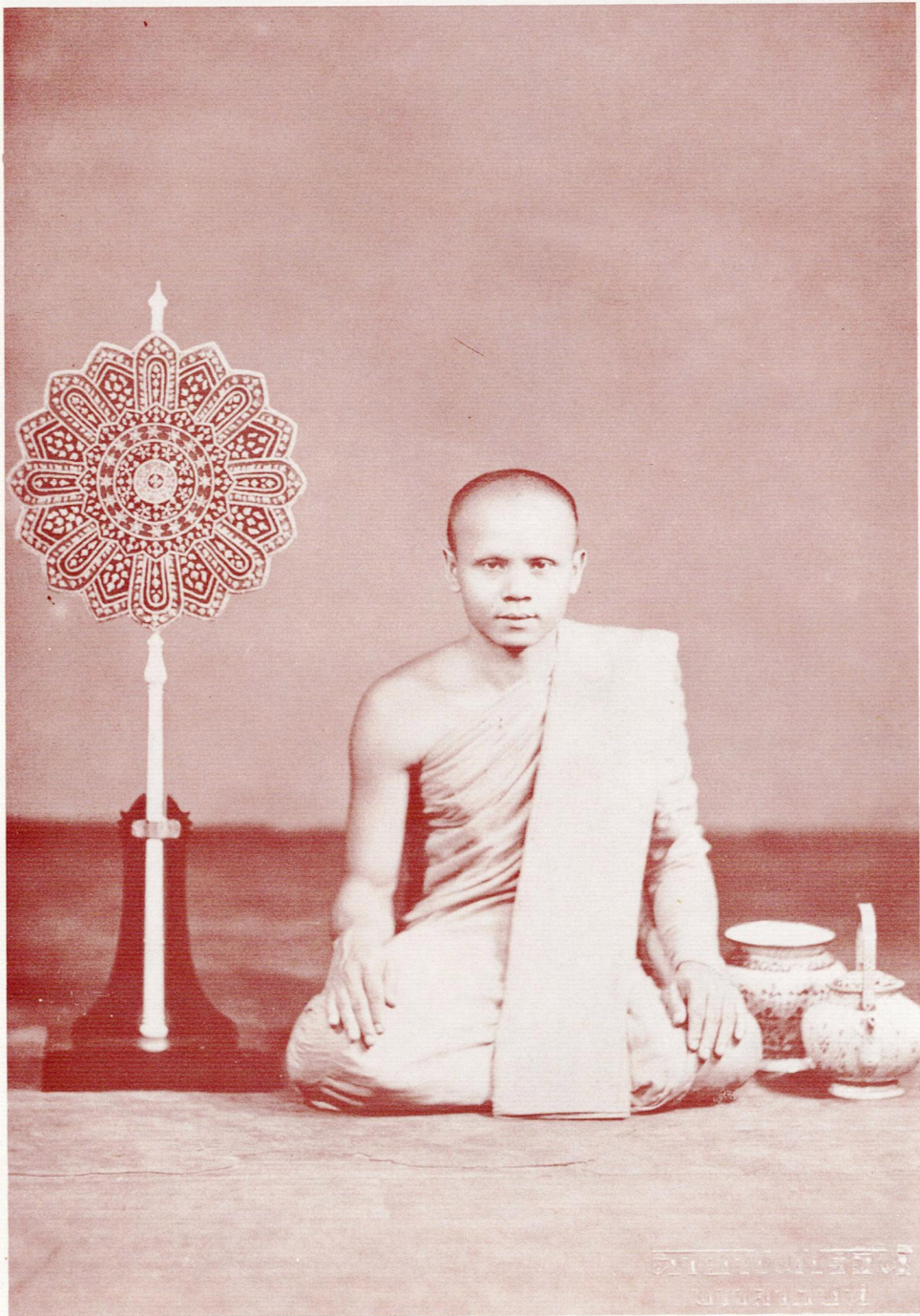
พระเดชพระคุณ ฯ เป็นผู้มีความสามารถเรียบร้อยเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นอย่างมาก เป็นที่เคารพนับถือของพระภิกษุสามเณรและประชาชนโดยทั่วไป ความเป็นอยู่โดยเรียบง่าย ไม่ฟิสิกัณ เป็นผู้มกน้อย สันโดษ การขบฉนก็ตามมีตามได้ ที่พักผอนก็ไม่มีที่หลับนอนเป็นเอกเทศ มีหมอน ๑ ลูก ผ้าอาบน้าฝนหนึ่งผืนท่านก็จำวัดได้แล้ว บางครั้งบางครั้งเวลาทำงานก็มักจะหลับในที่นั้น โดยไม่มีที่นอนอย่างสบาย การรับแขกก็ไม่มีสถานที่รับแขกโดยเฉพาะ โดยมากจะเป็นที่จำวัดของท่าน ที่ฉนภัตตาหารของท่านซึ่งเป็นสถานที่รับแขกปกติของท่านอยู่อย่างนี้ เมื่อแขกมาเยี่ยมเยียนม่ว่าจะเป็นบรรพชิตประชาชนหรือข้าราชการ ท่าน สนทนาเป็นกันเองเสมอไม่ถือเนื้อถือตัว ทำให้ผู้ที่มาเกิดความสนิทสนมพอใจให้ความเคารพนับถือมากยิ่งขึ้น บางท่านกับบางคนถึงออกปากชมว่า พระผู้ใหญ่อย่างนี้หายาก ไม่ถือตัวอยู่แบบง่าย ๆ อยู่อย่างพระ

๔. มรณภาพ

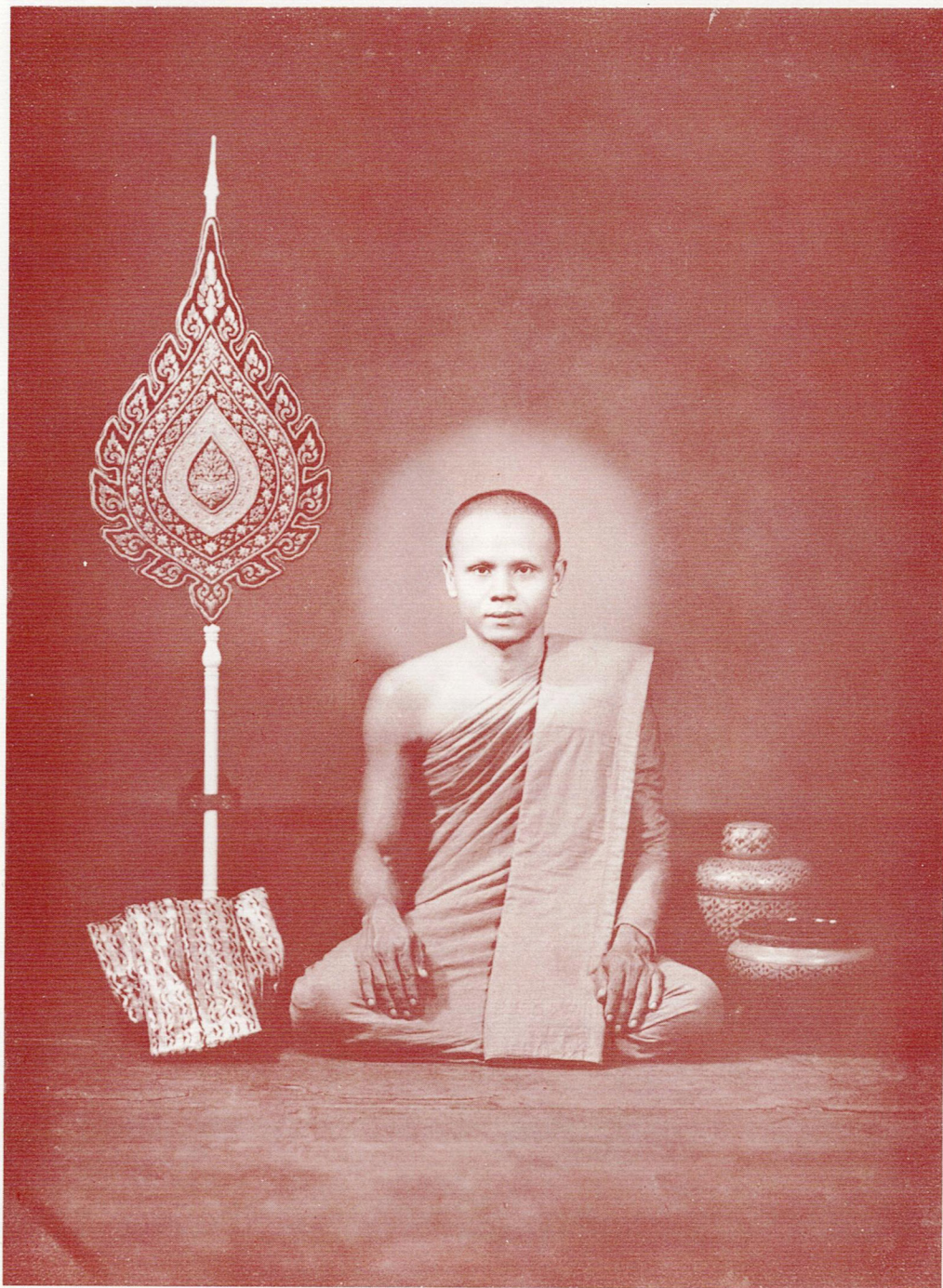
ตั้งแต่ปี ๒๕๓๑ เป็นต้นมา พระเดชพระคุณ ฯ อายุมากขึ้น สังขารไม่อำนวย ถึงอย่างนั้นท่านก็ยังเป็นห่วงวัดอยู่มาก เพราะการดำเนินการก่อสร้างบางอย่างยังไม่แล้วเสร็จ และโครงการที่จะบูรณปฏิสังขรณ์ก็ยังมียู่ ท่านก็ไม่ละทิ้ง ติดตามดูแลการก่อสร้างด้วยตนเองเสมอ ทำให้สุขภาพร่างกายทรุดโทรมซึ่งเป็นธรรมดาของผู้มีอายุ จึงต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสงฆ์ บ้าง โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์บ้าง เป็นอยู่อย่างนี้บ่อย ๆ ถึงแม้ท่านจะพักรักษาอยู่ที่โรงพยาบาล แต่ท่านก็ยังไป ๆ มา ๆ ดูแลและตรวจงานการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์อยู่เสมอไม่เคยขาด เมื่อปลายปี ๒๕๓๔ ตั้งแต่วันเริ่มเข้าพรรษา ก็เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสงฆ์ และต่อมาก็ได้เข้าพักรักษาอยู่ที่ห้อง ไอ ซี ยู เป็นเวลาประมาณ ๒ เดือนกว่า และได้ถึงแก่มรณภาพลง แพทย์ได้ตรวจดูอาการของพระเดชพระคุณ ฯ แล้ว ลงความเห็นว่ พระเดชพระคุณ ฯ ได้มรณภาพด้วยโรคหัวใจล้มเหลว เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เวลา ๑๕.๓๐ น. สิริอายุได้ ๘๗ ปี ๖ เดือน ๔ วัน

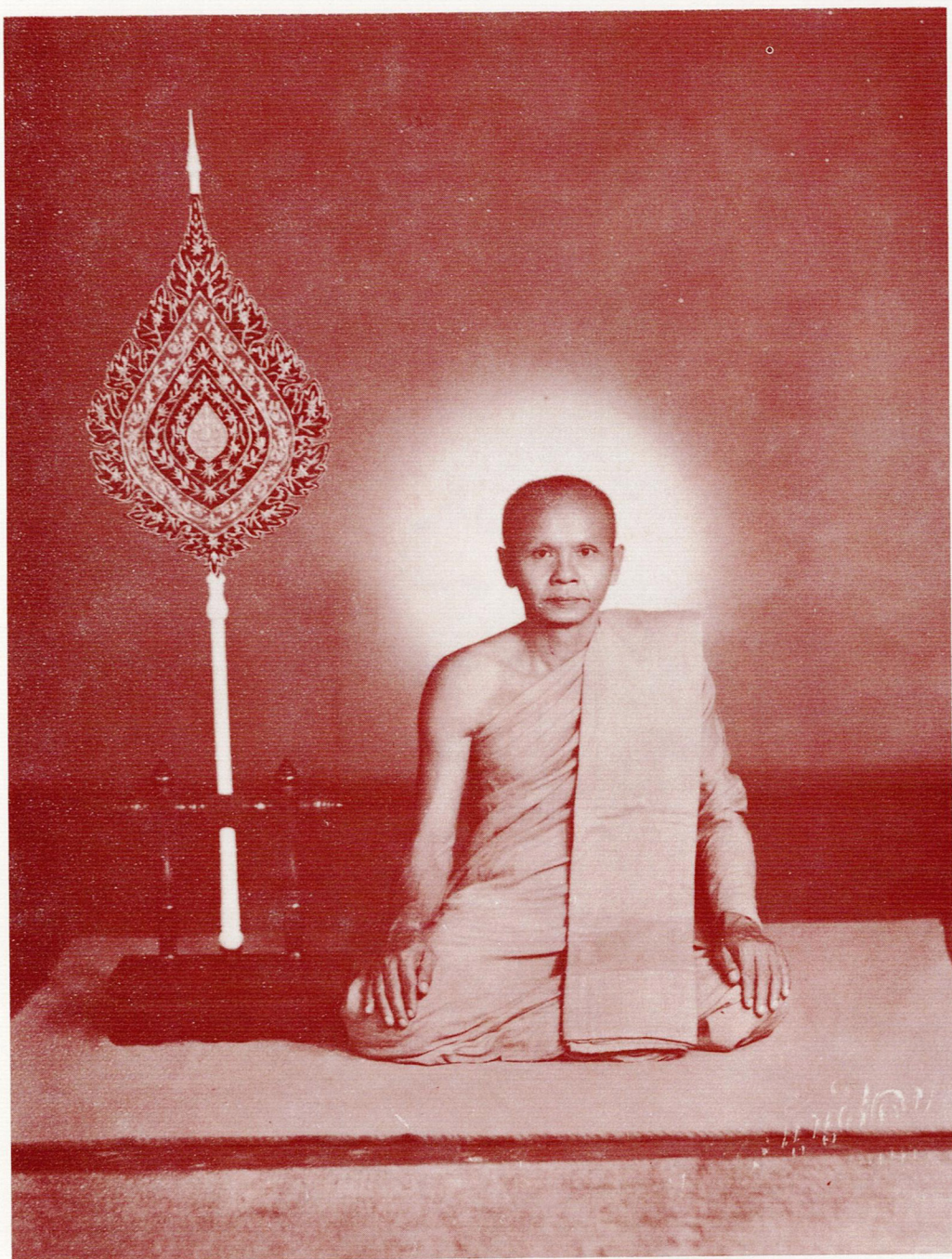
เปรียญธรรม ๖ ประโยค
สมัยอยู่วัดดุสิตาราม

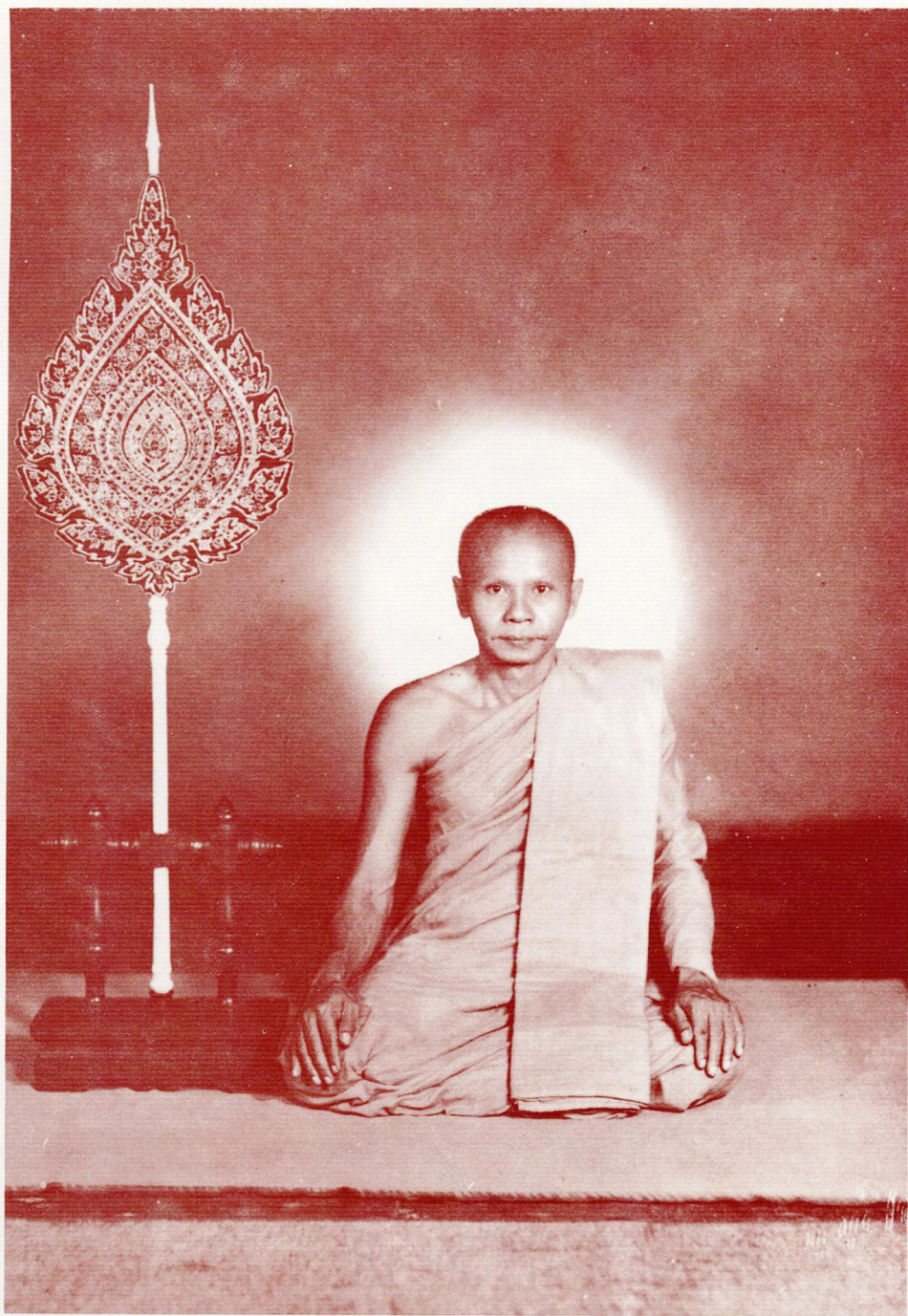
พระครูชั้นเอก ที่ พระครูดุษิตธรรมคุณ
สมัยอยู่วัดดุสิตาราม

พระราชคณะชั้นสามัญ ที่ พระประสิทธิ์วิริยคุณ
สมัยอยู่วัดดุสิตาราม

พระราชคณะชั้นราชในราชทินนามเดิม ที่ พระประสิทธิ์วิริยคุณ
สมัยอยู่วัดดุสิตาราม

พระราชคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพประสิทธิ์คุณ
สมัยอยู่วัดตุลิตาราม

พระราชคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมวิสุทธาจารย์
วัดพิชัยญาติการาม

กำลังรับพระราชทานพดยศชั้นหิรัญบัฏ
ที่ พระวิสุทธีวงศาจารย์
เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ

ทรงรับพรจาก

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ

การวาทนุสรณ์

แด่

พระวิสุทธิวงศาจารย์

อดีตเจ้าคณะใหญ่หนใต้ อดีตเจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม

ขอถวายนมัสการ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ ผู้ทรงสมณศักดิ์ รongสมเด็จพระราชาคณะ มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์เป็นเจ้าคณะใหญ่หนใต้ ๑๔ จังหวัด และเป็นเจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในตำแหน่ง แห่งปุชนียบุคคลผู้ควรแก่ความเคารพสักการบูชาอย่างสูงยิ่งของสังฆมณฑลทั่วภาคใต้และ พุทธบริษัททั่ว ๆ ไป

เมื่อกล่าวถึงชาติภูมิทางเครือสายโลหิตแห่งภูมิลำเนาเดิม ณ จังหวัดพังงา นั้น เจ้า พระคุณท่าน ฯ หลวงลุงรูปนี้ควรแก่สมญานามว่าเป็น “อภิชาตบุตร” คือลูกผู้ประเสริฐของคุณ โยมบิดามารดา เป็น “อภิทายาท” คือผู้สืบทอดวงศ์ตระกูลที่สูงยิ่ง เป็น “อภิภาตา” คือผู้เป็นพี่ ชายผู้ซึ่งทรงคุณธรรมสูงเป็นที่เคารพรักนับถือยิ่งของน้อง ๆ และเป็น “อภินาถะ” คือเป็นที่พึ่ง พิงอย่างดีเยี่ยมของคณะหลาน ๆ และปียชนทั้งมวลรวมทั้งผู้เฝ้าคอยถวายปัจจัยสี่ ถวาย ความสะดวกในการกิจใหญ่น้อยทุกประการแด่หลวงลุงผู้อาวุช ตั้งแต่เริ่มแรกจวบจนถึง กาลมรณภาพของพระคุณท่าน ฯ เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๔ เวลา ๑๕ นาฬิกา ๓๐ นาที เหตุการณ์ที่ใครมิได้คาดฝันก็พลันบังเกิดขึ้นเฉพาะหน้าหลานผู้เฝ้ารับใช้อย่างใกล้ชิดด้วยความ เคารพยำเกรงสักการบูชาอย่างแรงกล้าตลอดเวลาทั้งในยามปกติและในยามที่หลวงลุงท่านอาพาธ รวมเวลาได้ ๒๔ ปี บริบูรณ์ เหตุการณ์ที่วันนั้น คือ “หลวงลุงท่านได้ถึงอวสานแห่งชีวิต” มรณภาพอำลาจากชาวเราเหล่าคณะสงฆ์ พุทธบริษัทศิษยานุศิษย์ ญาติมิตรท่านที่เคารพ นับถือทั่วหน้า โดยเฉพาะหลานผู้คอยถวายความสะดวกในทุก ๆ กรณีที่สมควร ด้วยอาการ สงบเงียบในที่สุด

การสูญเสียพระคุณท่านไปนั้น ทุก ๆ ฝ่ายรวมทั้งหลาน ๆ ด้วย ต่างมีความรู้สึกสำนึกตรงกันว่า...เป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต ประดุจผู้ขาดแสงสว่างสำหรับสองทางดำเนินเพื่อก้าวเดินไปสู่ความสำเร็จตามที่หวังไว้ คงเหลืออยู่แต่ความอาลัยและโศกเศร้า เพราะขาดพระเถระผู้คอยประทานแสงสว่างในทางธรรมและไว้พระผู้นำให้เกิดความอบอุ่นใจด้วยพลังแห่งบุญญาธิการ เฉพาะหลานคนนี้มีความรู้สึกละหนึ่งว่า “ชีวิตนี้ทั้งชีวิตได้ประสบกับเคราะห์กรรมที่แสนจะร้ายกาจเร็วเกินไป” ตั้งแต่วินาทีที่ทราบข่าวว่า “หลวงลุงคือพระผู้เป็นที่พึ่งทางจิตใจของหลานได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับแล้วนั้น” เป็นลำดับมา ทั้ง ๆ ที่รู้ดีว่าทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย หลวงลุงพูดเสมอว่า คนเราถึงเวลาก็ตายจะฝืนไม่ได้

จะอย่างไรก็ตาม หลานก็กราบวิงวอนด้วยความเคารพสักการบูชาอย่างแรงกล้าว่า ขอเดชบุญญาบาปรมิที่หลวงลุงท่านได้บำเพ็ญมาอย่างมหาศาลนั้น กับบุญกุศลที่หลานได้สั่งสมมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้แม้จะน้อยนิดก็ตามที่ ขอได้โปรดอำนวยการสุขวิบากสมบัติอันโอฬารยิ่ง จงเกิดมีแด่หลวงลุงท่านในสุคติภาพเบื้องหน้าที่หลวงลุงท่านจะพึงไปสถิตนั้น ๆ ด้วยเทอญ

อนิจจา วต สงขารา... พุทโธ! สังขารทั้งหลาย จบกันแค่นี้เองรี! หลวงลุงท่านจะรับทราบถึงความโศกเศร้าเสียใจของหลานเพราะขาดที่พึ่งบ้างไหมหนอ

สาธุ.. ขอกราบให้ดวงวิญญาณของหลวงลุงท่านได้ไปอุบัติ ณ สุคติภพสูง ๆ ขึ้นไป กระทั่งล่วงสรรพทุกข์ชั่วนี้รันดร..เทอญ

ด้วยความเคารพสักการบูชา

กุลปรานี วรกิจ (หลาน)

พูดด้วยใจ

ข้าพเจ้าได้รู้จักท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ตอนนั้นหลวงพ่ोज้าคุณ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ๑๗ เมื่อครั้งนั้นข้าพเจ้าทำบุญบ้าน โดยอาราธนาหลวงพ่ोज้าคุณ มาเจริญพระพุทธมนต์และฉันเพล และยังได้อาราธนาพระครูเจ้าคณะตำบลมาจากต่างจังหวัดซึ่งมีอายุพรรษาสูงกว่าหลวงพ่ोज้าคุณ หลวงพ่ोज้าคุณก็อนุญาตให้พระครูองค์นั้นนั่งเป็นประธานองค์แรก ทำให้ข้าพเจ้าประทับใจมีความศรัทธาต่อองค์ท่าน ขนาดมีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ตำแหน่งเจ้าคณะภาค ยังอนุญาตให้ท่านพระครูเป็นองค์ประธานในพิธีการที่หลวงพ่ोज้าคุณท่านไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ข้าพเจ้ามีความซึ่งใจจึงปวารณาตัวต่อหลวงพ่ोज้าคุณ แรก ๆ ท่านรู้สึกเกรงใจ แต่ข้าพเจ้าอาศัยการมากราบท่านบ่อยครั้ง จนเป็นที่ประจักษ์ในใจของหลวงพ่ोज้าคุณว่า ข้าพเจ้ามีความศรัทธาอย่างแรงกล้า และพร้อมรับใช้ด้วยความจริงใจ

ในสมัยนั้นการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ไม่ค่อยสะดวกนัก หลวงพ่ोज้าคุณจึงมอบความไว้วางใจให้ข้าพเจ้าเป็นคนขับรถรับใช้ส่วนตัวท่านอีกหน้าที่หนึ่งด้วย

หลวงพ่ोज้าคุณเป็นพระนักพัฒนาทั้งจิตใจและวัตถุ คราวหลวงพ่ोज้าคุณได้ย้ายจากวัดดุสิตารามมาอยู่วัดพิชยญาติการามเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยการสนับสนุนของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา ส่วนหนึ่งนั้น สภาพวัดพิชยญาติการามในครั้งนั้น อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก สภาพโดยรอบวัดมืดและมีทำเลเอื้ออำนวยให้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้ประพฤติไม่สุจริต หลวงพ่ोज้าคุณใช้ปัญญาเล็งเห็นว่า ต้องแก้ไขปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งในวัดและอาณาบริเวณใกล้เคียง ให้อยู่ในสภาพสว่างปลอดภัย เป็นที่อุ่นใจแก่ประชาชนทั่วไปผู้สัญจรไปมา ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน

ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ หลวงพ่ोज้าคุณ มีโครงการให้นำไฟฟ้าเข้า โดยมอบหมายให้ข้าพเจ้าซึ่งมีกิจการโรงกลึงมีส่วนช่วยเหลือท่านบางส่วน หลังจากนำไฟฟ้าเข้าแล้ว ความสว่างเข้าสู่บริเวณโดยรอบของวัด ส่งผลให้ผู้ประพฤติไม่สุจริตลดน้อยลง การแก้ไขปัญหานี้เป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุในส่วนที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหลวงพ่ोज้าคุณอันแท้จริง ต่อมาโครงการต่าง ๆ ข้าพเจ้าและคณะศิษยานุศิษย์ผู้มีจิตศรัทธา ก็ได้มีส่วนร่วมทำให้โครงการต่าง ๆ

เหล่านั้นสำเร็จเสร็จสิ้นลงได้ จนกระทั่งมาจนถึงระยะหลังระยะอาการป่วยเข้ามาลุกลามหลวงพ่ोज้าคุณ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ หลวงพ่ोज้าคุณมีอาการป่วยเป็นโรคถุงลมโป่งพอง มีอาการไอติดต่อกันไม่คอยสะดวก ข้าพเจ้าได้นำท่านส่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แพทย์วินิจฉัยพบว่า หลวงพ่ोज้าคุณเป็นโรคถุงลมแฟบ จึงต้องเจาะช่องท้องทั้งสองข้างดูดลมออก อาการระยะนี้ หลวงพ่ोज้าคุณมีอาการมึนงงและหงุดหงิด ครั้นนั้นนอนพักรักษาตัวอยู่ราวเดือนกว่า ก็หายเกือบเป็นปกติ

ต่อมาเมื่อเดือน กรกฎาคม ๒๕๓๔ หลวงพ่ोज้าคุณมีอาการผิดปกติมากขึ้น อาการแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากปอดทำงานไม่เป็นปกติ อาการก็ยังพอควบคุมได้ ถึงเดือนสิงหาคม หลวงพ่ोज้าคุณมีอาการไม่ดีขึ้น การรับประทานอาหารน้อยลงอย่างผิดสังเกต การขับถ่ายไม่เป็นไปตามปกติ บางครั้งข้าพเจ้าต้องช่วยสวนทวารเพื่อให้หลวงพ่ोज้าคุณรู้สึกไม่อึดอัดท้อง และรู้สึกสบายขึ้น พอถึงเดือนกันยายน หลวงพ่ोज้าคุณมีอาการเหนื่อยง่ายขึ้น และต้องให้ออกซิเจนช่วยหายใจเป็นประจำ บางครั้งมีอาการเครียดบ้าง ครั้นนี้ข้าพเจ้านำหลวงพ่ोज้าคุณส่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์อีกครั้ง แพทย์วินิจฉัยพบว่า มีก้อนเนื้ออกที่ปอดพักรักษาตัวอยู่ราว ๑ อาทิตย์ แล้วจึงย้ายไปพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลสงฆ์ โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของนายแพทย์ยุทธ โพธารามิกและนายแพทย์ สุจิตต์ สมิตะลัมพะ พักอยู่ได้ประมาณเดือนกว่า มีอาการดีขึ้น แต่ยังคงอยู่โรงพยาบาล

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม หลวงพ่ोज้าคุณมีอาการรุนแรงขึ้น ยากที่จะควบคุมจึงต้องนำเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู. ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเฝ้าดูแลอาการหลวงพ่ोज้าคุณในระหว่างพักอยู่ห้อง ไอ.ซี.ยู. ทั้งเวลากลางวันและกลางคืนจนทำให้โรคหัวใจของข้าพเจ้ากำเริบ แต่อาการของหลวงพ่ोज้าคุณตอนนั้นน่าเป็นห่วงมาก ข้าพเจ้าปรารถนาสวดขอबारมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมีพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ จงมาช่วยขจัดปัดเป่าทุกขเวทนาจากโรคร้ายออกไปจากองค์หลวงพ่ोज้าคุณ ขณะอยู่ห้อง ไอ.ซี.ยู. นี้ ช่วงเวลาที่พอจะสื่อสารกันได้ แต่ด้วยเหตุที่ถูกเจาะคอจึงพูดไม่ออก หลวงพ่ोज้าคุณได้แสดงเจตนาไว้ว่า ท่านต้องการจัดสรรเงินของท่านบางส่วนไปจัดตั้งมูลนิธิของวัด ไว้ใช้จ่ายเมื่อท่านมรณภาพแล้ว ไว้ทำบุญที่วัดบ้านมาตุภูมิของท่าน ข้าพเจ้าก็น้อมรับไว้เพื่อดำเนินการให้สมเจตนารมณ์ต่อไป

หลวงพ่ोज้าคุณพักรักษาตัวอยู่ในห้อง ไอ.ซี.ยู. ประมาณ ๒ เดือนกว่า ก็ได้ถึงแก่กรรม-ภาพด้วยโรคหัวใจล้มเหลว เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เวลา ๑๕.๓๐ น. สิริอายุได้ ๘๗

ปี ๖ เดือน ๔ วัน ข้าพเจ้ามีความซึ่งใจ คณะแพทย์และคณะพยาบาลรวมทั้งบุรุษพยาบาลทุกท่าน ที่ให้ความดูแลหลวงพ่ोज้าคุณระหว่างพักอยู่ที่ห้อง ไอ.ซี.ยู ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี จึงถือโอกาสขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

มีหลายคนถามข้าพเจ้าว่า เป็นหลานหรือเป็นญาติหรือเปล่า ข้าพเจ้าตอบว่า ข้าพเจ้า เป็นเพียงศิษยานุศิษย์ โดยมิจิตศรัทธาในองค์หลวงพ่ोज้าคุณเป็นพื้นฐาน ทำหน้าที่ปรนนิบัติ รับใช้มาประมาณ ๒๓ ปี ประทับใจหลวงพ่ोज้าคุณที่เป็นผู้ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน แต่กลับ มุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ หลวงพ่ोज้าคุณเป็นถึงประธานกรรมการโรงพยาบาลสงฆ์ แต่ก็ ไม่ชวนขยายเอาสิทธิพิเศษมาสู่องค์ท่านจนเป็นเหตุให้ผู้อำนวยความสะดวกและคณะแพทย์พร้อมด้วยผู้ ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ให้ความเคารพสักการบูชาท่านมาก

อนึ่ง ข้าพเจ้าได้จัดพิมพ์หนังสือคู่มือตำราสมุนไพรมานาน ซึ่งหนังสือเล่มนี้ เคยอยู่ใน ความประสงค์ของหลวงพ่ोज้าคุณ สมัยที่ท่านยังดำรงชีวิตอยู่ แต่หาโอกาสพิมพ์ไม่ได้ ข้าพเจ้า จึงมีความประสงค์โดยสอดคล้องกับเจตนารมณ์เดิมของหลวงพ่ोज้าคุณ จึงจัดพิมพ์ขึ้นโดย เสด็จพระราชกุศลงานพระราชทานเพลิงศพ โดยเล็งเห็นประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้เป็น อย่างยิ่ง ข้าพเจ้าจึงดำเนินการจัดพิมพ์ และต้องขอขอบคุณผู้ที่ช่วยบริจาคเงิน เพื่อจัดพิมพ์ หนังสือ ผ้าไตร และอัฐบริวาร โดยเสด็จพระราชกุศลงานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ เพื่อ ร่วมการกุศลครั้งนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้องทั้งที่ออกนามและยังมิได้ออกนามมานั้นที่ได้ อุบัติมาเอาใจใส่ ในองค์ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ ขอให้ทุกท่านจงมีสุขภาพพลานามัย สมบูรณ์ ปราศจากสิ่งใดอันถูกต้องอันควร สมปรารถนาในสิ่งนั้น

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า ดวงวิญญาณ ของหลวงพ่ोज้าคุณ คงเสวยสุขสมบัติในสัมปรายภพ เพราะหลวงพ่ोज้าคุณประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ตามพระธรรมวินัย ตลอดอายุของหลวงพ่ोज้าคุณ และข้าพเจ้าขออุทิศถวายบุญกุศล ในส่วน ของท่าน ศีล และภาวนาที่ได้กระทำมาตั้งแต่ต้น จนถึงปัจจุบัน จงดลบันดาลอำนวยความสุข แต่ดวงวิญญาณของพระเดชพระคุณ หลวงพ่ोज้าคุณพระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธนธนาโก) ในภพที่ดำรงอยู่นั้นด้วยเทอญ.

นายวินัย ปรีดาธรรมเพ็ญ

ผู้จัดพิมพ์หนังสือโดยเสด็จพระราชกุศล งานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ
พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธนธนาโก) วัดพิชยญาติการาม

สารบัญ

ประวัติวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร	๑
ชื่อและสถานที่ตั้งวัด	๑
ความเป็นมาของวัดและผู้สร้าง	๑
ปีพุทธศักราชที่สร้าง	๑
นามนี้สำคัญ	๓
เขตและอุปจารวัด	๔
ผู้ปฏิสังขรณ์	๕
วัดที่สำคัญในพระอาราม	๖
ถาวรวัตถุภายในพระอาราม	๗
ที่ธรณีสงฆ์	๘
ความเจริญและความเสื่อมของวัด	๘
ลำดับเจ้าอาวาส	๘
การศึกษา	๑๑
ขนบธรรมเนียมของวัด	๑๑
มรรคทายกและไวยาวัจกร	๑๑
พระปรารค์ ๓ องค์	๑๒
พระเจดีย์ ๒ องค์	๑๒
จุดเด่นของวัดพิชยญาติการาม	๑๒
บททัศนวิจารณ์วัดพิชยญาติ	๑๓

(๔๔)

มุกิดานุสรณ์

๑๕

พระธรรมเทศนาเรื่อง “สามัคคีเทศนา”

๑๗

พระธรรมเทศนาเรื่อง “อัฐตกถา”

๒๒

พระธรรมเทศนาเรื่อง “สังจกถา”

๒๖

พระธรรมเทศนาเรื่อง “หิริโหตุตตปฏกถา”

๓๑

พระธรรมเทศนาเรื่อง “สุขกถาเทศนา”

๓๖

พระธรรมเทศนาเรื่อง “โสตถิกถา”

๔๒

พระธรรมเทศนาเรื่อง “ทสธัมมสุตตกถาเทศนา”

๔๘

พระธรรมเทศนาเรื่อง “ธรรมจริยเทศนา”

๕๓

รายนามผู้บริจาค

๕๙

ประวัติวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

ชื่อและสถานที่ตั้งวัด

วัดนี้ นามว่า “วัดพิชยญาติการาม” เป็น พระอารามหลวง ชั้นโท ชนิด วรวิหาร

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ริมคลองฝั่งตะวันตก คลองนี้เรียกกันว่า คลองบ้านสมเด็จพระยา
องค์น้อย แขวงสมเด็จพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

ความเป็นมาของวัดและผู้สร้าง

เดิมวัดนี้เป็นวัดร้าง ไม่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษามานานแล้ว ไม่มีหลักฐานปรากฏว่า
สร้างมาตั้งแต่สมัยใด ครั้นเมื่อก่อนพุทธศักราช ๒๓๗๖ (ระหว่างพุทธศักราช ๒๓๗๒ -
๒๓๗๕) สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (สมเด็จพระยาองค์น้อย) เมื่อครั้งดำรง
บรรดาศักดิ์เป็น พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกศาธิบดี จางวางกรมพระคลังสินค้า ได้ปรับปรุง
ก่อสร้างสถาปนาขึ้นใหม่ทั้งวัด แล้วทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๓ พระองค์ได้พระราชทานนามว่า “วัดพระยาญาติการาม” ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ ๔
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแก้นามใหม่ เป็น “วัดพิชยญาติการาม” ให้
สังเกตตรงคำว่า “พิชย” ซึ่งไม่มีไม้หันอากาศเพราะถือตามพระราชหัตถเลขาที่ทรงแก้และพระ
ราชทานให้เป็นอย่างนั้น

ปีพุทธศักราชที่สร้าง

เกี่ยวกับวันเดือนปีพุทธศักราชที่สร้างไม่มีหลักฐานปรากฏไว้นแน่ชัด ต้องขอกล่าว
รวม ๆ ไปว่า วัดประยุรวงศาวาสและวัดพิชยญาติการาม เป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมาคู่เคียงกัน
สร้างในรัชกาลที่ ๓ เหมือนกัน เป็นวัดพี่วัดน้อง โดยสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ รัชกาลที่ ๓ พระราช-
ทานนามให้ทั้งสองวัด คือวัดประยุรวงศาวาส นั้น สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ หรือ
ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า สมเด็จองค์ใหญ่ เป็นผู้สร้าง วัดพิชยญาติการาม หรือวัดพิชยญาตินี้
สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ เป็นผู้สร้าง ทั้งสมเด็จพระยาองค์ใหญ่และสมเด็จ
เจ้าพระยาองค์น้อยนั้นท่านเป็นพี่ น้อง ร่วมบิดามารดาเดียวกัน ท่านบิดา คือ เจ้าพระยาอรรค-
มหาเสนา (นุนนาค) ท่านมารดา คือ ท่านเจ้าคุณราชพันธ์ (นวล) สมเด็จพระยาพี่น้อง
ทั้งสององค์นี้ สร้างวัดคนละวัดและแล้วเสร็จในรัชกาลที่ ๓ ก่อนเดือน กรกฎาคม พุทธศักราช
๒๓๗๖ ทั้งนี้ก็ด้วยอาศัยหลักฐานข้อความเรื่องวัดทั้งสองนี้ปรากฏอยู่ใน เพลงยาวสรรเสริญ

พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ซึ่งนายมิได้แต่งตั้ง แล้วทูลเกล้า ฯ ถวาย ตอนหนึ่งว่า

ทรงส่งเสริมให้ขุนนางสร้างวัด

ยังไม่ปรเมอหม่อมพระกุศล

บำเพ็ญผลต่อไปไม่หน่ายหนี

ดำริการหว่านผลกับมนตรี

จะให้มีความศรัทธาสร้างอาราม

หวังจะให้ได้ผลกุศลมาก

บริจาคทรัพย์หลวงออกดวงหาม

ให้มนตรีสุริยวงศ์ผู้ทรงนาม

ไม่ลังกัฒนั้งในสังขยา

สุริยวงศ์* ทรงรับกับ พระยา

ก็ปรีดาปราโมทย์ด้วยโปรดปราน

ฯลฯ

คุณพระคลังสร้างใหม่ท้ายบุรี

ชื่อณฑุณการามอร่ามศรี

ลงบัญญัติชื่อวัดประยูรวงศ์

วัดพระยาศรีพิพัฒน์บัญญัตินาม

พระยาญาติการามงามระหง

ฯลฯ

เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ ฯ นี้ นายมิ แต่งเสร็จแล้วทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาท สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก่อนเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๗๖ ขณะนั้น เสวยราชย์มาได้ ๙ ปีเศษ และวัดประยูรวงศาวาส วัดพิชยญาติการาม สมเด็จพระเจ้าพระยา ทั้งสององค์ท่านก็สร้างเสร็จแล้วด้วย จึงพอสันนิษฐานได้ว่า ช่วงระยะดำเนินการก่อสร้างจึง อยู่ระหว่าง พุทธศักราช ๒๓๗๒ - ๒๓๗๕ โดยประมาณ

* พระยามนตรีสุริยวงศ์ (ดิศ บุนนาค) สมเด็จพระเจ้าพระยาองค์ใหญ่

* พระยาศรีพิพัฒน์ ฯ (ทัต บุนนาค) สมเด็จพระเจ้าพระยาองค์น้อย

อนึ่ง เป็นที่ทราบกันดีว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ นั้น ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก แม้แต่ครั้งยังมิได้เสวยราชสมบัติ พระองค์เองก็ได้ทรงสร้างวัดมาแล้วหลายวัด เช่น วัดราชโอรส เป็นต้น และวัดที่ทรงสร้างก็ใหญ่โตมโหฬารทุกวัด จนมีนักประพันธ์หลายท่านในสมัยนั้นแต่งกลอนกล่าวถึงอยู่บ่อย ๆ มีบทหนึ่งที่ว่า “ทูลเรื่องอื่นก็ไม่ขึ้นเหมือนเรื่องวัด” จนมีคตินิยมที่กล่าวกันในรัชกาลที่ ๕ ว่า รัชกาลที่ ๑ ใครเป็นนักรบก็โปรด, รัชกาลที่ ๒ ใครเป็นกวีก็โปรด, รัชกาลที่ ๓ ใครสร้างวัดก็โปรด, รัชกาลที่ ๔ ใครรู้ภาษาอังกฤษก็โปรด, เมื่อทราบกันว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดอย่างนั้น พวกขุนนางทั้งหลายก็ถือตามกันด้วย สุดแต่ใครจะมีบารมีและกำลังมากน้อยแค่ไหนต่างก็พากันสร้างวัดขึ้นไว้ในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นที่ระลึกแก่ตระกูลของตน วัดพิชัย-ญาติการาม ก็ได้เกิดขึ้นเพราะเหตุนี้

นามนี้สำคัญ

เมื่อครั้ง สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ขณะที่ยังดำรงบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาพระคลัง ได้สร้างวัดเสร็จแล้วทูลเกล้า ฯ ถวายรัชกาลที่ ๓ พระองค์ได้พระราชทานนามว่า วัดประยูรวงศาราม และสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) ซึ่งขณะนั้นดำรงบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกศาธิบดีได้สร้างวัดเสร็จแล้ว ทูลเกล้า ฯ ถวาย รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงพระราชทานนามว่า วัดพระยาญาติการาม ที่รัชกาลที่ ๓ พระราชทานนามอย่างนั้น ว่ากันว่า เป็นเพราะสมเด็จพระยาองค์ใหญ่ สมเด็จพระยาองค์น้อย ได้สืบเชื้อเป็นพระญาติของพระองค์ท่าน คือ เป็นพระประยูรวงศ์ - เป็นพระญาติวงศ์กันมาอีกนัยหนึ่ง ในทางส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทัต บุนนาค ทั้งสององค์ นี้ ได้มีความสำคัญในการสนับสนุนพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ได้ครองราชสมบัติตอนสิ้นรัชกาลที่ ๒ ครั้นลุมาถึงรัชกาลที่ ๔ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทัต บุนนาค ทั้งสององค์สองพี่น้องนี้ ก็เป็นผู้มีความสำคัญในการสนับสนุนให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ขึ้นครองราชสมบัติอีกทั้งสองท่านนี้จึงมีความดีเป็นพิเศษ พระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดมากทั้งสองพระองค์ คราวหนึ่งรัชกาลที่ ๓ จะโปรดให้พระยาศรีพิพัฒน์ ฯ ขึ้นเป็นเจ้าพระยาอมราช แต่ท่านไม่ยอมรับ ก็คงเป็นพระยาศรีพิพัฒน์ ฯ เรื่อยมา ครั้นถึงวันอังคาร เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีกุน พุทธศักราช ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จึงโปรดสถาปนาท่านเป็น “สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ นรเนตรราชสุริยวงศ์ สกลพงศประดิษฐา มุขมัตยาธิบดี ไตรสรณศรีรัตนธาดา สกลมหาธรรมาธิบดี ปรมณฑลมหาพรหมมหาราชูปการ มโหฬารเดชานุภาพพิตร” เทียบเท่าพระองค์เจ้าต่างกรม โปรดให้สำเร็จราชการในพระนคร แต่มักจะเรียกสั้น ๆ ว่า สมเด็จพระเจ้า

พระยาบรมมหาพิชัยญาติฯ หรือสมเด็จพระยาองค์น้อย พุดง่าย ๆ ก็คือ ทรงสถาปนา “นามบรรดาศักดิ์ของท่าน ตามนามของวัดพิชัยญาติ” ที่ท่านสร้าง เพียงแต่ว่า ชื่อวัด คำว่า “พิชัย” ไม่มีไม้หันอากาศที่ตัว “ช” จึงทำให้มีเสียงต่างกันนิดหนึ่ง

เหตุใด รัชกาลที่ ๔ จึงทรงสถาปนามสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ในจดหมายเหตุบางแห่งเขียนว่า **พิไชยญาติ**) นั้น ถ้าว่าตามจดหมายเหตุ ก็เพราะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามบรรดาศักดิ์ว่า สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ก็เพื่อให้ต้องตามกระแสพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามวัดของท่านผู้นั้นว่า วัดพระยาญาติการาม นั่นเอง

สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) หรือสมเด็จพระยาองค์น้อย มีความผูกพันกับวัดพิชัยญาติ ฯ อย่างแนบแน่นแม้กระทั่งกาลอวสานในชีวิตของท่าน ดังในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) กล่าวไว้เกี่ยวเรื่องถึงกาลพิราลัยของสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ขอยกมาตอนงานออกเมรุพระราชทานเพลิง สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ถึงแก่พิราลัย วันอาทิตย์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๐๐ ฯลฯ ครั้นถึงวันจันทร์ เดือน ๑ ขึ้น ๘ ค่ำ ได้ชักศพเจ้าพระยาองค์น้อยไปเข้าเมรุที่หน้าวัดพิชัยญาติการาม ครั้นถึงวันพฤหัสบดี เดือน ๑ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ได้พระราชทานเพลิง แล้วรับสั่งว่า ที่เมรุนั้นเปล่าอยู่ ขอฝากเครื่องศพหลวงไว้ในเมรุ เมรุนั้นก็ยังมีอยู่จนกระทั่งบัดนี้ เพียงแต่ว่าเมรุเก่าดั้งเดิมได้ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา และทางวัดได้สร้างเมรุใหม่ขึ้นมาแทนในที่เดิม อนึ่ง ตามความประสงค์ของสมเด็จพระยาองค์น้อย ท่านได้สร้างพระปรารักษ์ขึ้นไว้ ประราธนาจะประชุมอธิฐิในประยูรวงศ์สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีให้อยู่เสียแห่งเดียวกัน การก็ไม่สมประสงค์ เป็นที่รวมอยู่เฉพาะในสายบุนนาคของท่านเท่านั้น ส่วนของใช้ส่วนตัวของท่าน เป็นต้นว่า เติงนอนใหญ่เท้าสิงห์ เติงนอนเล่นเท้าช้าง แท่นที่นั่งรับแขกเมืองและทำงาน เสลี่ยงลูกกรงงาตายทองปิดกระฉากยังอยู่ในพระอุโบสถวัดพิชัยญาติการาม ของใช้เล็กลงไปกว่านั้นก็ยังมียู่ บางอย่างก็หายไปบ้าง

เขตและอุปจารวัด

วัดพิชัยญาติการาม มีเนื้อที่ ๒๔ ไร่เศษ บริเวณพื้นที่เกือบจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ดังนี้ ทิศตะวันออก มีแนวยาว ๑๐๕ วา (๒๐๘ เมตร) ทิศตะวันตก มีแนวยาว ๑๐๑ วา ๒ ศอก (๒๐๓ เมตร) ทิศเหนือ มีแนวยาว ๑๐๔ วา (๒๐๘ เมตร) ทิศใต้ มีแนวยาว ๘๓ วา ๒ ศอก (๑๖๗ เมตร)

ผู้ปฏิสังขรณ์

ผู้ปฏิสังขรณ์เสนาสนะและถาวรวัตถุในพระอารามมีมาก ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะรายชื่อที่สำคัญ

๑. **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** รัชกาลที่ ๔ พระราชทานดำหนักเกล้ามาประดิษฐานไว้ ๑ หลัง ปัจจุบันนี้ไม่เหลืออยู่แล้ว

๒. **เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต)** ได้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถครั้งหนึ่งคราวอุปสมบทอยู่

๓. **พระศาสนโสภณ (อ่อน)** ครั้งเป็นพระเมธาธรรมรส ได้ปฏิสังขรณ์และสร้างขึ้นใหม่หลายอย่าง เช่น ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถทั้งส่วนปริกรรมและจิตรกรรม ปฏิสังขรณ์เปลี่ยนแปลงหมู่กุฏิแบบโบราณมาเป็นกุฏิตึกชั้นเดียว แบ่งเป็นคณะ ๆ ก็ยังอยู่ทุกวันนี้ ได้สร้างตึก ๒ ชั้นขึ้นอีก ๒ หลัง หลังหนึ่ง กว้าง ๙.๕๕ เมตร ยาว ๒๙.๓๕ เมตร ใช้เป็นโรงเรียน ชื่อนานานว่า “โรงเรียนสุขุมาลัย” เพราะ**สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้า สุขุมมาลย์มารศรี** พระอัครราชเทวีโปรดให้สร้างอุทิศไว้ในพระพุทธศาสนา เดิมเป็นโรงเรียนภาษาบาลี ต่อมาได้สอนหนังสือไทย ปัจจุบันนี้ก็สอนบาลีตามเดิม ตึก ๒ ชั้นอีกหลังหนึ่งให้เป็นที่อยู่ของเจ้าอาวาส นามว่า “**กุฏิทรงช่วย**” เพราะขณะสร้าง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชทานทรัพย์ทรงช่วย ๑๐ ชั่ง และมีผู้อื่นบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลด้วย

๔. **สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต** มรรคทายก ได้ทรงปฏิสังขรณ์และบำรุงมากมาย คือโปรดให้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ พระปรารค์ทั้ง ๓ องค์ คราวแรก พ.ศ. ๒๔๕๗ ซ่อมเสร็จแล้วให้มีงานสมโภชฉลอง ๓ วัน สิ้นเงินงบประมาณ ๕๐,๐๐๐.๐๐ บาท (สี่หมื่นบาท) และในจำนวนนี้ **พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** รัชกาลที่ ๖ พระราชทานทรัพย์ทรงช่วย ๘,๐๐๐.๐๐ บาท (แปดพันบาท) **สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ** พระพันปีหลวง พระราชทาน ๔,๐๐๐.๐๐ บาท (สี่พันบาท) ครั้นซ่อมพระปรารค์เสร็จแล้วได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์หมู่กุฏิที่พระสงฆ์อยู่ทั่วพระอาราม และโปรดให้บอกบุญ แก่สกุลขุนนาง มีพระยาไพบูลย์สมบัติ (เดช ขุนนาค) เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวเป็นพระญาติตามแต่ใครจะมีศรัทธาโดยเสด็จพระราชกุศลในครั้งนี้ และโปรดให้จารึกนามผู้มีจิตศรัทธานั้น ๆ ไว้ที่ป้ายติดหน้ากุฏินั้น ๆ ทุกห้อง ซึ่งยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

หม่อมราชวงศ์หญิงแปลก ฟุ้งบุญ มีศรัทธาโดยเสด็จพระราชกุศล บริจาคเงินจำนวน ๔,๐๐๐.๐๐ บาท (สี่พันบาท) โปรดให้ซ่อมศาลาการเปรียญ เมื่อไม่พอ จึงใช้ทุนของวัดอีก

เป็นจำนวนเงิน ๕,๒๐๐.๐๐ บาท (ห้าพันสองร้อยบาท) โปรดให้จารึกนามหม่อมราชวงศ์หญิง แปลก พึ่งบุญ ณ อยุธยา กับจำนวนเงินที่ได้บริจาคไว้ในแผ่นกระดานประดิษฐานไว้หน้าศาลาการเปรียญนั้น (ขณะนี้ไม่ปรากฏ)

ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ โปรดให้ซ่อมพระปรารักษ์พร้อมทั้งพระอุโบสถและพระเจดีย์ ด้วย สิ้นทุน ๔,๙๐๐. บาท (สี่พันเก้าร้อยบาท) เสร็จแล้วโปรดให้มีการสมโภชฉลอง ๓ วัน

๕. **คุณหญิงเนื่อง พิศาล** ได้สร้างกุฏิไม้สองชั้น หลังหนึ่งเป็นจำนวนเงิน ๓๐ ซึ่งซึ่งยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

๖. **นางสายหยุด บุณนาค** ได้สร้างเมรุสำหรับเผาศพไว้เป็นสาธารณะหนึ่งหลัง (ขณะนี้ไม่ปรากฏ)

๗. **นางเนียร ลพานุกรม และนางสาวสังวาลย์ โปษยานนท์** ได้สร้างสะพานเพโรคอนกรีตสำหรับข้ามคลองหน้าวัด และสร้างลั้วสำหรับวัดด้วย

วัดที่สำคัญในพระอาราม

ก. **พระพุทธรูปหล่อ ปางมารวิชัย** พระเพลากว้าง ๓ ศอก ๑ นิ้ว ๑ กระเบียด ส่วนสูงตลอดพระรัศมี ๓ ศอก ๑ คืบ ๑๑ นิ้ว ๒ กระเบียด มีพระนามว่า **“พระสิทธิราช”** พระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระโบราณรุ่นเดียวกับพระพุทธชินราช พรพุทธะชินศรี ได้ความว่า ท่านผู้สถาปนาวัดได้อัญเชิญมาจากวัดพระวิหารหลวง เมืองพิษณุโลก มาประดิษฐานไว้เป็นพระประธานในพระอุโบสถ สมัยเดียวกับที่อัญเชิญพระศาสดาลงมา แต่ประดิษฐานไว้ที่วัดฉิมพลี ต่อมารับสั่งให้อัญเชิญไปไว้ที่วัดบวรนิเวศคู่กับพระชินศรี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานพระกฐินครั้งหนึ่ง ทอดพระเนตรเห็นพระองค์นี้งดงาม จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนำฉัตรพื้นขาว ๕ ชั้นมาถวายเป็นราชสักการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมาทรงปิดทองใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในคราวเดียวกับเสด็จ ถวายผ้าพระกฐิน ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๗ พนักงานอภิรม ได้มาเปลี่ยนผ้าใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ข. **พระพุทธรูปหล่อ ปางสมาธิ** มีพระนามว่า **“พระวรวินายก”** พระเพลากว้าง ๑ ศอก ๘ นิ้ว ๑ อนุกระเบียด (๑๐๔ ซม.) ส่วนสูงตลอดพระรัศมี ๑ ศอก ๑ คืบ ๓ กระเบียด พระพุทธรูปองค์นี้ สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงหล่อเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ แล้วเชิญมาประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ อยู่หน้าพระประธาน

- ก. พระบรมรูปหล่อ ทรงเครื่องจอมพล รัชกาลที่ ๕
- ข. ธรรมาสน์ชั้นเอกในงานพระบรมศพ รัชกาลที่ ๕ จำนวน ๑ ธรรมาสน์
- ง. พระไตรปิฎกพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พร้อมทั้งตู้ ทรงสร้างถวายไว้สำหรับ วัด ๑ จบ เจ้าจอมมารดาสำลีสร้างถวายไว้สำหรับวัดอีก ๑ จบ
- จ. ตู้ลายสลัก ๑ ตู้ ลายรดน้ำ ๔ ตู้ บรรจุหนังสือลานต่าง ๆ
- ฉ. เติงยนอนลายสลักปิดทอง ๑ เติง โต๊ะเก้าอี้ ๑ โต๊ะ เติงเตียง ๑ ที่ รวม ๓ สิ่งนี้ ประกอบเข้าด้วยกันเป็นธรรมาสน์สำหรับแสดงธรรมในวันธรรมสวนะ ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระ อุโบสถ
- ช. ธรรมาสน์สำหรับแสดงพระปาติโมกข์ พร้อมด้วยหนังสือปาติโมกข์ ๑ จบ มีตู้พร้อม เป็นของถวายในงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์
- ซ. โต๊ะหมู่ปิดทอง ๓ หมู่ พร้อมด้วยเครื่องบูชา สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงสร้างอุทิศไว้ในพระอุโบสถ ซึ่งประดิษฐานอยู่จนทุกวันนี้

ถาวรวัตถุภายในพระอาราม

ถาวรวัตถุในพระอารามนี้ คือ พระอุโบสถศาลา การเปรียญ โรงเรียนสุโขทัย พระ ปรารค์และพระเจดีย์

พระปรารค์องค์ใหญ่ วัดโดยรอบ ๓๓ วา ๒ ศอก ส่วนสูงตลอดยอดนภศูล ๒๑ วา ๑ ศอก ๑๐ นิ้ว เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปั้น ๔ องค์ หันพระพักตร์ไปสูทิศทั้งสี่

พระปรารค์องค์เล็กทั้ง ๒ องค์ แต่ละองค์มีขนาดเท่ากัน คือวัดโดยรอบ ๑๕ วา ส่วนสูงตลอดนภศูล ๑๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๒ กระเบียด องค์ทิศตะวันออก เป็นที่ประดิษฐาน พระโพธิสัตว์ พระศรีอารีย์ องค์ทิศตะวันตกเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลอง ๔ รอย จำหลักด้วยแผ่นศิลา เข้าใจว่าเป็นของเก่าแต่ไม่ทราบว่าเป็นของมาจากที่ไหน

ที่หน้าลานพระปรารค์นี้ เดิมทีเคยมีพระปรารค์น้อยองค์หนึ่ง มีวิหารคดโดยรอบ ภายหลังปรักหักพังจนสุดความสามารถที่จะปฏิสังขรณ์ให้กลับคืนดีได้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ประทานพระอนุญาตให้รื้อลงเสียเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ ปราบเป็นลาน ใหญ่ ดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

พระเจดีย์ซึ่งประดิษฐานอยู่หน้าพระอุโบสถ ๒ องค์ แต่ละองค์วัดโดยรอบ ๒๓ วา (๔๖ เมตร) ส่วนสูง ๑๑ วา ๒ ศอก (๒๓ เมตร)

ที่ธรณีสงฆ์

วัดนี้ไม่มีธรณีสงฆ์พอที่จะได้เกิดผลประโยชน์แก่วัด ดังนั้นความเป็นไปของวัดในส่วนปฏิสังขรณ์ก็ดี ในส่วนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรมก็ดี ได้รับพระมหากรุณาฯ เคาระห์ในสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้า สุขุมมาลย์มารศรี พระอัครราชเทวี และสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นกำลังสำคัญ

ความเจริญและความเสื่อมของวัด

ความเจริญและความเสื่อมของวัด ยุคต้นได้ทราบ่ว่าเจริญเพราะสมเด็จพระท่านเจ้าของวัดท่านยังอยู่ ครั้นท่านถึงพิราลัยแล้ว เสื่อมไปบ้าง ภายหลังยุคพระศาสนโสภณ (อ่อน) ครั้งยังดำรงพระสมณศักดิ์เป็นพระเมธาธรรมรส มาปกครองวัด กลับเจริญรุ่งเรืองขึ้นทั้งการศึกษาและการปฏิสังขรณ์ นับกันว่าเจริญมากในยุคนั้น เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้สามารถ นอกจากนั้นก็ไม่ได้ปรากฏว่าเจริญ พอแต่ทรงตัวอยู่

ลำดับเจ้าอาวาส

๑. พระเมธาธรรมรส (ถีน) รูปแรกนี้ ไม่ทราบอาราธนามาจากที่ไหน เป็นเจ้าอาวาสอยู่เท่าไรก็ไม่ปรากฏ

๒. พระเมธาธรรมรส (เอี่ยม) รูปที่ ๒ นี้ทราบว่าเป็นเปรียญ ๔ ประโยค อยู่ในวัดนี้เอง ปกครองวัดอยู่กี่ปีไม่ปรากฏ นัยว่าถูกถอดด้วยเรื่องถวายเทศน์ในรัชกาลที่ ๔

๓. พระพุทธพิริยาภรณ์ (น้อย) อาราธนามาจากวัดบางลำพูล่าง ปกครองอยู่ได้ ๒๕ ปีก็ถึงมรณภาพ

๔. พระวิเชียรทวี (เอี่ยม) เป็นเปรียญอยู่ในวัดนี้เอง ปกครองอยู่กี่พรรษาไม่ปรากฏ

๕. พระอริยทวี (พลับ) อาราธนามาจากวัดบรมนิวาส ปกครองอยู่กี่พรรษาไม่ปรากฏ

๖. พระมหาโต เปรียญ ๓ ประโยคอยู่ในวัดนี้เอง รั้งตำแหน่งอยู่ ๑ ปี

๗. พระเมธาธรรมรส (อ่อน) เปรียญ ๗ ประโยคคือ พระศาสนโสภณ (อ่อน) เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดอยู่ ๑๒ ปี ภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปปกครอง วัดราชประดิษฐ์

๘. พระราชเมธี (ท้วม) เปรียญ ๕ ประโยค ปกครองวัดอยู่ ๑๒ ปี ลาลิกขา
๙. พระปลัดแสง ฐานาของพระราชเมธี (ท้วม) รุ่งตำแหน่งอยู่ ๑ ปี
๑๐. พระเชมาภิมุขธรรม (อิม) ย้ายจากวัดบรมนิวาสมาปกครองวัดอยู่ ๑๐ ปี ถึงมรณภาพ

๑๑. พระเมธาธรรมรส (เสาร์ โสริโย) เปรียญ ๖ ประโยค ย้ายจากวัดบวรนิเวศวิหารมาเป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๑-๒๔๘๕ เป็นเวลา ๒๔ ปี ลาลิกขา

๑๒. คณะกรรมการปกครอง คือ ๑. พระมหาโพธิวงศาจารย์วัดอนงคารามครั้งดำรงสมณศักดิ์ เป็นพระมงคลเทพมุนีเป็นประธาน ๒. พระสังวรวิมล เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ ๓. พระภัทรมุนี วัดทองนพคุณ ๔. พระปิฎกโกศล วัดประยุรวงศาวาส ๕. พระมหาสมศักดิ์ สิริวัฒน ป.ธ. ๕ วัดพิชยญาติการาม ๖. พระสมุห์ประเสริฐ จิตตสงกนโป น.ธ. เอก วัดพิชยญาติการาม ปกครองวัดตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๗ เป็นเวลา ๓ ปี

๑๓. พระญาณกิตติ (สมศักดิ์ สิริวัฒน) ป.ธ. ๕ วัดพิชยญาติการาม เป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๐๕ ปกครองวัดอยู่เป็นเวลา ๑๗ ปี แล้วลาลิกขาในสมัยของท่านได้บูรณปฏิสังขรณ์ถนนคอนกรีตภายในวัด ซ่อมกุฏิเจ้าอาวาสและกุฏิคณะตะวันออก ๒ หลัง และสร้างเมรุแบบถาวร ที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ มีผู้ศรัทธานำพระพุทธรูป ๒ องค์มาถวายเป็น สมบัติของวัด ซึ่งประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ นอกจากนี้ยังได้บำรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น

๑๔. พระมหาโพธิวงศาจารย์ เจ้าอาวาสวัดอนงคารามเจ้าคณะจังหวัดธนบุรี และกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาสตั้งแต่วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๕ เป็นต้นมา พระครูพิศิษฐ์ศีลคุณ (ประเสริฐ จิตตสงกนโป) เป็นผู้ช่วย ในสมัยที่ท่านรักษาการอยู่นี้ ท่านได้จัดหาสิ่งที่ยังขาดแคลนอยู่ เช่น อาสนะมีเสื่อ เป็นต้น สำหรับปูภายในพระอุโบสถเป็นเงิน ๑,๐๐๐.๐๐ บาท (พันบาทถ้วน) และซ่อมแซมประตูกำแพงพระอุโบสถ ๒ ซุ้ม เป็นเงิน ๑๑,๒๒๕.๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นหนึ่งพันสองร้อยยี่สิบห้าบาทถ้วน) นอกจากนี้ท่านยังได้บริจาคปัจจัยส่วนตัวของท่าน มอบให้วัดไว้เป็นทุนซ่อมพระอุโบสถ ชักชวนทายกทายิกาผู้มีศรัทธาร่วมบริจาคสมทบด้วย เป็นภาระอบรมพระภิกษุสามเณรให้ตั้งอยู่ในสมณปฏิบัติด้วยความสงบเรียบร้อย

๑๕. พระเทพประสิทธิ์คุณ (สูง ธนญาโณ ป.ธ. ๖; น.ธ.เอก) เจ้าอาวาสวัดดุสิตาราม ตำบลบางยี่ขัน เขตบางกอกน้อย ย้ายมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดนี้ เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม

พุทธศักราช ๒๕๐๘ ต่อมาได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นมาโดยลำดับจนถึงชั้นรองสมเด็จพระราชาคณะที่ **พระวิสุทธิวงศาจารย์ญาณกัศณวิกรม พรหมจริยาธิมุต วิสุทธิธรรมานุ-
จारी ตรีปิฎกคุณาลังการวิภูสิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี** ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

พระคุณท่านรูปนี้ นับแต่ท่านได้มาปกครองเป็นเจ้าอาวาสพระอารามนี้ ก็ได้ปรับปรุงบูรณปฏิสังขรณ์พระอารามและสร้างถาวรวัตถุให้แก่วัดเรื่อยมาพอจะลำดับได้ต่อไปนี้

๑. ครั้งแรกปี ๒๕๐๘ ซ่อมศาลาหน้าพระอุโบสถสิ้นเงิน ๘,๗๕๐ บาท ครั้งที่ ๒ ซ่อมอีกและสร้างห้องน้ำเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์ขึ้นกว่าเก่าพร้อมทั้งทาสีใน พุทธศักราช ๒๕๑๖ สิ้นเงินทั้งสิ้น ๑๒๐,๐๐๐ บาท
๒. ทำท่อระบายน้ำตามความจำเป็นทั่วพระอารามสิ้นเงิน ๑๔๐,๐๐๐ บาท
๓. ซ่อมพระอุโบสถ ๒ ครั้ง ครั้ง แรกสิ้นเงิน ๑๓๕,๕๐๐ บาท ครั้งที่ ๒ สิ้นเงิน ๔๕๘,๗๓๐ บาท
๔. ซ่อมแท่นเก้าอี้หิน ฐานชุกชีรวมทั้งปิดทองพระประธานใหม่หมด สิ้นเงินทั้งสิ้น ๔๓๐,๐๐๐ บาท
๕. ซ่อมพระปรางค์ ทำบันได ติดไฟฟ้า ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ สิ้นเงิน ๓๔,๘๖๓ บาท ครั้งที่ ๒ ซ่อมใหญ่ทั้ง ๔ องค์ สิ้นเงิน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท
๖. ซ่อมสร้างกุฏิ ๑ หลัง สิ้นเงิน ๔๘,๓๒๑.๒๕ บาท
๗. หล่อพระเทโวโรหนะ ขนาดสูง ๔๘ ซม. ๑ องค์
๘. สร้างกุฏิเจ้าอาวาส ๑ หลัง สิ้นเงิน ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท
๙. สร้างกำแพงรอบกุฏิ ๘๐,๐๐๐ บาท
๑๐. ซ่อมกำแพงรอบกุฏิเจ้าอาวาสหลังเก่า สร้างห้องสุขา ห้องน้ำ สิ้นเงินประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท
๑๑. ซ่อมกำแพงรอบพระอุโบสถและพระเจดีย์ ๒ องค์ สิ้นเงิน ๗๐,๐๐๐ บาท
๑๒. สร้างอาคารเรียนพระอภิธรรม ๑ หลัง สิ้นเงิน ๒๕๐,๐๐๐ บาท
๑๓. สร้างตึกอเนกประสงค์ ชื่อ คำนวณกิจจรัสสรรค์ ๑ หลัง สิ้นเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท

๑๔. สร้างห้องน้ำและห้องสุขามาตรฐานทำเป็นตึกย่อม ๆ พิเศษอีก ๑ หลัง ลิ่นเงิน

๒๐๐,๐๐๐ บาท

๑๕. สร้างตึกบำเพ็ญกุศลฌาปนสถานและปรับปรุงเมรุ ลิ่นเงิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท

๑๖. สร้างตึกสำนักงานฌาปนสถานพร้อมทั้งทำกำแพงและรั้วโดยรอบ ลิ่นเงิน

๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในสมัยที่ท่านเจ้าพระคุณรูปนี้ปกครองวัด ท่านได้ปรับปรุงพระอารามให้ฟื้นฟูขึ้นมาในทุก ๆ ด้านจนเข้าสู่ความเจริญในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งได้ส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี อบรมนักศึกษาพระอภิธรรม และแพทย์แผนโบราณ ซึ่งยังดำเนินการอยู่ทุกวันนี้ การพิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดประจำวัด การซ่อมแซมหมู่กุฏิพระสงฆ์ ก็อยู่ในโครงการแต่ยังไม่สำเร็จก็มาถึงแก่มรณภาพเสียก่อน

การศึกษา

การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมตลอดจนการสอนหนังสือไทย ตั้งแต่ครั้งให้โรงเรียนสุขุมาลัยเปิดสอนหนังสือไทย สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ก็มีการเล่าเรียนทั้งฝ่ายพระปริยัติธรรมและหนังสือไทยมาโดยตลอด ยุคที่นับว่า เจริญมากที่สุด คือครั้งที่ พระศาสนโสภณ (อ่อน) เป็นเจ้าอาวาสผู้ปกครองวัดและมีความเจริญเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งก็ยังมีนักเรียนพระปริยัติธรรมสอบไล่ได้ตั้งแต่ชั้นธรรมชั้นตรีถึงเปรียญธรรม ๙ ประโยคเรื่อยมา

ขนบธรรมเนียมของวัด

ระเบียบและขนบธรรมเนียมของวัด ยุคต้นใช้ตามแบบวัดบวรนิเวศ เช่น การทำอุโบสถสังฆกรรม พิธีวิสาขบูชา มาฆบูชา ช่วงหลังมาใช้ประสานกันทั้งแบบวัดบวรนิเวศและวัดมหาธาตุ มีการแสดงพระธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะ ๒ กัณฑ์ เช้า-บ่าย พระสงฆ์ลงประชุมอุโบสถและฟังพระปาติโมกข์ เวลา ๑๕ นาฬิกา กับ ๓๐ นาที วัน ๑๕ ค่ำหรือ ๑๔ ค่ำ ของทุกกลางเดือนและสิ้นเดือน พระภิกษุสามเณร ลงประชุมทำวัตรเช้า-เย็น ทุกวัน ตลอดปี

มรรคทายกและไวยาวัจกร

สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเป็นมรรคทายก เมื่อสิ้นกาลสมัยของพระองค์ท่านแล้ว ก็ได้มีมรรคทายกต่อมาอีก ส่วนไวยาวัจกรไม่ได้ตั้ง เพราะวัดไม่มีผลประโยชน์

พระปรางค์ ๑ องค์

สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ได้สร้างพระปรางค์อันถือได้ว่าเป็นปูชนียสถานสำคัญของวัดพิชัยญาติ ฯ อีกส่วนหนึ่ง ๓ องค์ ต่อมาเมื่อผู้ร่วมศรัทธาได้สร้างเป็นบริวารอีก ๒ องค์ รวมทั้งหมดเป็น ๕ องค์ จุดประสงค์ก็เพื่อจะให้เป็นที่ประชุมอธิฐิในพระประยูรวงศ์สมเด็จพระอมรินทราบรมราชูปถัมภ์ในทีเดียวกันเป็นอนุสรณ์สถาน แต่การก็ไม่สมประสงค์รวมได้เป็นบางส่วน รูปลักษณะของปรางค์ก็เป็นปรางค์ที่สวยงามคือเป็นแบบผสมผสานมีทั้ง ไทย พราหมณ์ พุทธ ตอนล่างเข้าแบบปรางค์ปราสาทในศาสนาพราหมณ์ ตอนบนเข้าแบบไทยพุทธศาสนา อย่างพระปรางค์วัดช้างล้อม จังหวัดสุโขทัย แต่แปรให้เป็นจตุรมุขเสีย ภายในพระปรางค์ ๓ องค์ บรรจุพระดิษฐานสัญลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนาไว้ทั้งหมด อันนี้ต้องถือว่าสมเด็จพระยาองค์น้อย ท่านมีศรัทธาที่ลึกซึ้งและมีสติปัญญากว้างไกลในพระพุทธศาสนา คือได้ไปจับเค้าเอาเรื่องในภัทรกัลป์นี้ว่า มีพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ตรัสรู้ผ่านไปแล้ว ๔ พระองค์ ยังเหลืออีก ๑ พระองค์ จึงได้สร้างพระพุทธรูปทั้ง ๕ องค์ ขึ้นมาประดิษฐานไว้ องค์กลาง (องค์ใหญ่) ประดิษฐานพระกฤษณ์โศพุทธเจ้า หันพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ, พระโกนาคมนพุทธเจ้า หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตก, พระกัสสปพุทธเจ้า หันพระพักตร์ไปทางทิศใต้ และพระสมณโคดมพุทธเจ้า หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก, ปรางค์ตะวันออก ได้ประดิษฐานพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ส่วนปรางค์องค์ตะวันตก บรรจุพระดิษฐานรอยพระพุทธรูป ๔ รอยของพระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ผ่านล่วงไปแล้ว รอยพระพุทธรูปจำลองทั้ง ๔ รอยนี้ สลักลงไว้บนแผ่นศิลาสำริด

ผู้ร่วมการกุศลพระปรางค์ด้านตะวันออก คือ ท่านเจ้าคุณดำหนัก เดิมเป็นผู้ช่วยราชการฝ่ายใน เมื่อท่านชราภาพได้ทูลลาออกมาอยู่บ้านเดิม ถึงอสัญกรรมในสมัยรัชกาลที่ ๕ องค์ตะวันตก เป็นส่วนกุศลของเจ้าคุณหญิงคลี ซึ่งเป็นธิดาของสมเด็จพระยาฯ ทั้ง ๒ ท่าน

พระเจดีย์ ๒ องค์

พระเจดีย์ทั้ง ๒ องค์ เข้าใจว่า เอาแบบอย่างมาจากพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากเพียงแต่ย่อส่วนให้เล็กลงเท่านั้น

จุดเด่นของวัดพิชัยญาติการาม

ลักษณะที่เด่นของวัดนี้ อยู่ที่การวางแบบแปลนแผนผังของวัด ทั้งเขตพุทธาวาสและ หมู่กุฏิแห่งพระสงฆ์ เขตพุทธาวาสมองจากทางหน้าวัด จะมีพระเจดีย์คู่อยู่ด้านหน้า พระอุโบสถ

อยู่กลาง พระปรารค์ทั้ง ๓ เป็นฉากกันอยู่เบื้องหลัง หน้าบันพระอุโบสถจะอยู่ในตำแหน่งระดับต่ำกว่า หน้าบันมุขของพระปรารค์องค์ใหญ่ก็จะรับกันได้อย่างเหมาะสมพอดีไม่บังกัน

ส่วนหมู่กุฏิสงฆ์ก็จัดไว้ทั้งทางฝ่ายทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของเขตพุทธาวาส โดยมีพระอุโบสถซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางหรือหัวใจของวัดตั้งอยู่ตรงกลาง

ในส่วนของพระปรารค์และอาคารวัสดุถาวรในวัด ช่วงหลังได้มีท่านผู้มีจิตศรัทธา คือ คุณเวียน (บุญนาค) ทินกร ณ อยุธยา ได้บริจาคทุนบำรุงจำนวนไม่ต่ำกว่า ๖ แสนบาท และครั้งหลังสุด เมื่อ ปี ๒๕๓๔ ท่านได้บริจาคเป็นค่าสีขาวย่างดีหาพระปรารค์ทั้ง ๓ องค์ เป็นจำนวนเงิน ๘ แสนบาท

ทางด้านหน้าพระอุโบสถซึ่งมีระเบียงต่อออกไปจนคร่อมซุ้มเสมานั้น ก็เนื่องจากว่า เหล่าทายกอุบาสกอุบาสิกา มาจำศีลกันเป็นจำนวนมาก ในพระอุโบสถไม่พอ ไม่มีที่พัก จะให้ไปพักที่ศาลาการเปรียญก็ไกล คนสูงอายุไปมาไม่สะดวก สมเด็จพระญาณสังวรฯ ก็สร้างเป็นระเบียงยาวออกไป เพื่อให้อุบาสก อุบาสิกา ได้พักกัน มิได้ถือว่า เป็นศาลาต่อพระอุโบสถแต่อย่างใด

บททัศนวิจารณ์วัดพิชยญาติฯ

มีท่านผู้ใหญ่บางท่านเล่าสืบกันมาว่า การที่ถาวรวัตถุต่าง ๆ ในวัดโดยเฉพาะในเขตพุทธาวาสก่อสร้างเป็นแบบจีนนั้น เพราะท่านผู้สร้างปรารถนาว่า วัดอยู่ในสวน ครึ่งแบบไทย มีข้อฟ้าใบระกา ผลไม้กิ่งไม้อาจจะตกลงลงมาใส่ทำให้หักพังเสียหายได้ง่าย นั้น ไม่ชอบด้วยเหตุผล อาจจะเป็นการพูดเพื่อเบี่ยงเบนให้คนทั่วไปเข้าใจไปอย่างนั้น

โดยข้อปฏิบัติตามธรรมดาโดยทั่วไป สถานที่ที่จะทำการปลูกสร้างโบสถ์วิหารลานพระเจดีย์ใหญ่โตมโหฬารเห็นปานนั้น สิ่งขีดขวางต่าง ๆ จะเป็นต้นไม้หรืออะไรก็ตามจะต้องเอาออกไปให้หมด โดยเฉพาะลานโบสถ์ลานพระเจดีย์ของวัดพิชยญาติฯ ท่านผู้สร้างได้ฝังอิฐไว้หนาแน่น ๕๐ ซม. จากผิวดินลงไป จึงไม่มีต้นไม้หรือหญ้าขึ้นได้ ๆ อีกแล้ว อีกอย่างหนึ่ง ชายคาโบสถ์ ชายคาวิหารโดยทั่ว ๆ ไปก็สูงกว่า ต้นไม้ของชาวสวนมากนัก

ในเรื่องนี้ต้องถือว่า สมเด็จพระญาณสังวรฯ ท่านมีจิตวิทยาสูงมาก ถึงเป็นเพียงการสร้างวัดก็ต้องดูทิศทางลมให้เป็นไปตามความนิยมแห่งยุคแห่งสมัย วัดพิชยญาติการาม สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ พระองค์ท่านนิยมและทรงโปรดศิลปะแบบจีน จนบางครั้งประชาชนก็ถวายพระนามพระองค์ว่า “เจ้าสัว” และวัดที่รัชกาลที่ ๓ ทรงสร้างก็เป็นแบบจีนทั้งนั้น เช่น วัดราชโอรส เป็นต้น เมื่อจะสร้างวัดและให้พระเจ้าแผ่นดิน

ดินทรงโปรดด้วย ก็ต้องสร้างตามแบบอย่างพระองค์ท่าน ที่เรียกว่า “แบบพระราชนิยม” ก็ได้ความนิยมใส่ตัว และวัดพิชยญาติการามของสมเด็จพระยาองค์น้อย ก็ได้เป็นที่พอพระทัยของพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง ดังบทกลอนของนายมี ที่ว่า “.. วัดพระยาศรีพิพัฒนปัญญาธินาม พระยาญาติการามงามระหง..” วัดพิชยญาติฯ สมัยนั้น กล่าวได้ว่า งามจริง ๆ

อีกอย่างหนึ่ง สมเด็จพระยาฯ สมัยที่ท่านสร้างวัดนี้ ท่านดำรงบรรดาศักดิ์ เป็นพระยาศรีพิพัฒนรัตนราชโกษาธิบดี งามวางพระคลังสินค้า จึงต้องไปเมืองจีนบ่อยเพื่อค้าขาย ฆาไปก็บรรทุกของใส่เรือไปขาย ฆากลับก็นำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นศิลปะแบบจีน เช่นสิ่งใดหิน เซียนตุ๊กตานักรบโบราณจีน และอื่น ๆ บรรทุกเรือมาด้วย เอามาประดับวัดของท่านเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเสาหินแกรนิตค้ำระเบียงพระอุโบสถวัดพิชยญาติฯ ๒๔ ต้น และรูปภาพในราชสำนักเมืองจีนซึ่งจิตรกรเขียนใส่กระจกอย่างสวยงาม ท่านติดประดับไว้เหนือประตูหน้าต่างพระอุโบสถวัดพิชยญาติฯ ก็นำมาจากเมืองจีนเหมือนกัน ปัจจุบันนี้ก็ยังมีอยู่ วัดพิชยญาติการาม ซึ่งเป็นวัดไทย มีศักดิ์เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร แต่มีถาวรวัตถุสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในวัดเป็นศิลปะแบบจีนดังที่กล่าวมาแล้ว

มุกิตานุสรณ์

เนื่องจากได้ทราบข่าวว่า คณะศิษยานุศิษย์พร้อมด้วยญาติมิตรวิสาลิกชน ผู้ที่มีความเคารพนับถือท่านเจ้าคุณพระราชรัตนรังษี เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพระอารามที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราช ที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้มีกุศลจิตเป็นสมานฉันท์เห็นสอดคล้องต้องกันว่า ควรจะบำเพ็ญกุศลพิธีสมโภชชนมายุถวายท่านในสมัยที่ท่านมีอายุครบ ๘๐ ปี เป็นศรีมงคล

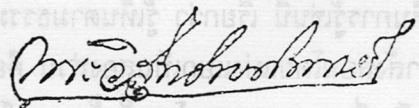
ความจริง วัน คีน เดือน ปี ที่เรียกว่า เวลา ได้แก่อายุและชีวิตที่ยังมีอยู่ ซึ่งรวมกันอยู่ที่บุคคลแห่งเดียวกันนั้น จะสั้นจะยาว ยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืนไม่เป็นปัญหา เพราะเป็น **กัมม-ทายาท** ขึ้นอยู่กับกรรม ที่เป็นอดีตบ้าง เป็นปัจจุบันบ้าง ที่ขึ้นอยู่กับกรรมในอดีตนั้น เช่น เคยฆ่าสัตว์มาในชาติก่อน เกิดมาในชาตินี้อายุสั้นพลันตาย เป็นต้น ที่ขึ้นอยู่กับกรรมในปัจจุบันนี้ เช่น เป็นผู้เกียจคร้านไม่บริหารร่างกายของตนด้วยอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ให้สม่ำเสมอได้แต่กินแล้วนั่ง กินแล้วนอน ไม่ช้าก็เกิดโรคอาจตายเร็วก็ได้เหมือนกัน

ส่วนความสำคัญของอายุและชีวิต ของบุคคลแต่ละคนนั้น อยู่ที่ว่าเมื่อได้เกิดมาเป็นบุคคลแล้ว ได้ใช้อายุและชีวิตทำประโยชน์อะไรให้แก่ตนบ้าง ทำประโยชน์อะไรให้แก่ผู้อื่นบ้าง ทำประโยชน์อะไรให้แก่ส่วนรวมประเทศชาติและพระศาสนาบ้าง มากหรือน้อยเพียงใด พอเหมาะสมกับการได้เกิดมาเป็นคนกับเขาหรือเปล่า ถ้าหากว่าการใช้อายุและชีวิตให้หมดไปด้วยความประมาทตกอยู่ภายใต้อำนาจของราคะ โทสะ และโมหะแล้ว ก็เป็นที่น่าเสียดายชาติที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างยิ่ง แต่ถ้ามีสามัญสำนึกโดยอาศัยเหตุการณ์ที่ตนได้พบเห็นอยู่เสมอ ๆ ว่า อายุหมดแต่แรกเกิดก็มี หมดเมื่อเป็นเด็กเล็กก็มี หมดเมื่อเป็นหนุ่มสาวก็มี ชีวิตก็เหมือนกันจะตายเมื่อไรก็ได้ เช่นนี้แล้วก็จะทราบเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้แน่นอนในอายุและชีวิตทันที การเห็นการรู้เช่นนี้ เรียกว่า รู้เห็นตามธรรมดาของโลก ก็พระสัทธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาแนะนำสั่งสอนโดยแบ่งแยกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่ควรปฏิบัติตามก็มี ส่วนที่ไม่ควรปฏิบัติก็มี นั่นก็เป็นเรื่องธรรมดาของโลกทั้งนั้น และก็เช่นนั้นตลอดกาลทั้ง ๓ คือ อดีต อนาคต ปัจจุบัน จึงนับว่าบริสุทธิ์บริบูรณ์หมดจดสิ้นเชิง จึงเป็น **โลกวิทู** รู้แจ้งโลก และนอกจากนั้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่ดีหรือไม่ดีจะเกิดขึ้นในที่ไหนในเวลาใด คนธรรมดาสามัญเหมือนเราท่านทั้งหลายทราบได้ยาก เช่น เราทำการนัดหมายกันไว้ว่า ในครึ่งชั่วโมงนั้นให้มาพบกันที่นั่นที่นี้ แต่พอถึงเวลา เขาไม่มา เพราะลืมเสียบ้าง รอดิตเสียบ้าง รอดชนกันเสียบ้าง เป็นต้น เรื่องที่นัดกันไว้ก็ล้มเหลวไป เวลาเพียงครึ่งชั่วโมงเท่านั้นก็ยังเอาแน่นอนไม่ได้ เช่นนี้แล้ว จะไม่เรียกว่ารู้

นิดเดียวอย่างไร ทั้งนี้ เพราะเราเป็นผู้ไม่รู้แจ้งในเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่า จะมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นที่ ไหนเมื่อไร ส่วนพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงเป็นพระสัพพัญญู รู้แน่ชัดถึงการกระทำดีกระทำชั่วของคนทั่ว ๆ ไป ทั้งที่เป็นสาวกหรือมิใช่สาวก เมื่อพระองค์ตรัสถามความจริง ก็ ต้องยอมรับทันทีเพราะเท็จไม่ได้

ฉะนั้น จึงพูดสรุปได้ว่า ความเป็นผู้รู้แจ้งโลกก็ดี ความเป็นผู้รู้เหตุการณ์ของโลกก็ดี ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นที่นับว่าเป็นความรู้ที่แน่นอน ก็การศึกษาธรรมดาของโลกนั่นเอง ที่เรียกว่าสังฆธรรมเทศนา โดยมีหลักที่ต้องปฏิบัติอยู่ ๓ ประการ คือ **ศีล สมาธิ และปัญญา** **ศีล** รักษากายวาจาให้เรียบร้อย **สมาธิ** ทำจิตใจให้มั่นคง **ปัญญา** เพ่งพินิจให้เห็นความเกิด ความ ตั้งอยู่ ความแปรปรวนความแตกดับไป ตามหลักแห่งพระสังฆธรรมทั้งสามนั้น มีหลักฐานเป็น เครื่องยืนยันไหม ? ขอเฉพาะข้อที่ ๑ มีดังพุทธภาษิตที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในคัมภีร์พระธรรมบท ขุททกนิกายว่า **โย จ วสุสสฺสํ ชีเว ทุสฺสึโถ อสมานีโต เอกาหํ จีวิตํ เสยฺโย สิวณุตฺตสฺส ฌายีโน** ผู้ใดทุสสิ มีใจไม่มั่นคง พังเป็นอยู่ได้ตั้งร้อยปี ผู้ผู้มีศีลเพ่งพินิจอยู่ เป็นอยู่เพียงวันเดียวก็ไม่ได้ เมื่อพูดถึงตอนนี้ก็ชวนให้คิดถึงท่านเจ้าคุณพระราชรัตนรังษี เพราะได้เป็นผู้ทรงศีลได้ร่วมผ้า กาสาวพัสตร์มาเป็นเวลานาน..... ในระยะเวลานั้น ท่านได้ทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง ประโยชน์ ให้แก่ผู้อื่น ตลอดถึงประโยชน์ส่วนรวมให้แก่ประเทศชาติและพระศาสนาเหลือที่จะพรรณนาให้ทั่วถ้วนในเวลาอันน้อยนี้ได้

ฉะนั้น การที่คณะศิษยานุศิษย์พร้อมด้วยคณะญาติมิตรเป็นต้นนั้น คิดจัดการทำพิธี สมโภชฉลองอายุถวายท่าน ด้วยการยอมเสียสละกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังความคิด เพียง...วันนั้น ก็ยังไม่คุ้มค่ากับเวลาที่ท่านทำประโยชน์ให้ แต่ก็นับว่าเป็นความดี ที่ได้แสดง อธิษาศัยกตัญญูตเวทีให้ปรากฏ เท่ากับได้ถวายธรรมโอสถคือความชุ่มชื่นปลื้มใจให้แก่ท่านผู้เขียน มุกตานุสรณ์ ก็ขออนุโมทนาว่า **สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทามิ** ด้วย.

(พระวิสุทธรังษี)

เจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม

เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

พระธรรมเทศนาเรื่อง “สามัคคีเทศนา”

พระธรรมวิสุทธิธารจารย์ วัดพิชยญาติการาม

แสดง ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๒๐

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

เอกธมฺโม ภิกฺขเว โลก อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย พุทฺโชนสุสฺส อุตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानนฺติ

บัดนี้ จะได้แสดงพระสัทธรรมเทศนา พรรณนาความสามัคคี ตามนัยแห่งพระบาลี พุทธพจน์ ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อิติวุตตก เอกนิบาต ขุททกนิกาย ว่า **เอกธมฺโม ภิกฺขเว โลก อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ** ดังนี้ เป็นต้น แปลเนื้อความตรงตามจุดแห่งวัตถุประสงค์ของภาษาไทย ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่งเมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมบังเกิดขึ้น เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข แห่งชนเป็นอันมาก เพื่อความต้องการ เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขเกษมสำราญ ของปวงชนทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่งนั้น คือ อะไร ความสามัคคีของหมู่ นี้แลเป็นธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก ดังนี้

ก็โดยอาศัยกระแสความตามพระพุทธภาษิตนี้เป็นหลักฐาน พิจารณาชี้เจตนาให้เห็น อย่างเด่นชัดว่า พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงสัจธรรมทั้งส่วนเหตุและส่วนผล อันเป็นธรรมอย่าง เอกอุอย่างหนึ่ง คือสามัคคีธรรม เพื่อให้ผู้ฟังนำไปศึกษาและปฏิบัติ จะได้บรรลุถึงความสุขซึ่งเป็นผลสูงสุดแห่งความปรารถนาในชีวิตของทุก ๆ คน ก็และเมื่อพูดถึงความสามัคคีแล้ว ทั้ง สามัญชนและวิญญูชนย่อมรู้จักกันโดยทั่วไปว่า ได้แก่ความพร้อมเพรียงกัน หรือ ความปรองดองกัน แต่ว่าความรู้เพียงเท่านี้ ไม่อาจยังประโยชน์ดังกล่าวแล้วให้เกิดขึ้นแก่ผู้รู้ ดังพระพุทธประสงค์ได้ ทั้งนี้ ก็เพราะตามหลักของความจริงแล้ว จะเป็นส่วนภาควิชาก็ดี ภาคปฏิบัติก็ดี หรือผลผลิตผลก็ดี แต่ละส่วนจะต้องแบ่งเป็น ๓ อันดับ คือ อันดับปฐม มัชฌม และอุตม ตามความเหมาะสมของ แต่ละอันดับที่เกี่ยวเนื่องกัน ไม่ต้องกล่าวถึงความรู้ที่ต่างอันดับกัน ของบุคคลที่ต่างประเภทกันว่าจะไม่แตกต่างกัน แม้ถึงความรู้อันดับเดียวกันของบุคคลประเภทเดียวกัน ก็ยังไม่เหมือนกัน ดั้นบ้าง ลึกบ้าง หยาบบ้าง ละเอียดบ้าง ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาของแต่ละคน

ดังนั้น การที่จะรู้แจ้งเห็นจริงเรื่องความสามัคคี ทั้งในด้านเหตุและผลนั้น จะต้องอาศัย การศึกษา การพิจารณาด้วยความสุขุมรอบคอบ และประสบการณ์เป็นสำคัญ พระพุทธเจ้าจึง

ทรงตรัสสอนพุทธบริษัทว่า **สามกุยเมว ลิกฺขเขต** ควรศึกษาความสามัคคีอย่างจริงจัง คือ ศึกษาให้รู้ถ่องแท่นอนทั้งในส่วนเหตุและส่วนผล เพราะความสามัคคีนั่น มิได้เกิดขึ้นตามลำพังของความนึกคิด หรือตามลำพังการกระทำความพอใจของแต่ละคน เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยเหตุเป็นต้นที่ตั้ง การศึกษาความสามัคคีจึงต้องศึกษาถึงมูลเหตุที่เกิดขึ้นเป็นส่วนสำคัญเป็นประการแรกก่อนว่า มีข้อวัตรปฏิบัติอย่างไรบ้าง ที่เป็นมูลฐานให้เกิดความสามัคคี ซึ่งปัญหาข้อนี้ได้เป็นความยากลำบากในการค้นคว้าแสวงหาจนเกินไปสำหรับผู้มุ่งหมายที่จะปฏิบัติอย่างแท้จริง เพราะพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีไว้มากมายหลายประการ แต่เฉพาะในที่นี้นั้น จะขอนำสังคหวัตถุธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน ของบุคคลผู้อยู่ร่วมในครอบครัวหนึ่ง ๆ และในหมู่คณะหนึ่ง ๆ ตลอดถึงผู้อยู่ร่วมกันในประเทศชาติหนึ่ง มาแสดงไว้พอเป็นหลักในการปฏิบัติเพียง ๔ ประการ ประการที่ ๑ ได้แก่ **ทาน** หมายถึงการเสียสละให้ทรัพย์สินเครื่องอุปโภคและบริโภค ที่ตนแสวงหามาได้ด้วยความสุจริตแก่ผู้อื่น ตามความสามารถและโอกาสที่ควรให้ ด้วยเมตตาจิตที่แท้จริง เพื่อเป็นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่ฐานะ การปฏิบัติธรรมข้อนี้ เป็นปัจจัยทำให้มีความระลึกคิดถึงซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความรักใคร่และความเคารพนับถือในระหว่างกัน เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน เพื่อการไม่ทะเลาะวิวาทกัน และเป็นไปเพื่อความสามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประการที่ ๒ ได้แก่ **ปิยวาจา** หมายถึงการกล่าวแต่วาจาที่สุภาพอ่อนหวาน ไม่แสดงหยาบกระด้างกระเทือนต่อจิตใจของผู้ฟัง แม้ในการห้ามผู้ที่กระทำความผิดอยู่ให้งดเว้นเสีย ก็ไม่กล่าววาจาข่มขู่กรรโชกโฮกฮาก ย่อมชี้แจงเหตุผลด้วยวาจาที่สุภาพนอบนวล หรือจะใช้วาจาเรียกผู้หนึ่งผู้ใด ก็เรียกให้เหมาะกับวัยของผู้นั้น เช่นเรียกคนที่มีวัยคราวฟ้าว่า พี่ คราวป่าว่า ป้า คราวน้ำว่า น้า เป็นต้น อันนับว่าเป็นวาจาก่อให้เกิดความเมตตารักใคร่ดูดีเต็มเข้าไปถึงจิตใจ ประการที่ ๓ ได้แก่ **อตุลจริยา** หมายถึงการประพฤติปฏิบัติแต่กรณียกิจที่จะเป็นประโยชน์แก่กัน ซึ่งเป็นการแสดงถึงอัธยาศัยโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่นงดเว้นไม่กระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เฉพาะส่วนของตนแต่กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของผู้อื่น ไม่นิ่งเฉยดูตายในเมื่อผู้อื่นได้รับความทุกข์ลำบาก พยายามช่วยเหลือด้วยกำลังกายหรือกำลังสติปัญญา หรือถ้าไม่อาจที่จะช่วยเหลือด้วยประการอื่นได้ ก็เอาใจช่วยเพียงไปมาถามถึงความทุกข์สุขของผู้ที่ได้รับความทุกข์อยู่เสมอ อันเป็นการให้กำลังใจแก่อีกฝ่ายหนึ่ง หรือช่วยเหลือทำการป้องกันอันตรายภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่นตามความเป็นธรรม ประการที่ ๔ ได้แก่ **สมานัตตตา** หมายถึงความวางตนไว้โดยสม่ำเสมอ ไม่ดูถูกดูหมิ่นผู้อื่น ไม่เย่อหยิ่งจองหอง เพราะความเจริญด้วยลาภยศสรรเสริญ และตำแหน่งหน้าที่การงานตลอดถึงทรัพย์สินสมบัติที่เกิดขึ้น หรือไม่เป็นผู้ชบเซาเหิงหงอย เพราะเสื่อม

จากลาภยศเป็นต้นดังกล่าวแล้ว หรือเป็นผู้ที่คงที่ไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจแห่งอคติทั้งสี่

แม้การปฏิบัติตามสังคหธรรมเบื้องต้นทั้ง ๓ ประการนี้ ก็เป็นปัจจัยทำให้มีความรู้สึกคิดถึงซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความรักใคร่และความเคารพนับถือในระหว่างกันและกัน เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน เพื่อการไม่ทะเลาะวิวาทกัน และเป็นไปเพื่อความสามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีผลเสมอกันกับการปฏิบัติสังคหธรรมข้อที่ ๑ ดังกล่าวแล้วในตอนต้น

ดังนั้น จึงเป็นอันรวบรวมข้อมูลได้ว่า สังคหธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ก็จัดว่าเป็นข้อวัตรปฏิบัติหมวดหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดความสามัคคี อันเป็นเหตุนำมาซึ่งประโยชน์สุขแก่หมู่ชนกับทั้งเหล่าทวยเทพเป็นอันมาก

ก็การศึกษาดังที่แสดงมาแล้วนี้ เป็นการศึกษาเพื่อค้นคว้าหาหลักธรรมสำหรับปฏิบัติที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ให้เกิดความสามัคคีที่เป็นเหตุนำมาซึ่งประโยชน์สุข เป็นประการแรก แต่ถ้าจะสร้างสรรค์ส่งเสริมพลังแห่งความพอใจในการเพียรพยายามปฏิบัติให้เกิดความสามัคคีขึ้นโดยแน่นอนแล้ว จะต้องศึกษาหาความรู้เป็นเครื่องประกอบเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งมีพระพุทธภาษิตเป็นเครื่องชี้แนะแนวทางไว้แล้วว่า **วิวาท ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญฺจ เขมโต สมคฺคา สจฺฉา โหติ** ความว่า ท่านทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดยความเป็นธรรมอันเกษม (จากภัย) แล้ว จงเป็นผู้มีความพร้อมเพรียง มีความปรานีประนอมกันเถิด ดังนี้ นี่นับว่าเป็นการทรงเสนอแนะของพระพุทธองค์ เพื่อให้ผู้ประสงค์ประโยชน์และความสุขอันเกิดจากความสามัคคี พิจารณาให้เห็นความแก่งแย่งทะเลาะวิวาทกัน ในระหว่างบุคคลกับบุคคล ในระหว่างหมู่คณะกับหมู่คณะ นับตั้งแต่ส่วนน้อยคือในครอบครัวหนึ่ง ๆ ตลอดถึงส่วนใหญ่คือประชาชนในชาติหนึ่ง ๆ ว่าเป็นภัยอันตรายอย่างร้ายแรงต่อความสามัคคีและความทะเลาะวิวาทกับความสามัคคี จะมีอยู่ในที่เดียวกันไม่ได้ เหมือนความมืดกับความสว่างจะมีอยู่ในสถานที่เดียวกันไม่ได้ฉะนั้น ข้อที่ว่าความทะเลาะวิวาทเป็นภัยร้ายแรงนั้น ถ้ายังไม่รู้หรือรู้แล้วแต่ยังมีความสงสัย ว่าร้ายแรงจริงหรือไม่ หรือร้ายแรงขนาดไหน ก็ขอให้ลองพิจารณาว่าบรรดาภัยทั้งหลายมีอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย และโจรภัยเป็นต้น สามารถที่จะทำลายได้เฉพาะทรัพย์สินสมบัติบางอย่างเท่านั้น แต่ไม่สามารถทำลายคุณสมบัติ ยศฐาบรรดาศักดิ์ ความรักและความเคารพนับถือที่มีต่อกัน ในระหว่างพ่อแม่กับลูก ในระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์ ในระหว่างญาติกับญาติ มิตรกับมิตร เป็นต้น เหล่านี้ให้สูญหายไปได้ ส่วนความทะเลาะวิวาทนั้นเป็นมูลเหตุสามารถทำลายได้ทุกอย่าง ทั้งคุณสมบัติและโภคสมบัติ โดยที่สุดแม้แต่ชีวิตของมารดาบิดา ผู้มีพระคุณแก่ตนอย่างล้นเหลือก็ยังทำลายได้ และทำลายได้แม้กระทั่งชีวิตของตนเอง เมื่อได้ศึกษาเห็นภัยอันตรายของความทะเลาะวิวาทเช่นนี้แล้ว หวนกลับมาพิจารณาถึงคุณ

ของความไม่ทะเลาะวิวาทกัน ซึ่งเป็นทางเกษมปลอดภัยอันตรายก็ง่ายขึ้น เพราะมีผลตรงกันข้าม นั้นนับว่าเป็นการศึกษาประการที่สอง นอกจากนี้ก็ควรศึกษาต่อไปอีกว่าการทะเลาะวิวาท อุปสรรคของความสามัคคีนี้มีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งเมื่อพิจารณาไปก็จะอาศัยพระพุทธานุญาตที่ตรัสสอนไว้ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้าดังนี้ เป็นต้น ก็จะได้เค้าอันเป็นเหตุผลเครื่องพิสูจน์ให้ทราบได้ถูกต้องลงไปว่า ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นซึ่งเรียกว่าทฐินั้นเองเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งมีประเภทเป็น ๒ อย่าง คือ มิจฉาทฐิ ความเห็นผิด สัมมาทฐิ ความเห็นชอบ ความเห็นชอบนั้น มิได้หมายถึงความเห็นที่ถูกต้องตามความนิยมชมชอบของบุคคล หมายถึงชอบด้วยสังฆธรรมคือเหตุผลที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เป็นหลักเกณฑ์ **สมุมมาทฐิ** เป็นธรรมสนับสนุนส่งเสริมให้ความสามัคคีเกิดขึ้น ส่วน **มิจฉาทฐิ** เป็นธรรมทำลายความสามัคคีเมื่อได้ศึกษาพิจารณาเห็นภัยอันเกิดจากการวิวาท ซึ่งเป็นข้อที่ควรรงดเว้นโดยเด็ดขาด และเห็นคุณอันเกิดจากการไม่วิวาท ซึ่งเป็นข้อที่ควรรับลงมือปฏิบัติให้เกิดขึ้นโดยรวดเร็ว โดยอาศัยพลังแห่งการตั้งใจปฏิบัติตามแนวทางแห่งสังคหธรรมและสัมมาทฐิเป็นปัจจัย ก็จะเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน มีความปรานีประนอมกันได้ เหตุนั้น สมเด็จพระบรมจอมไตรจึงตรัสชี้แจงเอาไว้ในบาทพระคาถาที่ ๔ ว่า **เอสา พุทธานุสาสนี** นี่เป็นพระพุทธานุสาสนี คำพร่ำสอนของพระพุทธองค์

เพราะฉะนั้น ในฐานะที่เราทั้งหลายเป็นคนไทย อยู่ในประเทศไทยซึ่งเป็นปฏิมูประเทศ มีความเป็นอยู่โดยอิสรภาพ เสรีภาพ ตามควรแก่ฐานะของตน ๑ เหมาะสมกับไทยว่า จงมาร่วมกายร่วมใจกันจัดสร้างพระพุทธานุสาสนีขึ้นสัก ๑ องค์ เพราะการจัดสร้างไม่ต้องมีพิธีรีตองมาก ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เหมือนกับจัดสร้างพระบูชาไว้ที่บ้าน หรือ พระเครื่องไว้ห้อยคอ เพื่อป้องกันอันตรายหรือช่วยบันดาลโชคลาภให้ เพียงแต่ชำระโรงงานคือร่างกายและจิตใจให้สะอาดด้วยเครื่องชำระคือ ศีล สมาธิ ปัญญา เสียสละสิ่งที่เก็บสะสมเอาไว้คือความขัดข้องหมองใจกัน อันเกี่ยวข้องด้วยเรื่องส่วนตัวบ้าง เรื่องของผู้อื่นบ้าง เรื่องของหมู่คณะบ้าง หรือเรื่องอื่นที่อาจมีอยู่ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ให้หมดสิ้นไป แล้วเอาน้ำใจมารวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้เป็นอโหสิกรรมโดยสิ้นเชิง แล้วให้เอาสังคหวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ ขันติ ๑ สัมมาทฐิ ๑ มาประสมกันเข้าสร้างเป็นพระพุทธานุสาสนี บรรจุไว้ในจิตใจของแต่ละคน บริกรรมปลุกเสกด้วยคาถาว่า สู้เจ้าทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดยความเป็นธรรมอันเกษม (จากภัย) จงเป็นผู้มีความพร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเกิด นี่เป็นพระพุทธานุสาสนี ดังนี้ ทุกวันทุกคืน มินานก็มีอานุภาพดลบันดาลให้ธรรมอย่างหนึ่งคือความสามัคคี เมื่อบังเกิดขึ้นในโลก ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแห่งชนเป็นอันมาก เพื่อความต้องการ เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขสำราญ แห่งเทพยดาและมนุษย์ทั้งหลาย นับเป็นอุบายเครื่องจรรโลงไว้ซึ่ง

พระธรรมเทศนาเรื่อง “อัตตกถา”

พระธรรมวิสุทธิธารจารย์ วัดพิชยญาติการาม

แสดง ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

วันอังคารที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๒๑

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

อตฺตานุเมว ปจฺมํ

ปฏิรูป นิเวสเย

ยถาลมฺพณฺสาเสยฺย

น กิลิสุเสยฺย ปณฺทิตฺติ

บัดนี้จะได้แสดงพระสัทธรรมเทศนาอัตตกถา พรรณนาความตามมतिที่เห็นชอบเป็น
อรรถาธิบายประกอบพระพุทธพจน์ ซึ่งได้สาธกยกมาตั้งเป็นนิกเขปบท ณ เบื้องต้นสืบต่อไปว่า
บุคคลที่เกิดมาแล้วทุกคน ย่อมมีภารกิจประจำตัวที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่อยู่ด้วยกันทั้งสิ้น
โดยจะหลีกเลี่ยงเสียมิได้ ทั้งคนที่รู้และทั้งคนไม่รู้ ภารกิจดังกล่าวนี้ได้แก่การปกครอง ซึ่งแบ่ง
เป็นประเภท ๆ เป็นชั้น ๆ และมีหลักการปฏิบัติต่าง ๆ กัน เช่น ประเภทการปกครองประชาชน
พลเมือง แบ่งเป็นชั้นหมู่บ้าน ชันตำบล ชันอำเภอ ชันจังหวัด ตลอดถึงการปกครองของประเทศ
หรือการปกครองของข้าราชการพลเรือน ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหาร แบ่งเป็นชั้นหมู่
หมวด แผนก กอง กรม เป็นลำดับไปจนถึงกระทรวง หรือการปกครองประเภทบรรพชิต แบ่ง
เป็นชั้นวัด ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นลำดับไปจนถึงชั้นกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นที่สุด
การปกครองของแต่ละประเภทนั้น นอกจากจะอยู่ในหลักการข้อปฏิบัติตามกฎหมายของบ้าน
เมืองที่ใช้บังคับแต่ละประการอย่างอื่น ๆ อีกด้วย โดยแบ่งเป็นชั้นเป็นตอน ตั้งแต่ชั้นต่ำจน
กระทั่งถึงชั้นสูงสุด

ก็ในบรรดาการปกครองนานาชนิดนั้น เมื่อสรุปสังเคราะห์ถือเอาโดยสังเขปคงมีอยู่
สองประการ คือ การปกครองทั่วไปอย่างหนึ่ง และการปกครองโดยเฉพาะอีกอย่างหนึ่ง การ
ปกครองทั่วไปหมายถึงการที่ต้องปกครองผู้อื่นด้วย การปกครองโดยเฉพาะหมายถึงการ
ปกครองเฉพาะตนเอง ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น แต่เมื่อจะถือเอาตามประสบการณ์ที่แท้จริง โดย
ส่วนมากแล้ว ทุกคนจะต้องทำการปกครองทั้งตนเองและปกครองผู้อื่นด้วย อย่างน้อยก็ต้อง
ปกครองคนในครอบครัวของตนเอง ยิ่งขึ้นไปกว่านั้นต้องรับผิดชอบปกครองผู้อื่นตามอำนาจ
และหน้าที่ซึ่งเขามอบหมายให้ ก็การปกครองทุกประเภททุกระดับชั้น ผู้มีหน้าที่ปกครอง ย่อม
มีความหวังต่อประสิทธิผล อันเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรในกิจการแผนกที่ตน

ได้รับมอบหมายด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีนักปกครองผู้ใดหวังผลที่เป็นไปเพื่อความยุ่งยากและเสื่อมเสียในหน้าที่ซึ่งตนต้องรับผิดชอบเลย แต่ส่วนผลเท่าที่เป็นไปในปัจจุบันนี้ ทั้งฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายราชอาณาจักร ปรากฏว่าการปกครองบางส่วนไม่เป็นไปโดยความสงบเรียบร้อย เกิดความสับสนอลเวงยุ่งยาก ทำความลำบากใจหนักใจแก่ผู้ปกครอง (ถึงกับกลุ่มกินไม่ได้นอนไม่หลับ) ก็มีอยู่มิใช่น้อย ความยุ่งยากวุ่นวายซึ่งเกิดขึ้นในวงการปกครองดังกล่าวมานี้ มีมูลกรณีเกิดจากพฤติการณ์ต่าง ๆ กัน เช่น เกิดจากความบกพร่องของผู้ปกครองบ้าง เกิดจากความบกพร่องของผู้อยู่ภายใต้การปกครองบ้าง เกิดจากความบกพร่องของทั้งสองฝ่ายรวมกันบ้าง ทั้งนี้ ก็เพราะแต่ละฝ่ายหรือร่วมกันทั้งสองฝ่าย เป็นผู้เขลาไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือไม่ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม ไม่เอื้อเฟื้อสนใจในวินัยระเบียบข้อบังคับ ที่ผู้รับผิดชอบในการปกครองประเภทนั้น ๆ กำหนดตั้งขึ้นไว้เพื่อให้เป็นหลักปฏิบัติตามความเหมาะสมกับระดับชั้นนั้น ๆ หรือไม่เคารพต่อขนบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งมาของชาติและศาสนา โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวบ้าง เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นบ้าง เห็นแก่สมัครพรรคพวกบ้าง หรือโดยเกรงกลัวอิทธิพลผู้อื่นบ้าง โดยต้องการความโปรดปรานจากผู้บังคับบัญชาบ้าง หรือต้องการความนิยมชมเชยเคารพนับถือจากผู้อยู่ใต้ปกครองบ้าง ดังนี้ เป็นต้น ไม่ยึดถือความเป็นธรรมและประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักปฏิบัติ

ดังนั้น ผู้ปกครองที่มุ่งหวังความเจริญรุ่งเรืองอันเป็นไปโดยความสงบเรียบร้อย ในวงการปกครองที่ตนต้องรับผิดชอบ จะต้องใช้สติปัญญาพิจารณาค้นหาโดยรอบคอบให้ทราบถึงจุดสำคัญอันเป็นมูลเหตุที่เกิดความยุ่งยากให้ต้องแก้ แล้วจึงค่อยพยายามหาวิธีแก้ไขให้ตรงจุดที่สำคัญนั้น ไม่นานก็จะได้รับผลสมความปรารถนา ความจริงจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยนั้น ไม่อยู่ที่ไหนอาจอยู่ที่หลักการและวิธีการปฏิบัติของงานนั้นก็ได้ อาจอยู่ที่ผู้ปกครองหรือผู้อยู่ภายใต้การปกครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ หรืออาจอยู่ที่ความร่วมมือกันทั้งสองฝ่ายก็ได้ ส่วนการแก้ไขจุดสำคัญอันเป็นเหตุให้เกิดผลร้ายกลายเป็นดีนั้น จะว่ายากก็ไม่ใช่จะว่าง่ายก็ไม่เชิง เพราะถ้าจุดนั้นอยู่ที่สิ่งอื่นหรือที่บุคคลอื่น ก็พอจะหาวิธีแก้ไขด้วยตนเองได้ หรือเมื่อไม่สามารถก็อาจขอให้ผู้อื่นช่วยแก้ไขให้ได้ แต่ถ้าจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดความบกพร่องวุ่นวายอยู่ที่ตนเองแล้ว หากเป็นการทำไปเพราะไม่รู้ก็พอจะแก้ไขได้ง่าย เพราะเมื่อมีผู้รู้ชี้แจงแนะนำให้ทราบแล้วก็แก้ไขได้ แต่ถ้ารู้ดีแล้วแต่ฝืนทำไปตามอหังการ หรือเพื่อผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนต้องการนี้ แก้ได้แสนยากหรืออาจแก้ไขไม่ได้เลย แม้พระพุทธเจ้าก็เคยตรัสรับรองความข้อนี้ไว้ว่า ได้ยินว่าตนแลฝึกได้ยาก

เพราะฉะนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ชาวมนุษย์โลกพร้อมด้วยเหล่าเทวดาในเทวโลก ได้ยอมรับรองความรู้ยิ่งเห็นจริงในเหตุแห่งความเสื่อมและความเจริญ พระองค์ได้

ทรงดำเนินวิธีการปกครองมาโดยลำดับ นับตั้งแต่อดีตมาโดย อนาคตและสัมมาธิปไตย เป็นที่สุด ได้ทรงแสดงธรรมอันเป็นหลักของการปกครองประเภทนั้น ๆ ไว้ในที่ต่าง ๆ กัน ไม่สามารถที่จะเลือกคัดจัดสรรนำมาแสดงโดยทั่วถึงในโอกาสนี้ได้

เฉพาะในที่นี้จะขอนำเอาพระพุทธพจน์บาลี ที่ตั้งไว้เป็นอุเทศ ณ เบื้องต้น มาแสดงพอ เป็นอุทาหรณ์เครื่องอ้าง ดังเนื้อความตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สักข้อหนึ่ง ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ พระธรรมบทพุทธทศนิกายว่า **อตฺตานเมว ปจํ ปฏฺฐเป นีเวสเย** ดังนี้เป็นอาทิ ความว่า บุคคล พึงยังตนนั้นแลให้ตั้งอยู่ ในคุณธรรมอันสมควรเสียก่อน จึงพึงพราสอนผู้อื่นในภายหลัง บัณฑิตไม่พึงเศร้าหมอง ดังนี้ พระพุทธภาษิตบทนี้ เป็นพระโอวาทที่ทรงชี้ถึงข้อธรรมที่ผู้เกี่ยวข้องด้วยการปกครอง ไม่จำกัดว่า จะอยู่ในประเภทไหน หรือระดับไหน จะต้องยึดถือเป็น หลักปฏิบัติทั่วไปทุกกรณี ทั้งเป็นการทรงชี้ชี้จุดอันสำคัญยิ่งว่าอยู่ที่ตัวเอง เหตุไรพระองค์จึง ทรงชี้เอาว่า ตนเองนั้นแหละเป็นจุดสำคัญ ที่ควรได้รับการพิจารณาให้รู้เสียก่อนว่ามีข้อพิรุณ บกพร่องอยู่ตรงไหนบ้างหรือไม่ ถ้ามีก็ให้รีบปรับปรุงแก้ไขเสียให้เรียบร้อย ทั้งนี้ก็เพราะว่า บุคคลมักมีความคิดลำเอียงเข้ากับตนเองเสียเป็นส่วนมาก เนื่องจากไม่มีสิ่งอื่นใดอันเป็นที่รัก ยิ่งไปกว่าตน โทษของตนจึงพิจารณาเห็นได้ยากยิ่ง แม้บางครั้งตนมีความบกพร่องหรือความผิด ที่ตนเองรู้อยู่ด้วยจิตตามความสัตย์จริงแล้วเป็นอย่างดี ถึงกระนั้นก็ยังพยายามคิดยกย่ายถ่าย เทโยนความผิดไปให้แก่ผู้อื่น บางคราวมีหลักฐานพยานเป็นเครื่องผูกมัด ไม่สามารถที่จะสลัด ยัดเยียดไปให้แก่ผู้ใดได้ เลยโยนความผิดไปให้แก่ดวง ซึ่งความจริงแล้วดวงที่เกิดขึ้นจากวัน เวลาเดือนปี ไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับผู้ใดได้ แต่ยังไม่วายที่จะต้องเป็นเครื่องรับความผิด ของผู้ เห็นแก่ตัวเอง เมื่อผู้ปกครองที่เป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย แก้ไขไม่ถูกจุด หมายที่สำคัญเช่นนี้ มัวไปโทษคนโน้นคนนี้หรือโทษเหตุอย่างนั้นอย่างนี้ว่า เป็นต้นเหตุ ฉะนั้นแล้ว ก็จักไม่สามารถที่จะระงับความวุ่นวายที่เกิดขึ้นนั้นให้สงบลงได้ ผลสุดท้ายทั้งการงานและผู้ ปกครองก็ต้องสลายตัวไปในที่สุด อนึ่ง การปฏิบัติดังกล่าวนี้นั้น แทนที่จะเป็นอุปายเครื่องระงับ ยังอาจกลับเป็นปัจจัยส่งเสริมเพิ่มเติมให้ความไม่สงบนั้น ให้ลุกลามแผ่ไพศาลไปในวงการ ปกครองยิ่งขึ้นอีก เนื่องจากผู้ถูกใส่ร้ายป้ายสีหมดความเชื่อถือหมดความเคารพในตัวผู้ปกครอง แล้วจะคอยต้องหาโอกาสสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้น ในกิจการที่ผู้ปกครองรับผิดชอบด้วย ตนเองบ้าง ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำบ้างดังนี้ กิจการก็จะถึงความพินาศลงไปในที่สุด เพราะ การแก้ไขไม่ถูกจุดเป็นต้นเหตุ

ส่วนการงานที่จะดำเนินไปโดยความราบรื่น มีผลเป็นที่น่าพอใจนั้น จุดสำคัญอยู่ที่หัว หน้าที่ผู้ปกครอง ซึ่งจะต้องเป็นผู้อบรมพราสอนผู้อยู่ภายใต้การปกครองของตน ตามหลักวิชาที่ ชอบประกอบด้วยวิธีการสอนโดยถูกต้อง คือ พยายามพราสอนด้วยวาจา อธิบายหลักวิชา

พระธรรมเทศนาเรื่อง “สังจกถา”

พระธรรมวิสุทธิธารจารย์ วัดพิชยญาติการาม

แสดง ณ ที่สถานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สจฺจํ หเว สาธุคฺรํ รัตนนฺติ

บัดนี้จะได้แสดงพระสัทธรรมเทศนาสังจกถา ในวันธัมมัสสวนะสัปดาห์ที่สองของ
วัสสากาลเพื่อเป็นการสนับสนุนกุศลเจตนาของท่านผู้ใดในการสดับสืบต่อไป ตามนัยแห่งพระ
บาลีพุทธพจน์ที่ได้กำหนดยกขึ้นไว้เป็นหัวข้อในการแสดง ณ เบื้องต้น พระพุทธพจน์บทนี้ เป็น
พระพุทธพจน์ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบแก้ปัญหาคือข้อข้องใจของอาฬวกยักษ์ที่กราบทูล
ถามพระองค์ว่า อะไรเล่าเป็นรสให้สำเร็จกว่ารสทั้งหลาย ทรงตอบว่า **สจฺจํ หเว สาธุคฺรํ รัตนํ**
สังจจะแลเป็นรสให้สำเร็จประโยชน์กว่ารสทั้งหลาย

โดยพระพุทธภาษิตข้อนี้ เป็นการสันนิษฐานยุติได้ว่า พระพุทธองค์ทรงยกย่องสังจจะคือ
ความจริงว่า เป็นยอดธรรมประการหนึ่งซึ่งสามารถจะบันดาลผลที่มุ่งหวังให้สำเร็จแก่ผู้ที่ต้อง
การได้ทุกอย่าง สังจจะคือความจริงนี้ ถ้าจะสรุปกล่าวโดยลักษณะคงได้เป็นสองประการ คือ
ความจริงในทางที่ผิดเรียกว่า มิจฺฉาสังจจะ เป็นฝ่ายอกุศล ๑ ความจริงในทางที่ถูกเรียกว่า
สัมมาสังจจะเป็นฝ่ายกุศล ๑ สังจจะทั้งสองดังกล่าวมานี้ มีเหตุอันเป็นปัจจัยให้เกิดต่างกัน คือ มิจ-
ฉาสังจจะ มีการปรารถนาวิบากคือผลที่พึงจะได้อย่างเดียว ไม่คำนึงถึงกรรมเหตุที่เกิดขึ้นให้เกิดผลด้วย
เป็นปัจจัย ส่วนสัมมาสังจจะนั้นมีการปรารถนาถึงวิบากและกรรมที่ถูกต้องตรงกันทั้งเหตุและผล
เป็นปัจจัย และสังจจะนั้นต้องอาศัยฐานที่เกิดอีกประการหนึ่งด้วย ถ้าไม่มีฐานที่เกิดแล้วไม่
สามารถที่จะแสดงผลให้ปรากฏได้ ฐานที่เกิดอาศัยนั้นมีอยู่สามประการด้วยกัน คือ **เกิดที่กาย**
เรียกกายสังจจะ **จริงกายอย่างหนึ่ง** **เกิดที่วาจา** **เรียกว่าวจีสังจจะ** **จริงวาจาอย่างหนึ่ง** และ**เกิดที่ใจ**
เรียกว่ามโนสังจจะ **จริงใจอย่างหนึ่ง**

กายสังจจะความจริงทางกายนั้น ได้แก่การลงมือกระทำการงานอย่างใด ๆ แล้ว ก็กระทำ
การงานนั้น ๆ อย่างจริงจังไม่ทอดยถา กระทำให้สืบเนื่องติดต่อกันไป จนกระทั่งการงานนั้นมีผล
เกิดขึ้นสำเร็จตามขั้นตอนโดยลำดับจนถึงที่สุด สมตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ไม่ยอมทอดทิ้ง
ล้มเลิกเสียในระหว่าง โดยอ้างเอาความร้อนหนาวความหิวความกระหายความเหน็ดเหนื่อย

เมื่อยล้า และความทุกข์ยากลำบากอย่างใด ๆ มาเป็นอุปสรรคเครื่องอ้างในการที่จะล้มเลิก

วจีส์จะความจริงทางวาจานั้น ได้แก่การกล่าววจาที่ถูกต้องตรงกับความจริงที่ตนได้ฟังได้รู้ได้เห็นได้คิดไว้ มิได้พยายามปรุงแต่งเสกสรรวจาเพื่อกล่าวให้ผู้รับฟังมีความเข้าใจผิดพลาดคลาดจากความจริง พูดอย่างใดทำอย่างนั้น มิใช่พูดอย่างหนึ่งแล้วกลับทำอีกอย่างหนึ่ง

มโนส์จะความจริงทางใจนั้น ได้แก่วรรณคดีตกลงใจว่าจะปฏิบัติกรอย่างใดแล้ว ก็ไม่ยอมเลิกละหรือเปลี่ยนแปลงความตั้งใจมั่นให้เป็นอย่างอื่นไป พยายามควบคุมรักษาความตั้งใจนั้นไว้ให้มั่นคงแน่วแน่ตลอดไป จนกว่าปฏิบัตินั้นจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ก็เมื่อสัจจะคือความจริง มีปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดประกอบกับได้กายวจาและใจเป็นที่เกิดอาศัยพร้อมฉะนี้แล้ว ย่อมแสดงสัมฤทธิ์ผลซึ่งบังเกิดขึ้นด้วยอานุภาพแห่งสัจจะ ให้บุคคลเห็นอย่างประจักษ์ชัดหมดความเคลือบแคลงสงสัยได้ แต่ว่าบรรดาความจริงกาย ความจริงวจา และความจริงใจทั้งสามนั้น ยังมีความสำคัญยิ่งหย่อนกว่ากันอยู่บ้าง คือ ความจริงกาย ความจริงวจา ต้องอาศัยความจริงใจเป็นมูลฐาน นับแต่ภาวะเบื้องต้นจนวาระสุดท้าย ในการกระทำกิจการทั้งหลายทุกประเภทจึงจะสำเร็จผล สมดังพระพุทธนิพนธ์ภาสิตว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นเครื่องถึงก่อน มีใจประเสริฐสุด สำเร็จแล้วด้วยใจ เมื่อความตั้งใจจริงเปลี่ยนแปลงไปหรือหมดความตั้งใจเสียแล้ว การงานที่กระทำอยู่ก็ต้องสะดุดหยุดลงทันที

ความจริงทั้งสามประการนี้ ย่อมสรุปรวมอยู่ในความจริงสองอย่างดังกล่าวไว้ ณ เบื้องต้นแต่ตามวัตถุประสงค์แห่งพุทธพยากรณ์คาถาภาสิตนี้ ทรงมุ่งหมายเอาเฉพาะสัมมา-สัจจะเพียงประการเดียว เพราะเป็นธรรมที่มีอานุภาพสามารถยังประโยชน์ให้สำเร็จตามความปรารถนาได้ ก็แลอานุภาพหรืออำนาจแห่งสัจธรรมที่บันดาลให้บรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลนี้เอง ที่นับว่าเป็นรสนิยมประเภทหนึ่งซึ่งเกิดจากคุณธรรม เรียกว่า ธรรมรส โดยปริยาย

ทั้งนี้ เพราะคำว่ารสนั้นเป็นคำพหูสมัญญธรรมดาซึ่งทราบกันอยู่โดยทั่วไปว่า เป็นคำพูดที่หมายถึงรสเปรี้ยวหวาน มัน เค็ม เป็นต้น ที่จะพึงรู้ได้ด้วยลิ้น ตามหลักแห่งอายตนะ ๖ เช่นตาคู่กับรูป หูคู่กับเสียง จมูกคู่กับกลิ่น ลิ้นคู่กับรส โผฏฐัพพะคู่กับกาย ธรรมารมณ์คู่กับใจ ในบรรดารสมันรสหวาน เป็นต้น ซึ่งเกิดแต่วัตถุเครื่องบริโภคทั้งปวงนั้น แม้จะยังประโยชน์ในการบริโภคอาหารบำรุงร่างกายให้สมบูรณ์ด้วยพลานามัยทางกาย แต่ประชาชนทั้งหลายได้เป็นอย่างมากก็จริง แต่นับว่ารู้สึกเกิดจากธรรมไม่ได้ เพราะเหตุต่าง ๆ คือ

๑. ในรสทั้งหลายเหล่านั้น รสอย่างหนึ่งเช่นรสหวาน ย่อมเป็นที่ชอบใจแก่คนบางคน ไม่ชอบใจแก่คนบางคน และแม้ในคน ๆ เดียวกันบางเวลาบางวันและบางวัยก็ชอบ บางเวลา

บางวันและบางวัยก็ไม่ชอบ มิได้เป็นรสที่ยังประโยชน์ในการบริโภคให้สำเร็จแก่คนทั่วไปทุกคนไม่

๒. รสแห่งวัตถุนั้นย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จ ชั่วขณะหนึ่ง ครู่หนึ่งเท่านั้น เมื่อพ้นเวลาบริโภคไปแล้วก็จะดับไป หาได้เป็นรสที่ยังประโยชน์ให้สำเร็จยั่งยืนอยู่ตลอดเวลาทุกเมื่อไม่

๓. เมื่อจะกล่าวอย่างอุกฤษฏ์แล้ว รสแห่งวัตถุเครื่องบริโภคนั้น ไม่สามารถที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องปราบปรามกิเลสและดับเหงาให้บรรเทาเบาบางลง หรือเป็นเครื่องทำลายกิเลส ดับเหงาให้สิ้นสุดหลุดพ้นจากชาติชราพยาธิและมรณทุกขได้ไม่ ดังนี้ เป็นต้น

เหตุนี้ รสซึ่งเกิดแต่วัตถุนั้นว่าสุรสที่เกิดแต่คุณธรรมไม่ได้ สมดังนัยแห่งพระธรรม-
ภาสิตที่พระมหาสุตโสมบรมโพธิสัตว์ ตรัสกับเจ้าโบริสาทว่า **เย เกหิ อตฺถิ รสา ปญฺญา สจฺจํ**
เตสํ สาธุครํ รसानํ ความว่า รสเหล่านี้มีอยู่ในแผ่นดิน สัจจะเป็นรสที่ยังประโยชน์ให้สำเร็จ
กว่ารสเหล่านั้น ตามนัยแห่งพระธรรมภาสิตนี้ เป็นอันได้ใจความว่า เป็นการปฏิเสธรสที่เกิด
จากสิ่งต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่ในแผ่นดินนี้ทั้งสิ้นว่า สุรสแห่งคุณธรรมคือสัจจะไม่ได้ พร้อมทั้ง
เป็นการรับรองรสแห่งสัจจะว่า เป็นยอดเยี่ยมกว่ารสอย่างอื่นใด เพราะเป็นรสที่ขอบใจของ
บุคคลผู้มุ่งหวังจะสร้างคุณงามความดีทุกคน และเป็นรสที่ถาวรมั่นคงกับทั้งสามารถบันดาลผลประโยชน์
ตั้งแต่ชั้นต่ำถึงชั้นสูงสุดให้สำเร็จสมความปรารถนาได้ แต่สัจจะดังกล่าวไว้จะต้องประกอบด้วย
หลักการอีก ๓ อย่างคือ

๑. จริตต่ออำนาจหน้าที่

๒. จริตต่อการทำงาน

๓. จริตต่อกาลเวลา

อำนาจและหน้าที่ประการที่ ๑ นั้น หมายถึงอำนาจและหน้าที่ซึ่งเป็นภาระที่ตนต้องจำ
ยอมรับผิดชอบตามกฎหมายธรรมดา ไม่ว่าจะเป็นส่วนเฉพาะตนเอง หรือเป็นส่วนของครัวตน หรือ
อำนาจหน้าที่อันผู้อื่นมอบหมายให้อยู่ในความรับผิดชอบของตน ทั้งที่เป็นของเฉพาะบุคคล
หรือเป็นส่วนรวม ต้องพยายามปฏิบัติตามความสัตย์จริงด้วยกายวาจาใจ ให้อยู่ภายใน
ขอบเขตอำนาจและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มิให้ก้าวก่ายด้วยอำนาจและหน้าที่ของผู้อื่น

ความจริงต่อการทำงานประการที่ ๒ หมายความว่า การงานน้อยใหญ่อันเป็นภารกิจที่
ตนต้องกระทำ จะเป็นของตนก็ดี ของผู้อื่นก็ดี หรือเป็นส่วนรวมก็ดี ให้เอาใจใส่สอดส่องอยู่ใน
การงานนั้น และใช้สติปัญญาพิจารณาวิธีที่จะกระทำให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป กับทั้งให้เพียรพยายามทำ
การงานนั้นด้วยความตั้งใจจริง ไม่ละเลยทอดทิ้งการงานให้ค้างค้างจนกลายเป็นการงานที่อาภูล

ความจริงต่อกาลเวลาประการที่ ๓ นั้น หมายความว่า เมื่อถึงระยะเวลาที่จะต้องทำงานอย่างใด ๆ ก็จะต้องตั้งใจทำงานอย่างนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับกาลเวลา เช่น ถึงวัยเวลาเล่าเรียนศึกษาก็ให้ตั้งใจเล่าเรียนศึกษาด้วยความจริงใจ เมื่อถึงคราวต้องทำการงานเพื่ออาชีพ ซึ่งจะเป็นงานส่วนตัวหรืองานของเอกชน หรืองานของบริษัทห้างร้าน ตลอดถึงงานของรัฐบาล อันเป็นงานส่วนรวมของประเทศชาติ ก็ให้ใช้เวลาตามสมควรแก่เพศและวัยหรือแก่กาลเวลาที่ตนกำหนดไว้ เฉพาะในการทำงานที่เป็นของส่วนตัว ถ้าเป็นงานของผู้อื่น หรืองานของหมู่คณะ และงานของรัฐบาล ก็ให้ใช้เวลาปฏิบัติงานถูกต้องตรงตามวันเวลาที่เขากำหนดไว้อย่างแท้จริง เว้นแต่มีเหตุการณ์สุดวิสัย ไม่ปิดพลิ้วเบียดบังเวลาให้ล่าช้ากว่ากำหนด หรือใช้เวลาของฝ่ายหนึ่งไปทำงานแก่อีกฝ่ายหนึ่ง หรือไม่ใช้เวลาทำงานของส่วนรวมไปทำงานของตนเอง ดังนี้ เป็นต้น จึงนับว่าจริงต่อเวลา

ก็แลเมื่อสังขธรรมได้ประกอบด้วยลักษณะปัจจัย มูลฐาน และหลักการอย่างครบถ้วน ดังนี้แล้ว ย่อมสำเร็จเป็นรสนิยมโดยปริยาย สามารถที่จะยังประโยชน์ทั้งหลายทั้งฝ่ายคติโลก และฝ่ายคติธรรมให้สำเร็จได้ตั้งปรารถนาทุกประการ

เพราะฉะนั้น จึงปรากฏว่างานฝ่ายคติธรรม อันเป็นอำนาจของบรรพชิตผู้ปฏิบัติศาสนกิจเพื่อความหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ถ้าได้อาศัยอานุภาพแห่งสังขจะแล้ว ก็ไม่แคล้วจากประโยชน์ผลที่ตนมุ่งหมายไว้ ดังจะเห็นได้จากเรื่องการปฏิบัติธรรมของท่านพระจักษุपालเถระ แม้ถึงสังขารของท่านจะพิการด้วยนัยน์ตาจะต้องบอด ท่านก็ยังไมยอมทอดทิ้งการงานในหน้าที่เสียในท่ามกลางคัน คงยึดมั่นปฏิบัติตามหลักแห่งสังขธรรมคือความจริงกายจริงใจ ลงผลสุดท้ายก็ได้บรรลุอาสวขัย สำเร็จเป็นวิสุทธิสงฆ์องค์อรหันต์ในพระพุทธศาสนา เป็นนิทสน์อุทาหรณ์

แม้ถึงการทำงานข้างฝ่ายคติโลกทุกประเภททุกชนิด อันเป็นกรณียกิจทั้งของพระราชาภร และของรัฐ ถ้าแต่ละบุคคลหรือแต่ละหมู่คณะ ยอมเสียสละความเห็นแก่ตัว ตลอดถึงความเห็นแก่หมู่คณะกับทั้งญาติสนิทมิตรสหาย มาร่วมกายร่วมใจกันปฏิบัติกรณียกิจ มิให้ผิดจากความจริงในทางที่ชอบ ประกอบด้วยหลักวิชาที่ได้เล่าเรียนศึกษามา ให้สอดคล้องต้องตามอำนาจหน้าที่การงานและกาลเวลา ผลที่ทุกคนปรารถนาคือสันติสุข ก็จะบังเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติพร้อมด้วยพระราชาภรโดยทั่วกัน เพราะพลังแห่งความตั้งอยู่ในสังขจะคือความจริง อันนามว่าธรรมรส

ฉะนั้น สังขธรรมข้อนี้ นับว่าเป็นธรรมที่สำคัญ ซึ่งสามารถบันดาลให้เกิดเกียรตินิยมแก่ผู้ปฏิบัติด้วย ตามหลักแห่งธรรมภาสิตที่รับรองอยู่ว่า **สจฺเจน กิตฺติ ปปฺโปติ** คนได้เกียรติคือชื่อ

เสียงเพราะความสัตย์ และยังเป็นธรรมรสที่สามารถบันดาลให้ประโยชน์สำเร็จแก่บุคคลโดยทั่วไปยิ่งกว่ารสใด ๆ ด้วย สมดังนัยแห่งพระพุทธคาถาภาษิตซึ่งได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า สัจจะแลเป็นรสยังประโยชน์ให้สำเร็จกว่ารสทั้งหลาย ดังมีนัยที่ได้พรรณนามาด้วยประการฉะนี้.

พระธรรมเทศนาเรื่อง “หิริโอตตปญฺญา”

พระวิสุทธีวงศาจารย์ วัดพิชยญาติการาม

แสดง ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๑

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ

หิริโอตตปญฺญา

โลกํ ปาเลติ สาธุกํ

บัดนี้ จะได้แสดงพระสัทธรรมเทศนาพรรณนาถึงคุณธรรมที่คุ้มครองโลกให้เป็นไปโดยสันติสุขอันสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอาศัยแนวกระแสพระพุทฺธพจน์เทศนา ที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายไว้ในคัมภีร์ปฐมปณาสกัฏทุกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมฝ่ายขาว ๒ อย่างนี้ ย่อมคุ้มครองโลก ๒ อย่างเป็นไฉน คือ หิริ ๑ โอตตปญ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมฝ่ายขาว ๒ อย่างนี้แล ดังนี้ เป็นต้น แล้วจึงได้นำอรรถรสแห่งพระพุทฺธเทศนา มาทรงนิพนธ์ไว้เป็นพระธรรมภาสิตคาถาบาลี ดังที่ได้สาธกยกขึ้นเป็นอุเทศ ณ เบื้องต้นว่า **หิริโอตตปญฺญา** **โลกํ ปาเลติ สาธุกํ** ความว่า หิริและโอตตปญ ย่อมรักษาโลกไว้เป็นอันดี ดังนี้ โดยมีอรรถาธิบายว่า

คำว่าโลก ถ้าจะจำแนกออกตามหลักธรรมมีอยู่ ๓ ประเภท คือ **สังขารโลก** โลกคือสังขาร ๑ **สัตวโลก** โลกคือหมู่สัตว์ ๑ **โอกาสโลก** โลกคือแผ่นดิน ๑ ในโลกทั้ง ๓ ประเภทเหล่านี้ จะขอยกเอาเฉพาะสัตวโลกและจำเพาะที่เรียกว่ามนุษย์แต่เพียงจำพวกเดียวมาแสดง ทั้งนี้ เพื่อให้ตรงต่อเป้าหมายที่จะกล่าวในลำดับต่อไปในเรื่องนี้

ความจริง ย่อมเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปอยู่แล้วว่า สรรพสัตว์ทุกชนิดที่เกิดขึ้นในโลกนี้มีวัตถุประสงค์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือ **ต้องการความสุข** เมื่อเหล่านมนุษย์มีความปรารถนาความสุขเป็นจุดเดียวกันเช่นนี้ต่างคนก็ชวนชวายเป็นพยายามแสวงหาความสุขให้แก่ตนเองบ้าง ให้แก่ผู้อื่นบ้าง เช่น ให้แก่ครอบครัวของตน ให้แก่ญาติมิตรของตน แก่หมู่คณะของตน ตลอดถึงให้แก่ประเทศของตน และประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศของตน ฉะนั้นแล้ว จึงมีข้อที่ควรหยิบยกขึ้นเป็นปัญหาพิจารณาต่อไปว่า ความสุขที่เขาต้องการนั้นคืออะไร มีอยู่กี่อย่าง อย่างไร ใหนมีความสำคัญอย่างไร และความสำคัญนั้นเท่าเทียมกัน หรือ ยิ่งหย่อนกว่ากันอย่างไร

ความสุขอันเป็นยอดปรารถนาของมวลชนนั้น ก็คือความสบาย หรือ ความสำราญนั่นเอง ที่เรียกว่า ความสบายนั้นมีสภาพและลักษณะเป็นอย่างไร ความสบายต้องอยู่ในสภาพที่มีปริมาณตั้งอยู่ท่ามกลางความพอดี เช่น ร้อนนักก็ทำให้กระวนกระวาย เย็นนักก็กระวนกระวาย ความเย็นกับความร้อนต้องมีปริมาณเท่าเทียมเสมอกัน คืออยู่ในระหว่างความเย็นกับความร้อนที่มีปริมาณสมดุลกัน นั้นเป็นความสบาย หรือเช่นหิวนักก็ทำให้อ่อนเพลียละเหี่ยใจ อิ่มนักก็ทำให้อึดอัด ต้องรับประทานอาหารให้ได้ปริมาณพอเหมาะสมควรกับอวัยวะของร่างกายพอดี ไม่มากและน้อยจนเกินไป นั้นเป็นความสบาย นี่คือสภาพของความสบาย ส่วนลักษณะของความสบายนั้น มีความคงที่ของมูลเหตุเป็นลักษณะ เช่น ธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งมีประจำอยู่ในร่างกายของบุคคล ถ้าเป็นไปโดยมีส่วนเสมอกันอยู่เพียงใด ร่างกายและจิตใจก็มีความสุขสบายอยู่เพียงนั้น แต่ถ้าธาตุส่วนใดกำเริบขึ้นก็ดี หรือลดหย่อนลงก็ดี ผิดจากปกติปริมาณเดิมแล้วความสบายก็จะเสื่อมหายไปด้วย กลับเกิดเป็นความทุกข์ขึ้นมาทันที เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไม่มั่นคงอยู่กับที่ นี่เป็นลักษณะของความสบาย

ความสุขคือความสบายที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นการกล่าวถึงความสุขโดยส่วนร่วมทั้งกายและจิต หากจะแยกความสุขออกกล่าวแต่ละประเภท เพื่อให้เห็นความต่างกันของความสำคัญของแต่ละฝ่าย ก็คงแยกได้เป็น ๒ ประการ คือ **กายิกสุข** สุขทางกาย ๑ **เจตสิกสุข** สุขทางใจ ๑ ก็ความแตกต่างกันของความสำคัญแต่ละฝ่ายนั้นเป็นอย่างไร คือบางครั้งกายถูกทรมานโดยที่จิตไม่ยอมรับรู้ เพราะมีความสุขเพลิดเพลินอยู่กับอารมณ์ที่จิตชอบ เช่น กายต้องเย็นหรือนั่งในอิริยาบถเดียว ถูกยุงและริ้นกัดบ้าง ปวดเอวปวดหลังบ้าง เหนื่อยเป็นเหน็บบ้าง แต่จิตเป็นสุขอยู่ด้วยการดูการฟังมหรสพก็มี ด้วยการเล่นการพนันก็มี ไม่ยอมรับรู้ความทุกข์ทรมานของกาย อย่างนี้นับว่าเป็นเจตสิกสุข สุขทางจิต บางคราวจิตวุ่นวายเดือดร้อนอยู่ด้วยเรื่องที่ไม่ได้สิ่งที่ปรารถนา คือ ลาภและยศตามที่ต้องการ แต่ส่วนกายไม่มีความป่วยไข้ ไม่มีความทรมานทรมายคงเป็นสุขอยู่ตามปกติ อย่างนี้นับเป็นกายิกสุข สุขทางกาย ไม่พลอยทุกข์กับจิต

กายิกสุขและเจตสิกสุขที่กล่าวมานี้ ต่างฝ่ายก็มีความสำคัญตามหน้าที่ของตน ๆ แต่ถ้าพิจารณาเอาความสำคัญที่แท้จริงแล้ว ความสำคัญทางจิตยิ่งกว่าความสำคัญทางกายสำคัญอย่างไหนั้น จะขอกกล่าวถึงความสำคัญในฝ่ายที่ตรงกันข้ามก่อน เช่นบุคคลมีใจเดือดร้อน โทมนัสเพราะการต้องพลัดพรากจากผู้ที่เป็นที่รักใคร่ห่วงแหน มีมารดาบิดาและบุตรภรรยาเป็นต้น แม้ถึงกายสบายเป็นปกติอยู่ แต่ถูกความโทมนัสของจิตใจเป็นพลังผลักดันให้กายที่สบายนั้นเปลี่ยนสภาพไปมีการร้องไห้กินไม่ได้นอนไม่หลับพลอยเป็นทุกข์ไปกับจิตด้วย ข้างฝ่ายความสุขเล่าก็มีพฤติการณ์ตรงกันข้ามกับสภาพที่กล่าวมาแล้วคือ เมื่อบุคคลได้รับลาภหรือยศ

เป็นต้นเกินความคาดหมาย จิตก็บังเกิดความปิติโสมนัสเป็นสุขอย่างยิ่ง สุขของจิตที่แรงกล้านั่นเอง เป็นเหตุบันดาลให้ร่างกายที่อ่อนเพลียหรือป่วยไข้อยู่บ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ พลันหายไป มีพลังวังชาแข็งแรงพลอยเป็นสุขไปด้วย อาศัยพละนาฏภาพของจิตเป็นเช่นนี้ จึงนับว่าความสำคัญทางจิตยิ่งกว่าความสำคัญทางกาย

ความสุขคือความสบายที่แบ่งแยกไว้เป็น ๒ สาขาดังกล่าวมาข้างต้น ถ้าจะคิดค้นพิจารณาให้ละเอียดยิ่งขึ้นไป ก็ต้องพิจารณาถึงสมุฏฐานที่เกิดของความสุข ทั้งที่เป็นกายิกสุขและเจตสิกสุข ว่ามีอะไรเป็นปัจจัยสมุฏฐานให้เกิด ซึ่งการพิจารณาข้อนี้ไม่เป็นการยาก เพราะสมเด็จพระผู้มีพระภาคได้เคยทรงสั่งสอนพระภิกษุไว้ ดังปรากฏอยู่ในทฎติยปัณณาสก์ ทุกนิบาต อังคตตรนิกาย ว่า **เทวmani ภิกขเว สุขani** ดังนี้ เป็นอาทิ ความว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุข ๒ อย่างนี้ สุข ๒ อย่างเป็นโจน คือ สุขอิงอามิส ๑ สุขไม่อิงอามิส ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุข ๒ อย่างนี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาสุข ๒ อย่างนี้ สุขไม่อิงอามิสเป็นเลิศ ดังนี้เป็นหลักฐานชัดเจนอยู่แล้ว จึงเป็นได้ความว่า กายิกสุขและเจตสิกสุขนั้น จะเกิดขึ้นได้เพราะอาศัยอามิสเป็นสมุฏฐาน เรียกว่าสามิสสุขประการหนึ่ง อาศัยสิ่งที่มีใช่อามิสเป็นสมุฏฐาน เรียกว่านิรามิสสุขอีกประการหนึ่ง ในเรื่องอามิสสุข สุขอิงอามิส และนิรามิสสุข สุขไม่อิงอามิส ทั้งสองนี้ จะมีความผิดแผกแตกต่างกันอย่างไร จะได้ชี้แสดงต่อไปตามลำดับ เฉพาะในอันดับนี้ จะพูดถึงสามิสสุข สุขอิงอามิสก่อน

คำว่า อามิส ในที่นี้ หมายถึงเอากามคุณ ๕ คือ รูปเสียงกลิ่นรสและโผฏฐัพพะตลอดถึงยศศักดิ์อำนาจหน้าที่เป็นต้นทั้งที่มีรูปและไม่มีรูป อันเป็นสิ่งที่น่าใคร่น่าปรารถนา ซึ่งรวมเรียกว่าวัตถุกามพัสดุอันน่าใคร่ แต่ถ้ามีแต่วัตถุกามคืออามิสอย่างเดียว ก็ไม่สามารถที่จะทำความสุขให้เกิดแก่ผู้ใดผู้หนึ่งได้ จะต้องได้วัตถุกามที่ตนต้องการมาเป็นสมบัติของตนเสียก่อน ความสุขจึงจะเกิดขึ้น และการได้วัตถุกามมาเป็นสมบัตินั้น จะต้องมีความใคร่อยากได้เป็นเบื้องต้นเสียก่อน แล้วจึงทำความเพียรพยายามแสวงหามาจนได้ตามความตั้งใจ ความสุขจึงบังเกิดขึ้น ฉะนั้น จะมีแต่เพียงวัตถุกามเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่สำเร็จประโยชน์ คือ ไม่อาจให้สามิสสุขเกิดขึ้นได้ จำจะต้องมีกิเลสกาม กิเลสเป็นเหตุให้ใคร่ อันได้แก่ **อิจฉา** ความอยากได้ **ราคะ** ความกำหนด **โลภะ** ความโลภเป็นต้น ควบคู่กันไปด้วย วัตถุกามเป็นเครื่องล่อ กิเลสกามเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการกระทำการจนได้วัตถุกามที่ต้องการมา ความสุขที่เรียกว่าสามิสสุขจึงเกิดขึ้นได้ เปรียบเหมือนไฟฟ้า ถ้ามีเพียงสายเดียว จะทำให้เกิดแสงสว่างขจัดความมืดก็ไม่ได้ จะใช้ทำความร้อนให้เป็นประโยชน์ในการหุงต้มก็ไม่ได้ จะต้องมี ๒ สายจึงจะให้สำเร็จประโยชน์ได้ฉนั้น เมื่อสามิสสุข สุขอิงอามิสเกิดขึ้นแล้ว แผ่ซ่านไปทางกาย เรียกว่ากายิกสุข แผ่ซ่านไปทาง

จิตเรียกว่าเจตสิกสุข เพราะทำกายและจิตให้มีความสุขสบาย เรียกรวมโดยย่อว่า ความสุข ที่นับว่าเป็นยอดปรารถนาของเหล่านมนุษย์ที่เกิดมาทุกคน

ความสุขที่อาศัยอามิสนี้ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งทางโลกและทางธรรม คือสำคัญในด้านให้คุณอย่างอนันต์และสำคัญในการให้โทษอย่างมหันต์ ข้อที่ว่ามีความสำคัญยิ่งนั้น โดยความหมายก็คือ มนุษย์ทุกชาติ ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งคนโง่ คนฉลาด ทั้งปุถุชนและอริยบุคคล นับตั้งแต่วันบังเกิดมา ต้องอาศัยอามิส คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย หยูกยาแก้ไข้ และเครื่องอุปกรณ์การอุปโภคบริโภคทุกอย่าง เป็นเครื่องบำบัดทุกข์บำรุงสุข ตลอดจนกระทั่งถึงวันตาย ส่วนที่จะได้รับคุณหรือโทษมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน ผู้ใดฉลาดและรู้จักประมาณ ในการแสวงหา ในการใช้จ่าย ในการเก็บรักษา ผู้นั้นก็ได้รับคุณประโยชน์มาก ผู้ใดไม่ฉลาดและไม่รู้จักประมาณ ในการแสวงหา ในการใช้จ่าย ในการเก็บรักษา ผู้นั้นก็ได้รับโทษมาก (เนื่องจากเหตุที่บุคคลต้องอาศัยอามิสเลี้ยงร่างกายและชีวิตอยู่ทุกวันนี้ ทั้งกายและจิต จึงแนบสนิทติดอยู่กับอามิสมุ่งมั่นอยู่ในการแสวงหาอามิสเป็นชีวิตจิตใจ เว้นแต่พระอริยบุคคลเท่านั้น เมื่อจะแสวงหาก็กี่ไม่แสวงหาแต่ในทางที่ชอบด้วยระบอบกฎหมายและศีลธรรม ล่อลวงจี้ปล้นก็เอา ทำของปลอม ค่าของเถื่อน จ้อราษฎ์บังหลวงเป็นต้นก็เอา ขอให้ได้อย่างเดียวเป็นใช้ได้ และไม่รู้รู้จักประมาณในการหาได้เท่าไรเอาเท่านั้น มีที่เป็นร้อย ๆ พัน ๆ ไร่ มีเงินเป็นสิบล้าน ๆ ล้านร้อย ๆ ล้าน เกินความจำเป็นในการดำรงชีพแล้วยังไม่พอ ไม่ได้นึกถึงว่าเมื่อเกิดเอาสมบัติอะไรติดตัวมาบ้าง เมื่อตายเอาสมบัติอะไรไปบ้าง ถ้านึกไม่ได้คิดไม่ถูกให้ดูคนที่เขาตายไปทุกวันทุกเดือนทุกปีเป็นตัวอย่าง เมื่อจะจ่ายก็ไม่ฉลาดในการจ่ายในเรื่องที่เป็นประโยชน์กลับไปจ่ายในเรื่องที่ให้โทษแก่ตนบ้าง แก่ผู้อื่นบ้าง เช่นจ่ายในการดื่มสุรายาเมา ในการเบียดเบียนหรือทำลายผู้อื่น ในการเล่นการพนันเป็นต้น และไม่รู้รู้จักประมาณในการจ่าย หาได้ ๑๐๐ จ่าย ๒๐๐ ต้องกู้หนี้ยืมสินผู้อื่นมา เมื่อจะเก็บรักษาก็ไม่ฉลาดในการเก็บไว้ในสถานที่ให้เกิดดอกออกผลเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และเป็นกระแสหมุนเวียนสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศชาติ กลับเอาเก็บไว้เสียเองจนเกินความจำเป็น ซึ่งนอกจากไม่มีประโยชน์เพิ่มพูนขึ้นแล้ว ยังอาจเป็นโทษแก่ตนเองด้วย หรือนำไปฝากไว้ในต่างประเทศ และเก็บไว้จนเกินประมาณในการเลี้ยงตนพร้อมด้วยครอบครัวชั่วชีวิต ไม่ยอมเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นและส่วนรวม)

บุคคลผู้ที่ติดอยู่ในความสุขที่เกิดจากอามิสนี้ อยู่ในหมู่มืดคณะใดประเทศใด ย่อมก่อความยุ่งยากวุ่นวายให้เกิดขึ้นในหมู่มืดคณะและประเทศนั้น การแก้ความยุ่งยากวุ่นวายที่บุคคลประเภทนี้ก่อขึ้น ด้วยการเพิ่มอามิสให้กีด ด้วยการลงอาญาตามอำนาจกฎหมายก็ดี ด้วยการให้เจ้าหน้าที่คอยดูแลและควบคุมก็ดี นับว่าเป็นการแก้ปัญหเฉพาะหน้า ได้ผลบ้างเป็นครั้ง

เป็นคราว พอสมควรตามยุคตามสมัยของบุคคลผู้ที่เป็นประมุข มิได้มีผลผลิตต่อสืบเนื่องกันไปทุกสมัย ทั้งนี้ เพราะการแก่นั้น เป็นการแก้ปลายเหตุ ไม่ใช่ต้นเหตุที่เป็นจุดสำคัญเพราะเครื่องมือที่จะแก้ให้มีประสิทธิภาพจริง ๆ ก็ไม่ใช่ฮามิสหรือกฎหมาย เพราะกฎหมายจะบังคับได้ต้องอาศัยพยานหลักฐานและผู้รักษากฎหมายต้องปฏิบัติตามความเป็นจริง ดังนั้น ถ้าจะแก้ไขตรงจุดที่สำคัญอันเป็นต้นเหตุ คือต้องแก้ที่จิตใจของบุคคลทั้งผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง ส่วนเครื่องมือที่จะแก่นั้น ต้องใช้ธรรม คือ หิริและโอตตปปะเป็นเครื่องแก้ หิริคือความละอาย แก่ใจของตนเองในการที่จะทำบาป โอตตปปะความเกรงกลัวต่อบาปเหมือนกับคนกลัวเสือ และเกรงกลัวต่อผลของบาปเหมือนคนกลัวถูกเสือกัด ก็บาปนั้นคืออะไร คือการที่เราคิดเรื่องใด เราพูดคำใด เราทำกิจอย่างไร กับใคร เขารู้ความคิดของเราแล้ว ได้ฟังคำพูดของเราแล้วและได้เห็นกิจที่เราทำแล้ว เขาไม่ชอบ แม้เขาคิด พูด ทำ กับเราเช่นนั้น เราก็ไม่ชอบ นั่นเรียกว่าบาป คือความช้วนั่นเอง นี่เป็นหลักการแก้ ส่วนวิธีการแก่นั้น ยากที่จะนำมากล่าวในเวลาเล็กน้อย เช่นนี้ได้แต่จะแก้ด้วยวิธีใดก็แล้วแต่ ถ้าสามารถที่จะชี้แจงให้เขามีหิริความละอายใจของตนเอง และให้มีโอตตปปะคือ ความเกรงกลัวต่อบาปเกิดขึ้นในใจของตนเองแล้ว นั่นเป็นวิธีที่ถูกที่สุด ดีที่สุด ตามหลักการสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนจุดที่ทำการแก้ไขนั้น ต้องแก้ที่การศึกษาของเด็ก ซึ่งจะต้องใช้ระยะยาว จึงจะได้ผลดี สำหรับการแก้ไขในปัจจุบันทันที อันเป็นระยะสั้นนั้น เป็นการทำได้ลำบาก และผลที่ได้รับก็ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องของสามิสสุข

ส่วนเรื่องนิรามิสสุข ความสุขที่ไม่อิงฮามิสนั้น ไม่รู้จะเป็นปัญหา เพราะความสุขนั้นเกิดมาจากการที่ได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและเป็นความสุขที่เกิดจากผลของการปฏิบัติดังกล่าวแล้ว จากขั้นต่ำถึงขั้นสูงสุด จึงไม่เป็นการยุ่งยากวุ่นวายแก่สังคม

ฉะนั้น เมื่อผู้หวังความสุขอันเกิดจากความสามัคคีด้วยความพร้อมเพรียงกันในการไม่ทำบาป พึงรีบปลูกฝังหิริคือความละอายแก่ใจตนเองในการที่จะคิดชั่ว และระงับยับยั้งความคิดนั้นให้ยุติลงเสียได้ ประกอบกับมีโอตตปปะคือความเกรงกลัวต่อบาปและผลของบาป ช่วยสนับสนุน อีกข้อหนึ่ง การคิดชั่วก็จะมี เมื่อการคิดชั่วไม่มีแล้ว คำพูดชั่วการทำชั่วก็จะมีขึ้นไม่ได้ ทุกคนก็พ้นจากอำนาจของความชั่ว เป็นไทยแก้ตัวทั้งกายวาจาใจ ครอบงำสามได้นามว่าเป็นไทยแท้ ด้วยอำนาจแห่งคุณธรรมคือหิริและโอตตปปะช่วยคุ้มครองรักษา สมดังอุเทศคาถา ซึ่งมีนัยที่พรรณนามาด้วยประการฉะนี้.

พระธรรมเทศนาเรื่อง “สุขกถาเทศนา”

พระวิสุทธิวงศาจารย์ วัดพิชยญาติการาม

แสดง ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๒๔

นม ตสุธ ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺสฯ

มคฺตาสุขปริจฺจาคา

ปสุเส เจ วิปฺลํ สุขํ

จเข มคฺตาสุขํ ซีโร

สมฺปสฺสํ วิปฺลํ สุขฺนฺติ

วันนี้เป็นวันธรรมสวนะขึ้น ๘ ค่ำเดือน ๑๑ ท่านพุทธศาสนิกชนผู้สนใจในธรรม เมื่อได้ประกอบธุรกิจส่วนตัวสำเร็จแล้ว ได้ยับยั้งรอทําเพื่อจะฟังพระธรรมเทศนาด้วยความเลื่อมใสสืบต่อไป ดังนั้น เพื่อจะสนองกุศลส่วนธัมมัสสวนมัยให้เสร็จสมตามความปรารถนา จึงขอสาธกยกเอาบทพระคาถาบาลีที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระธรรมบท ขุททกนิกาย มาแสดงต่อไปว่า

มคฺตาสุขปริจฺจาคา ปสุเส เจ วิปฺลํ สุขํ ดังนี้เป็นต้น ถือเอาความตามภาษาไทยว่า หากว่าบุคคลพึงเล็งเห็นความสุขอันไพบูลย์ เพราะการสละความสุขพอประมาณเสีย ผู้มีปัญญาเมื่อมุ่งเห็นความสุขอันไพบูลย์ ก็ควรสละความสุขพอประมาณไปเสีย ดังนี้

สรุปเอาใจความตามพระพุทธพจน์บทนี้ก็คือ พระพุทธองค์ทรงแสดงความสุขไว้เป็นและสองประการคือ ความสุขพอประมาณ คือ ความสุขเล็กน้อยควรสละไปตามขั้นตอนหนึ่ง เมื่อมุ่งหวังความสุขไพบูลย์ ก็ควรพยายามเสริมสร้างความสุขอันไพบูลย์ให้เกิดขึ้นหนึ่ง

เมื่อพูดถึงความสุขแล้ว ก็ย่อมเป็นที่ทราบกันอยู่เป็นอย่างดีโดยทั่วไปว่า เป็นผลซึ่งเป็นยอดปรารถนาของสรรพสัตว์ ผู้เกิดมามีร่างกายและชีวิตจิตใจอาศัยอยู่ในโลกทุกโลก มิใช่เฉพาะแต่ในโลกที่สมมติเรียกว่ามนุษยโลกเท่านั้น จะผิดแปลกเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ก็เพียงวัตถุและลักษณะอาการที่เป็นปัจจัยอำนวยความสะดวกให้แก่เขา ซึ่งจะต้องเป็นไปโดยถูกต้องกับสภาพความเป็นอยู่ของหมู่สัตว์แต่ละโลกประกอบกับต้องเหมาะสมกับความเป็นอยู่ในชั้นในภูมิของโลกนั้น ๆ ด้วย มีเรื่องที่พอจะนำมาอ้างเป็นข้อเปรียบเทียบสนับสนุน ให้เห็นความจริงในถ้อยคำที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น คือ ความสุขที่คนในมนุษยโลกนี้ต้องการ ก็มีความผิดแปลกเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่นบุรุษต้องการความสุขอย่างหนึ่ง สตรี

ต้องการอย่างหนึ่ง เด็กต้องการอย่างหนึ่ง หนุ่มสาวต้องการอย่างหนึ่ง ผู้ใหญ่ต้องการอย่างหนึ่ง คนเฒ่าคนแก่ต้องการอย่างหนึ่ง เป็นต้น แต่เมื่อจะกล่าวถึงความสุขต่าง ๆ ไปโดยละเอียด ก็เป็นการเหลือวิสัยและขัดต่อกาลสมัยที่กำหนดไว้ จึงขอกล่าวถึงความสุขส่วนใหญ่ ตามหลักธรรมไว้เพียง ๒ ประการ ความสุขใดที่มีกายเป็นเครื่องรองรับ ความสุขนั้น เรียกว่า **กายิกสุข** สุขเกิดทางกาย ความสุขใดมีจิตเป็นเครื่องรองรับ ความสุขนั้นเรียกว่า **เจตสิกสุข** สุขเกิดแต่จิต ๑

ในความทุกข์ทั้ง ๒ อย่างนี้ แต่ละอย่างถ้าจะจำแนกให้ละเอียดออกไปอีกก็มีอย่างละมิใช่น้อย ยากที่จะพรรณนาให้ทั่วถึงได้ เพราะมีสิ่งที่เป็นเหตุปัจจัยก่อนให้เกิดความสุขมากด้วยกัน จึงขอกล่าวตามหลักธรรมใหญ่ ๆ ไว้เพียงสองประการ คือ สามิสสุข ๑ นิรามิสสุข ๑

สามิสสุข หมายถึงความสุขที่เกิดขึ้นเพราะต้องอิงอาศัยอาภิสคือ กามคุณ ๕ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ เป็นปัจจัย ส่วนนิรามิสสุขนั้น หมายถึงความสุขที่ไม่อิงอาศัยแต่อิงเนกขัมมะ คือการปฏิบัติขัดเกลากิเลสให้เบาบางจนกระทั่งหมดสิ้นไป

เมื่อได้รับทราบความสุขตามหลักการใหญ่ ๆ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ เป็นปทัฏฐานพอสมควรแล้ว ในอันดับต่อไป จึงควรเว้นความสุขกายและความสุขใจซึ่งเป็นฝักฝ่ายแห่งนิรามิสสุขไว้ไม่กล่าวต่อไป จักแสดงเฉพาะความสุขกายสุขใจฝ่ายอาภิสสุขเพียงส่วนเดียว และมุ่งหมายเจาะจงเอาคบดีสุข คือ สุขของคฤหัสถ์ชนเท่านั้น โดยอนุโลมตามแนวพระสัทธรรมเทศนานัยที่ทรงแสดงไว้สืบต่อไป

ความสุขของคฤหัสถ์ผู้อยู่ครองเรือน ถ้าจะกล่าวตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในคัมภีร์จตุกกนิบาต อังคุตตรนิกาย มีอยู่ ๔ ข้อ คือ ๑. ความสุขเกิดแต่ความมีทรัพย์ ๒. ความสุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภคน ๓. ความสุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้ ๔. ความสุขเกิดแต่การประกอบกิจการที่ไม่มีโทษ ผู้ต้องการความสุขควรหยิบยกหลักการทั้ง ๔ ข้อนี้ ขึ้นมาพิจารณาหาความจริงให้รู้แจ้งเห็นจริงด้วยใจของตนเองเสียก่อน ศรัทธาคือความเชื่อจึงเกิดขึ้น เมื่อมีศรัทธาคุณธรรมตั้งมั่นอยู่เป็นต้นทุนประจำอยู่ในใจแล้ว ก็จะสนับสนุนให้เกิดการกระทำอย่างจริงจึงมั่นคง ผลที่มุ่งหวังคือทรัพย์สินอุปกรณ์แห่งความสุขจึงเกิดขึ้น เพราะธรรมดาของคนที่เกิดมาทุก ๆ คน มีสภาพเป็นคนจนเสมอเหมือนกันทั้งนั้น ไม่ว่าหญิงหรือชายล้วนแต่ไม่มีทรัพย์สินเครื่องบริโภคน หรือเครื่องอุปโภคติดตัวมาเลย โดยที่ สุดแม้แต่ข้าวเพียงเมล็ดเดียวหรือผ้านุ่งห่มแม้แต่ชิ้นเดียวก็ไม่มี ทุกคนต้องอาศัยทรัพย์สินที่คนก่อน ๆ เขาหาไว้เป็นเครื่องบำรุงความสุขไปชั่วคราว ลงผลสุดท้ายก็ต้องใช้ร่างกายอวัยวะและจิตใจของตนเองแสวงหาทรัพย์สินด้วยกันทุกคน เพราะว่าโภคทรัพย์สมบัตินั้น ไม่ได้เกิดขึ้นแก่บุคคลด้วย

เหตุเพียงแต่นึกคิดปรารถนาเอาแต่เพียงอย่างเดียว จะต้องประกอบกระทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วย คนขยันเท่านั้นหาทรัพย์ ได้ คนเกียจคร้านหาไม่ได้ มีความขยันทำงานอย่างเดียวแล้วจะเป็นคนโง่ก็หาได้ เป็นคนฉลาด ก็หาได้ จะต่างกันก็แต่เพียงว่า คนโง่หาได้น้อยและหาได้ยาก คนฉลาดหาได้มากและหาได้ง่าย เหตุนั้น จึงต้องศึกษาให้มีปัญญา เพื่อใช้ควบคู่ไปกับความขยันขันแข็ง ก็การศึกษา นั้นต้องประกอบด้วยองค์คุณคือ ต้องสนใจในการดู ในการฟัง ในการสอบถามเรื่องที่ยังสงสัยให้เข้าใจ ในการจดจำไว้ ในการเอาใจใส่จดจ่อต่อวิชาที่ได้ศึกษามาแล้ว ให้คล่องแคล่ว และหมั่นทบทวนพิจารณาหาเหตุผลในกรณีกิจที่จะต้องทำให้ละเอียดประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไป เมื่อศึกษาให้มีปัญญา แล้วก็หาทรัพย์สินได้มากกว่าผู้ไม่มีปัญญา ต้องตามคำที่เขากล่าวไว้ว่า มีปัญญาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน และหาได้รวดเร็วด้วยสมดังคำว่า ทรัพย์นี้มีใกล้ใครปัญญาหาได้ไม่นาน เมื่อบุคคลมีความขยันหมั่นเพียรร่วมกับปัญญาแสวงหาทรัพย์ได้มาแล้ว นับว่าเป็นผู้มีความสุขคนหนึ่ง คือ สุขเพราะมีทรัพย์ ตามข้อ ๑ แต่ผู้มีทรัพย์ถ้าไม่รู้จักประโยชน์ของทรัพย์ที่ตนหามาครอบครอง ไว้ ก็จะได้รับประโยชน์คือความสุขนิดเดียวเพียงนี้ถือว่าเรามีทรัพย์เท่านั้น

สาระประโยชน์ที่แท้จริงของทรัพย์ที่หามาอย่างอื่น ๆ จะไม่ได้เลย เพราะจะใช้จ่ายหาเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อความสุขแก่ตนเองหรือเพื่อผู้อื่นก็กลัวหมดเปลือง จะแจกจ่ายทำบุญให้ทานแก่สมณพราหมณาจารย์และแก่ยาก วณิก ก็กลัวหมดเปลือง ตกलयอมตนให้เป็นทาสของทรัพย์ ต้องนั่งนอนเฝ้าระวังรักษาทรัพย์อยู่ตลอดเวลา แม้จะนอนก็ไม่หลับสนิท จะไปในที่ไหนก็ไม่ได้ เพราะกลัวทรัพย์ที่หามาไว้จะพินาศสูญหายไปด้วยโจรภัยและอัคคีภัย เป็นต้น แทนที่จะได้รับความสุขในการมีทรัพย์ กลับได้รับความทุกข์เพราะทรัพย์เหมือนกับบุคคลถูกจำจองให้อยู่ในที่จำกัดฉะนั้น ด้วยอาศัยเหตุดังกล่าวมาแล้วนี้ ผู้มีทรัพย์จึงต้องศึกษาให้รู้จักประโยชน์ในการใช้ทรัพย์ที่ตนแสวงหามาได้โดยชอบธรรม ตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกาย ดังนี้ว่า ๑. ใช้เลี้ยงตัวเอง มารดา บิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ ให้เป็นสุข ๒. เลี้ยงเพื่อนฝูง ให้เป็นสุข ๓. ใช้บำบัดอันตรายที่เกิดจากเหตุต่าง ๆ ๔. **ทำพละ ๕ อย่าง คือ ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ อติถิพละ** ต้อนรับแขก **ปุพพเปตพละ** ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย **ราชพละ** ถวายเป็นของหลวงมีการเสียภาษีอากร เป็นต้น **เทวตาพละ** ทำบุญอุทิศให้เทวดา และบริจาคทานในสมณพราหมณาจารย์ผู้ประพฤติชอบ เช่นนี้ จึงได้รับความสุขในการจ่ายทรัพย์บริโภคตามข้อ ๒ ก็แต่ว่าการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภคนั้น ต้องใช้จ่ายให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม และอยู่ในอุดมคติว่า *มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน หรือว่า หาให้เกินใช้ อย่าจ่ายเกินมี* ทรัพย์จึงจะไม่ขาดมือ ไม่ต้องขอยืมผู้อื่น เป็นหนี้ผู้อื่น เพราะว่าการมีหนี้สินติดตัวนั้น เป็นความทุกข์ของชาวโลก เขาว่าร้อนแฉดไม่เท่ากับร้อนดอก เพราะร้อนแฉดร้อน

เฉพาะในเวลากลางวัน แต่ว่าไม่ร้อนเสมอไปตลอดทั้งวัน เวลาแดดไม่ออกก็ไม่ร้อน แม้ถึงเวลามีแดดก็ยังมียี่หุบชอนแสงแดด ส่วนการร้อนดอกเบี๊ยะเป็นการเดือดร้อนใจ ทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ร้อนตลอดเวลาทุกวันทุกคืน ตลอดเวลาที่ยังมีหนี้สินอยู่ จึงไม่ควรก่อหนี้สินให้เกิดขึ้นแก่ตน เมื่อไม่มีหนี้สินแล้วก็นับว่าได้รับความสุขตามข้อที่ ๓ เมื่อบุคคลแสวงหาทรัพย์มาได้และใช้จ่ายในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข สมควรแก่หน้าที่ซึ่งตนต้องรับผิดชอบแล้ว จะใช้จ่ายทรัพย์ที่เป็นส่วนเหลือเป็นต้นทุนกระทำการกิจการชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นหนทางที่จะเพิ่มพูนทรัพย์ที่มีอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น ก็จงทำแต่การงานที่สะอาดปราศจากโทษไม่ผิดศีลธรรมหรือกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง เช่นจะทำการค้าขาย ก็อย่าค้าขายศีลตราอาวุธ เครื่องเบียดเบียน ประหาร ขายยาพิษ สุรายาเมาตลอดถึงยาเสพติดให้โทษเป็นต้น หรือใช้จ่ายทรัพย์ในทางที่ผิด เช่น ใช้เป็นค่าจ้างวานให้เขาทำการเบียดเบียนหรือทำลายทรัพย์สินบ้าง ร่างกายและชีวิตบ้าง ของผู้อื่นให้เสียหายแตกดับไปดังนี้ เป็นต้น ผู้ใช้จ่ายทรัพย์ประกอบกรณียกิจ โดยดเว้นไม่ทำการงานที่ผิด ทำแต่การงานที่ชอบเช่นนี้แล้ว บุคคลนั้นก็จะได้ความสุขเพราะกระทำการงานที่ชอบตามความในข้อที่ ๔

ความสุขซึ่งเกิดตามหลัก ๔ ประการนี้ เรียกว่าเป็นความสุขของคฤหัสถ์ ผู้ใดประพฤติได้ผู้นั้น ชื่อว่ามีความสุขของคฤหัสถ์ชนโดยสมบูรณ์ ก็ความสุขทั้ง ๔ ประการนั้น ถ้าเลือกเอาประการที่สำคัญก็คือการมีทรัพย์นับว่าสำคัญมาก ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่า ความสุขเป็นยอดปรารถนาของสัตว์โลก แต่ความสุขนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉย ๆ โดยไม่มีเหตุปัจจัย ความสุขจะเกิดขึ้นแก่สัตว์โลกได้ ต้องอาศัยปัจจัย ๔ อย่าง คือ **อาหารสำหรับบริโภค** บำบัดความหิวความกระหาย **ผ้าห่ม** เครื่องปกปิดอวัยวะที่ควรระอวยป้องกันความร้อนความหนาว เหลือบุงเป็นต้น **ที่อยู่อาศัย** ป้องกันแดดป้องกันลมป้องกันฝน **หยุดยาแก้โรคภัยไข้เจ็บ** บำบัดเวทนาเก่าให้หายไป ป้องกันเวทนาใหม่มิให้เกิดขึ้น ก็ในปัจจัยทั้ง ๔ ประการนี้ บุคคลผู้เกิดมาแต่ลำพังผู้เดียว จะแสวงหาปัจจัยสี่เครื่องบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ตนเองทุกสิ่งทุกอย่างนั้น ย่อมทำไม่ได้ จะต้องอาศัยผู้อื่นช่วยกันทำช่วยกันหาให้ โดยต้องมีสิ่งแลกเปลี่ยนตอบแทนในระหว่างกันและกัน ก็สิ่งที่จะต้องให้ตอบแทนในการแลกเปลี่ยนกันนั้น นอกจากวัตถุอย่างอื่นแล้ว ก็มีเงินทองเป็นของแลกเปลี่ยนกัน ที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งทั้งปวง ฉะนั้น ทุกคนจึงพยายามแสวงหาเงินทองกันอยู่ตลอดเวลากลางวันและกลางคืน และแสวงหาทุกสถานที่ทั้งบนดินใต้ดิน บนน้ำ ในน้ำจนตลอดถึงในอากาศ แม้แต่ในร่างกายของคนก็เป็นทีหาเงินทองได้ทุกส่วนแห่งร่างกาย เป็นอันได้ความว่า สถานที่ การงาน วิธีหา และเวลา สำหรับหาเงินนั้น มีอยู่พร้อมแล้วยังขาดแต่คนทำงานเพื่อหาเงินเท่านั้น

เพราะฉะนั้น การประท้วงหรือการร้องเรียนตลอดถึงการขีดการเขียนเพื่อขอความเป็น

ธรรมหรือเพื่อขอผลประโยชน์ตอบแทนให้เพียงพอกับค่าครองชีพเป็นต้น ที่เป็นความจริงก็อาจมีอยู่บ้าง ที่ไม่เป็นความจริง เพราะเหตุต่าง ๆ เช่นใช้จ่ายไม่รู้จักประมาณ เข้าลักษณะที่ว่า ใช้จ่ายได้ใช้เกินมี หรือเลือกงานที่เบา ๆ ง่าย ๆ หนักไม่เอาเบาไม่สู้ เข้าหลักที่ว่า การกิน การนอนใครไม่รู้พอ แต่การพวยการถ่อพ้อไม่รู้ใคร หรือเพราะใช้จ่ายในฐานะที่ไม่สมควรเช่น การเล่นเกมพนัน หรือเที่ยวเตร่ตามสถานเริงรมย์ เป็นต้น หรือเพราะมีเหตุอย่างอื่น ๆ ที่ไม่อาจพรรณนาให้ทั่วถึงได้ ก็มีอยู่บ้างมิใช่น้อย

ส่วนบุคคลที่มีสติปัญญาและความขยันหมั่นเพียรมีความอดทนต่อความร้อนความหนาว หนักเอาเบาสู้แล้ว จะต้องหาทรัพย์ที่เป็นเครื่องจับจ่ายแลกเปลี่ยนกับปัจจัย ๔ ประการ ซึ่งเป็นเครื่องบำรุงความสุขกายสุขใจ ให้แก่ตนได้จนเพียงพอ เมื่อบุคคลมีความสุขกายสุขใจสมตามสภาพวิสัยของตนแล้ว จึงมีปัญหานั้นมาสนใจสืบต่อไปว่า ความสุขเช่นไรที่เรียกว่า ความพอประมาณ ซึ่งควรเสียสละเพื่อความสุขอันไพบูลย์ ความสุขเช่นไรเรียกว่าความสุขไพบูลย์ที่ต้องพยายามช่วยกันเสริมสร้างให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป จึงขอแถลงชี้แจงในปัญหาข้อนี้ว่า ความสุขส่วนตัวเฉพาะบุคคลผู้เดียวเรียกว่า ความสุขพอประมาณเป็นความสุขส่วนน้อย ทุกคนควรสละความสุขส่วนตัวเสีย เพื่อส่งเสริมสร้างความสุขให้แก่กลุ่มชนส่วนรวมในครอบครัว ตามสมควรแก่ฐานะและความสามารถที่จะพึงกระทำได้ เมื่อหมู่ชนในครอบครัวมีความสุขพอสมควรแล้ว ก็พึงเห็นว่าความสุขในครอบครัวหนึ่งนั้น ยังนับว่าเป็นความสุขส่วนน้อยพอประมาณ ควรช่วยกันเสียสละความสุขที่พอจะสละได้ เพื่อเฉลี่ยส่งเสริมสร้างความสุขให้แก่คนในหมู่บ้าน เมื่อคนในหมู่บ้านมีความสุขแล้วก็ควรสละช่วยเหลือหมู่ชนในตำบลให้มีความสุขต่อไป กันไป ต้องเสียสละช่วยเสริมสร้างความสุขให้แก่กันตามระยะขั้นตอนเช่นนี้ขึ้นไป จนถึงประชาชนผู้อยู่ในประเทศชาติเดียวกันเป็นที่สุด ความสุขของชนกลุ่มน้อย จัดว่าเป็นความสุขพอประมาณ ความสุขของชนกลุ่มใหญ่ จัดว่าเป็นความสุขที่ไพบูลย์กว่า เมื่อใดประชาชนในประเทศชาติมีความสุขสมบูรณ์โดยทั่วหน้ากันแล้ว เมื่อนั้นนับว่าบรรลุถึงความสุขที่ไพบูลย์ขั้นสูงสุดอย่างแท้จริง

ส่วนการเสียสละความสุขพอประมาณของชนกลุ่มน้อย เพื่อเสริมสร้างความสุขให้แก่คนกลุ่มใหญ่โดยทั่วถึงกันนั้น จะเสียสละโดยทางตรง คือการให้วัตถุสิ่งของและเงินทองอันเป็นเครื่องอุปกรณ์บำรุงความสุขก็ได้ หรือจะเสียสละโดยทางอ้อม คืองดเว้นการกระทำความทุจริต ประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่เบียดเบียนหรือทำลายอิสรภาพเสรีภาพในทรัพย์พร้อมด้วยร่างกายและชีวิตของผู้อื่น ต่างคนต่างให้อภัยแก่กันและกัน ผู้ที่เป็นพ่อค้าก็ให้ค้าขายโดยสุจริตซื้อตรงกับลูกค้าที่มาติดต่อซื้อขาย ไม่ใช่สติปัญญาทำเลห์เหลี่ยมเอาเปรียบกับลูกค้า

คิดให้ประโยชน์แต่น้อยเอากำไรให้มาก หรือโกงด้วยเครื่องซึ่งดวงวัดเป็นต้น ถ้าเป็นข้าราชการก็ต้องปฏิบัติงานตามอำนาจและหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลวางไว้ ไม่ใช่อำนาจและหน้าที่มาเป็นเครื่องบังคับรัดเถาผลประโยชน์ หรือไม่ใช่เล่ห์เหลี่ยมคดโกงฉ้อราษฎ์บังหลวง หาผลประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรมเป็นต้น

เมื่อทุกคนเล็งเห็นผลอันไพบูลย์ ร่วมกายร่วมใจยอมเสียสละความสุขพอประมาณ เพื่อพัฒนาเสริมสร้างความสุขที่ไพบูลย์ที่แต่ละคนมุ่งหมาย ก็จะประสบพบกับผลที่ตนประสงค์ได้ในเวลาอันไม่ช้า สมตามพระพุทธพจน์คาถาที่อัญเชิญมา ณ เบื้องต้นนั้นทุกประการ โดยมีนัยที่รับประธานวิสันนามาด้วยประการฉะนี้.

พระธรรมเทศนาเรื่อง “โสตถิกถา”

พระวิสุทธีวงศาจารย์ วัดพิชยญาติการาม

แสดง ณ สถานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

นาถุลลตฺร โพชฺฌา ตปสฺสา

นาถุลลตฺร อินฺทฺริยสํวรา

นาถุลลตฺร สพฺพนิสฺสํคฺคา

โสตฺถิ ปสฺสามิ ปาณินฺหติ

บัดนี้ จะแสดงพระสัทธรรมเทศนาโสตถิกถา พรรณนาถึงความสวัสดิ์ ในวันธรรมสวนะที่ ๔ แห่งเดือนต้นของปีใหม่ เพื่อเป็นคติเตือนใจแก่ทุก ๆ คนผู้ไม่อาจรอดพ้นไปจาก อำนาจของกาลเวลา เนื่องด้วยเหตุว่า เมื่อถึงอภิลักขิตสมัยกาลสมมติตามคตินิยมกันว่า วัน เดือน ปี เก่าได้สิ้นไป และมีวันเดือนปีใหม่เข้ามาแทนที่ ประชาชนทั้งหลายทุกชาติทุกชั้นทุกเพศทุกวัย แต่ละคนแต่ละหมู่แต่ละคณะต่างฝ่ายต่างมีความปลาบปลื้มปิติยินดีเกิดขึ้นในจิตใจตามความคาดคะเนด้วยความหวังของตน ๆ ฝ่ายที่เคยตกทุกข์ได้ยากมาในปีที่ล่วงไป เพราะถูกโรคภัยเบียดเบียนก็ดี เพราะประสบอุบัติเหตุอันตรายจากคนร้ายสัตว์ร้ายรถชนรถคว่ำก็ดี หรือเพราะการงานอาชีพทรุดโทรมหรือเลิกกันไปเป็นต้นก็ดี ก็มีความยินดีว่า แม้ตัวเราจะตกทุกข์ได้ยากสักปานใดก็ดี แต่การที่ชีวิตและร่างกายของเรา คลาดแคล้วปราศจากความแตกดับ มาได้นี้ นับว่าเป็นลาภอันประเสริฐ ส่วนความยากความลำบากอย่างอื่น พอมีโอกาสจะแก้ไขได้ ข้อนี้เป็นความยินดีในปีเก่า และมีความยินดีในปีใหม่ที่มาถึงว่า ในปีที่แล้วมาเราประสบโชคเคราะห์ร้ายได้รับความทุกข์ยากแสนสาหัส บัดนี้ได้พ้นมาแล้วหมดทุกข์หมดโศกกันเสียที ขึ้นปีใหม่ชีวิตคงจะสุขใสขึ้นมาบ้างไม่มากก็น้อย และเราจะพยายามสร้างสรรค์ชีวิตให้ดีกว่าเดิม โชคดีคงจะเข้าข้างเราบ้างดังนี้เป็นต้น ข้อนี้เป็นความยินดีในปีใหม่ ของฝ่ายที่เคยตกทุกข์ได้ลำบากมาแล้ว

ส่วนความปิติยินดีของคนอีกฝ่ายหนึ่ง คือผู้ที่เคยได้รับความสุขความเจริญมาในปีที่ล่วงไปทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าในด้านสุขภาพอนามัยก็ดี ในด้านตำแหน่งหน้าที่การงานและลาภยศทางราชการหรือบริษัทก็ดี ในด้านเศรษฐกิจแห่งอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมส่วนตัวก็ดีเป็นต้น ต่างก็มีความยินดีกันว่า ในปีที่ล่วงมาแล้วเรามีโชคดีมีความสวัสดิ์มาแล้ว แม้ในปีใหม่ปัจจุบันนี้ ก็คงจะมีโชควาสนาดีเช่นกับปีก่อน จะต่างกันก็แต่เพียงว่ามากบ้างน้อยบ้างตามกาลสมัย ข้อนี้เป็นความยินดีในปีเก่าและปีใหม่ ของผู้ที่เคยได้รับความสุขความเจริญมาแล้วอีกฝ่ายหนึ่ง

ฉะนั้น เมื่อถึงคราวปีเก่าล่วงไปและปีใหม่มาถึง ประชาชนทั้งหลายจึงมีความปลาบปลื้มยินดีตามความนึกคิดของตน ๆ ต่างคนต่างฝ่ายจึงได้พร้อมกันแสดงออกซึ่งความยินดีด้วยการจัดทำพิธีตามกำลังความสามารถและความเห็นชอบของตนหรือของหมู่คณะของตน มากบ้างน้อยบ้าง มีการชวนเชิญญาติสนิทมิตรสหายมาเลี้ยงอาหารที่บ้านหรือตามสถานที่นั้น ๆ บ้าง ไปหาครูบาอาจารย์ผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือของตน แสดงความกตัญญูทวงถามอภัยพรให้แก่ท่านด้วย แล้วขอศีลขอพรจากท่านบ้าง ทำพิธีบนบานบวงสรวงต่อผู้ศักดิ์สิทธิ์หรือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์บ้าง ประกอบพิธีทำบุญทางศาสนาตามลัทธินิยมเช่นนั้น ๆ บ้าง รวมกันจัดเป็นพิธีประจำปีส่วนรวมของประชาชนบ้าง ที่ทำกันทั้งนี้เพื่ออะไร ? ก็ทำเพื่อแสดงความยินดีที่ได้ล่วงพ้นมาจากความทุกข์ยากลำบากในปีที่แล้วมา ทำเพื่อขจัดชำระล้างโชคร้ายเก่าให้สูญหายไปโดยไม่เหลือ จะได้ไม่เกิดขึ้นในกาลต่อไปอีกของฝ่ายหนึ่ง หรือทำเพื่อแสดงความยินดีฉลองชีวิตที่ประสบโชคดีตลอดปีที่แล้วมาแล้วของอีกฝ่ายหนึ่ง และหรือทำเพื่อส่งเสริมหรือต้อนรับความสุขสวัสดิ์ของชีวิตในปีปัจจุบันที่ดำเนินมาถึงโดยลำดับ เป็นการต้อนรับชีวิตในปีใหม่ของหมู่ชนทั้งสองฝ่ายซึ่งมีจุดประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน

เรื่องทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นเรื่องที่มีปรากฏอยู่แก่คนทั้งหลายเป็นส่วนมาก ทุกคนล้วนปรารถนาความแคล้วคลาดปราศจากความไม่ผาสุกสวัสดิ์ และปรารถนาแต่การพบประสบความผาสุกสวัสดิ์ด้วยกันทั้งนั้น ทุกยุคทุกสมัยตลอดกาลทุกเมื่อ ก็แต่ว่าเขาเหล่านั้นจะบรรลุผลที่ตนตั้งความปรารถนาเอาตามความคาดคะเนเอาด้วยความหวังเช่นนั้น ๆ หรือไม่ ข้อนี้เป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งทุกคนควรนำมาขบคิดพิจารณาให้รู้แจ้งชัด โดยอาศัยหลักแห่งสัจธรรมอันมีเหตุและผลเป็นสมุฏฐาน เช่นในเบื้องต้นลองคิดดูว่า ถ้าหากว่าความปรารถนาการปราศจากความไม่ผาสุกสวัสดิ์ หรือความปรารถนาให้ประสบพบกับความผาสุกสวัสดิ์ จะพึงเกิดมีได้ด้วยเหตุเพียงความปรารถนาอย่างเดียวแล้ว ใครเล่าจะมีความทุกข์ ใครเล่าจะไม่มีความผาสุก เพราะทุกคนปรารถนาอย่างเดียวกัน ฉะนั้น พระมหาชนโกฬิสัตว์จึงแสดงพระภาสิตไว้ดังปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกายชาดกมหานิบาตว่า **อจินตมปิ ภวติ** สิ่งที่ไม่ได้คิดไว้ย่อมเกิดมีขึ้นก็ได้ **จินตมปิ วนสุตติ** สิ่งที่ได้คิดไว้ย่อมพินาศไปก็ได้ **น हि จินตามยา โภคา อตุถิยา** **ปฐิสส** วา โภคทรัพย์สมบัติทั้งหลายของสตรีหรือบุรุษ ที่สำเร็จได้ด้วยความคิดนึกเอาไม่มีเลย หลักฐานข้อนี้ก็พอเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความจริงได้ว่า แต่เพียงลำพังความปรารถนาเอาอย่างเดียวเท่านั้น ไม่อาจให้สำเร็จประโยชน์ตามที่ต้องการได้ จึงควรลองพิจารณาในปัญหาอันดับต่อไปอีกว่า ถ้าหากความปรารถนาทั้งสองประการนั้น อาจสำเร็จด้วยอำนาจวัตถุธาตุแต่ละอย่าง ๆ มีดินน้ำลมไฟเป็นต้น ตามลำพังแต่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ผู้ที่อยู่ในปฏิรูปเทศ ก็ต้องมีความผาสุกสวัสดิ์เหมือนกันหมด ไม่มีคนตกทุกข์ได้ยากเลย แต่ความจริงหาเป็น

เช่นนั้นไม่ บางคนก็มีสุขบางคนก็มีทุกข์ ปัญหานี้ก็นับว่ายังไม่ถูกต้องตรงตามหลักสัจธรรม แม้ถึงหากจะพิจารณาถึงปัญหาเรื่องอื่นอีก เช่น การประกอบพิธีกรรมอันวอนหรือบวงสรวง หรือบูชาสักการะด้วยอามิสเป็นต้นมากมายสักเพียงใด ก็จะไม่ประสบพบปัญหาซึ่งเป็นอุปาย วิสัยให้สำเร็จความปรารถนาดังกล่าวมาแก่ผู้ที่ต้องการได้ ดังนั้น จะป่วยกล่าวไปยถึงปัญหา เรื่องอื่นอีก เพราะโดยที่สุดแม้แต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง พระองค์ก็ไม่ทรงกระทำใน เรื่องที่ปราศจากเหตุและผลตามหลักแห่งสัจธรรม ตัวอย่างที่ชาวพุทธจะพึงเห็นได้ง่ายเช่น เมื่อ กุลบุตรผู้ใดผู้หนึ่งพึงธรรมแล้ว เกิดศรัทธาเลื่อมใสปรารถนาจะอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จึงทูลขอบวชกับพระองค์ในสมัยที่พระพุทธองค์ทรงประทานการอุปสมบทด้วยพระองค์เอง โดย วิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ก่อนแต่ที่พระองค์จะทรงอนุญาตประทานพรให้ว่า เธอจงเป็นพระภิกษุ มาเกิด จงประพาศพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ ดังนี้ ซึ่งเป็นพรที่พระองค์ทรงประทานให้ แก่ผู้บวชที่ยังมิได้บรรลุธรรมชั้นสูง ซึ่งเป็นที่สุดแห่งทุกข์ ถ้าถึงธรรมชั้นสูงตัดกิเลสตัณหาที่ก่อ ให้เกิดทุกข์แล้ว คำต่อท้ายว่าเพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์ พระพุทธองค์ก็มีได้ตรัสต่อเช่นนั้น มิได้หมายความว่า เมื่อมีผู้มาทูลขออุปสมบทแล้ว พระองค์ก็ทรงอนุญาตประทานพรให้ทันที ดังที่ทูลขอ เพราะพระองค์จะต้องทรงพิจารณาด้วยพระพุทธานุญาให้ทรงทราบถึงบุญญาธิการที่ ผู้นั้นได้เคยกระทำไว้ คือได้ถวายสมณบริขารมีบาตรและจีวร แก่พระภิกษุในชาติปางก่อนมา แล้วชาติใดชาติหนึ่งบ้างหรือไม่ ถ้าไม่เคยถวายมาเลย พระองค์ก็ไม่ทรงประทานให้ เพราะไม่มี กุศลสมบัติเป็นปัจจัยเป็นเครื่องส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จได้ ต้องไปหาสมณบริขาร เอาด้วยตนเอง ถ้าเคยถวายมาแม้แต่เพียงครั้งเดียวก็นับว่า เป็นผู้มียุญาธิการที่เรียกว่า **บุพเพกตบุญตา** ความเป็นผู้มีบุญที่ได้กระทำไว้แล้วในกาลก่อน เป็นนิสสัยปัจจัยตัวเหตุเครื่องส่งเสริมให้เกิดผล พระองค์จึงทรงประทานพรให้ แล้วผลที่ผู้นั้นปรารถนาไว้ก็สำเร็จแก่เขาด้วย บุญญาภิหารทุกประการ นิทศนอุทาหรณ์เรื่องนี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนแล้วว่า การอำนวยการให้มีสัมฤทธิ์ผลดังที่ให้อจริง ๆ นั้นหาได้ยากมากเท่าที่ปฏิบัติกันอยู่ในบัดนี้ทั่ว ๆ ไปนั้น เป็นการอำนวยการให้แก่กันตามขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ผู้ซึ่งมีความหวังดีต่อกันและ กันจะพึงปฏิบัติเท่านั้น หาได้เป็นเรื่องจริงดังคำอำนวยการเสมอไปไม่

ก็เมื่อปัญหาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังที่แสดงมา จะถือเอาเป็นเหตุให้เกิดผล สมความ ปรารถนาทั้งสองประการดังกล่าวแล้วมิได้ จึงมีปัญหาที่สำคัญอันดับสุดท้ายเกิดขึ้นว่า “อะไร เล่าเป็นมูลเหตุ” ความสงสัยในปัญหานี้ในฐานะเราเป็นชาวพุทธ มีความเชื่อที่แน่นอนต่อ ความตรัสรู้ของพระองค์ และรู้ว่าพระองค์เป็นสัพพัญญู จอมปราชญ์รู้เหตุการณ์นั้น ๆ หมด ทุกอย่าง เป็นโลกวิทู รู้แจ้งถึงพฤติกรรมการณ์ของโลกทุกประเภท ความรู้เหตุการณ์ทั้งปวงและ ความรู้พฤติกรรมการณ์ของโลกนั้น ไม่จำกัดกาลเวลา ทรงรู้ตลอดทั้งอดีตปัจจุบันและอนาคต ทั้ง

ทรงสามารถนำเอาเหตุการณ์ทั้งสามสมัย มาประกอบเข้าเป็นเหตุผลของกันและกันได้โดยถูกต้อง่องแท้มิผิดพลาด เราผู้เป็นศาสนทายาทปฏิบัติตามพระธรรมของพระพุทธองค์เสมอมา ลองค้นคว้าหาคำสอนที่เกี่ยวกับปัญหาข้อนี้ดูบ้างก็ได้ความรู้แจ้งกระจ่างสิ้นสงสัย ตาม กระแสพระธรรมเทศนานัย ซึ่งทรงแสดงไว้แก่สุพรหมเทพบุตร มีหลักฐานปรากฏอยู่ในสุพรหมสูตร สภาถรรพค สังยุตตนิกายว่า

นายณตฺร โทษณา ตปสา นายณตฺร อินฺทริยสํวรา
นายณตฺร สพฺพนิสฺสสุคฺคา โสตุถิ ปสฺสามิ ปาณิน

ความว่า นอกจากปัญญาและความเพียร นอกจากความสำรวมอินทรีย์ นอกจากความเสียสละโดยประการทั้งปวง เรายังมองไม่เห็นความสวัสดิ์ของสัตว์ทั้งหลาย ดังนี้

ถือเอาผลความตามภาษาไทยเพื่อฟังแล้วเข้าใจง่ายว่า เรา (ตถาคต) ยังมองไม่เห็นธรรมข้ออื่นใด ที่จะเกิดก่อนให้เกิดความสวัสดิ์แก่สัตว์ทั้งหลาย นอกจากปัญญา ความเพียร การสำรวมอินทรีย์ และการเสียสละโดยประการทั้งปวง ดังนี้ ซึ่งมีอธิบายตามวัตถุ ประสงค์ต่อไป

ก็โดยพระพุทธภาษิตบทนี้ เป็นการทรงแสดงระบุนอย่างชัดเจนให้ทราบได้แล้วว่า ธรรมที่เป็นมูลปัจจัยก่อให้เกิดความสุขความสวัสดิ์แก่สรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้นั้น เทาที่พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเลือกเฟ้นด้วยพระพุทธานุภาพของพระองค์ โดยความสุชมรอบคอบแล้ว ทรงเห็นว่าธรรม ๔ ประการที่กล่าวมา เป็นธรรมที่มีคุณสมบัติเป็นเหตุก่อให้เกิดความสุขและความสวัสดิ์ แก่ประชาชนชาวโลกได้สมความปรารถนา นอกจากธรรม ๔ ประการนี้แล้วก็ไม่มีธรรมข้ออื่นใด พระองค์จึงทรงยกข้อธรรมอันยิ่งใหญ่ในบรรดาธรรม ๔ ประการนั้น ขึ้นมาตั้งไว้เป็นประธานในอันดับที่ ๑ คือ **ปัญญา** ว่าปัญญานี้เป็นหลักธรรมที่มีคุณสมบัติสามารถจะบันดาลความปรารถนาให้สำเร็จแก่ชาวโลกได้ ข้อนี้เป็นความจริงตามหลักสัจธรรมแต่เพราะในโลกนี้มีคนอยู่ ๒ จำพวกประจำอยู่ทุกกาลสมัย คือพวกฉลาดพวกหนึ่ง พวกไม่ฉลาดอีกพวกหนึ่ง ดังนั้น การโต้แย้งถกเถียงกันเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้ เช่นฝ่ายหนึ่งเห็นว่าปัญญาประเสริฐ อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าทรัพย์ประเสริฐกว่าปัญญา ต่างฝ่ายก็พยายามหาหลักฐานมาอ้างอิง เพื่อให้ผู้อื่นยินยอมเห็นชอบตามความรู้ของตน เพราะเรื่องเช่นนี้เคยมีมาแล้วตั้งแต่โบราณกาล มีปรากฏอยู่ในคตสถานมีมโหสถชาดกเป็นต้น เป็นปัญหาไม่รู้จักจบ จึงขอยุติไว้เพื่อสงวนเวลา และพูดถึงปัญหาต่อไปว่า เมื่อปัญญามีคุณภาพเช่นนี้ ปัญญาจึงเป็นคุณธรรมที่คนทุก ๆ คนต้องการ แต่จะหาปัญญาได้ที่ไหนและด้วยวิธีการอย่างไร เพราะตลาดขายปัญญาไม่มี บางคนเข้าใจเอาเองว่า ก็โรงเรียนต่าง ๆ นั้นเองเป็นตลาดขาย

ปัญญา ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดไม่ถูกต้อง เพราะปัญญานั้นอย่างหนึ่ง วิชานั้นอย่างหนึ่ง ไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกันปัญญาเกิดจากวิชาอาศัยอยู่ในหลักวิชา เหมือนน้ำกะทิเกิดจากเยื่อมะพร้าว อาศัยชิมซาบอยู่ในเยื่อมะพร้าว แต่น้ำกะทิกับเยื่อมะพร้าวเป็นของแต่ละอย่างต่างหาก ไม่ใช่อย่างเดียวกัน เหมือนปัญญากับวิชา ฉันทก็ฉันทนั้น หากวิชาเป็นอย่างเดียวกันกับปัญญาแล้ว คนที่เรียนจบปริญญาระดับเดียวกัน ต้องฉลาดเหมือนกัน สถานศึกษาต่าง ๆ จึงไม่ใช่ตลาดขายปัญญา ก็สถานที่แสวงหาปัญญานั้น ในตัวเราเองก็มีคือ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ภายนอกตัวก็มีคือ รูป เสียง กลิ่น รส โผสุภัพพะ และธรรมารมณ์ ที่เรียกว่า อายตนะภายใน และ อายตนะภายนอกอย่างละ ๖ หาได้ด้วยวิธีเมื่อมีอายตนะภายในและภายนอกมากระทบกัน เป็นประสม-การณเกิดขึ้น แล้วจะเกิดความรู้สึกขึ้นทันที บางอย่างก็ชอบ ต้องแสวงหา บางอย่างก็ชัง ต้องหาทางหลบหลีก ที่กล่าวมานี้เป็นสถานที่และวิธีแสวงหาปัญญา และปัญญานั้นถ้าจะแบ่งเป็นชั้น ๆ ก็มีอยู่ ๓ ชั้น คือชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นสูง และถ้าจะให้ครบจริง ๆ ก็ต้อง ๔ ชั้น คือชั้นพิเศษชั้นสุดยอด สามชั้นข้างต้นเป็นปัญญาของผู้ที่ยังเกี่ยวข้องอยู่กับโลกใช้ เรียกว่าโลกีย-ปัญญา ชั้นพิเศษเบี่ยงปลาย สำหรับผู้ประสงค์จะข้ามพ้นจากโลกใช้ เรียกว่าโลกุตตรปัญญา ปัญญาทุกระดับชั้นย่อมมีคุณค่าพอเหมาะสมควรตามระดับชั้นของตน ฉะนั้นปัญญาจึงนับเป็นคุณธรรมที่มีประโยชน์ยิ่งใหญ่สุดที่จะพรรณนา บัณฑิตมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น จึงกล่าวสรรเสริญไว้โดยอเนกปริยาย ดังจะเห็นได้จากพระธรรมภาษิตว่า **ปญฺญาชีวิ ชีวิตมาหุ เสฏฺฐํ** ปราชญ์กล่าวว่าชีวิตของผู้เป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นชีวิตประเสริฐสุด ดังนี้

ด้วยอาศัยที่ปัญญามีคุณานุภาพเช่นนี้ แต่ละคนจึงต้องการปลูกฝังสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นในตน แต่ว่าเป็นการกระทำได้แสนยาก เพราะต้องมีความเพียรพยายามเป็นเครื่องสนับสนุน สมเด็จพระพุทธองค์ทรงเอาความเพียรมาวางไว้ในอันดับที่สองเรียกชื่อว่า **ตบะ** เพราะเป็นธรรมสำหรับเผาผลาญทำลายบาปธรรมที่ชั่วร้าย มีความเกียจคร้านเป็นต้น ให้หมดสิ้นไป จนกระทั่งไม่มีเหลือ นี่เป็นคุณภาพของความเพียร ลักษณะของความเพียรนั้น ได้แก่การกระทำด้วยความพอใจ กระทำบ่อย ๆ กระทำให้มาก กระทำติดต่อ กระทำให้มั่นคง สถานที่ตั้งที่อาศัยของความเพียรนั้น ได้แก่กาย วาจา ใจ ของตนนั่นเอง แต่เนื่องจากการทำความเพียรอุปถัมภ์ในการปลูกสร้างปัญญาให้สำเร็จนั้น จะต้องปฏิบัติสืบเนื่องกันไปเป็นเวลานานจึงเป็นโอกาสให้เกิดความผิดพลาด ทำให้ความเพียรขาดสะบั้นลงในระหว่างกลางได้ ถ้าไม่มีการระวังรักษา

เหตุนี้พระบรมศาสดาจึงทรงวางหลักธรรมเป็นเครื่องป้องกันไว้ในอันดับที่ ๓ คือ อินทรีย์สังวรได้แก่การสำรวมรักษาอินทรีย์ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันเปรียบเหมือน

ประตูทางเข้าออก ของกุศลธรรมและอกุศลธรรม โดยมีสติความระลึกได้และสัมปชัญญะ ความรู้สึกตัว เป็นคุณธรรมเครื่องคุ้มครองรักษา คือเปิดให้ความพอใจในสิ่งที่ชั่วร้าย ความวุ่นเหิงหาวนอนและความเกียจคร้านเป็นต้นออกไปจากตน รับความพอใจในสิ่งที่ดีและวิริยะอุตสาหะเป็นต้น เข้ามาไว้ในตนแล้วคุ้มครองรักษาไว้ให้มั่นคง นับว่าได้ปฏิบัติข้อนี้ได้โดยสมบูรณ์ อันจะเป็นเหตุสนับสนุนคุณธรรมในเบื้องต้นให้มีพลุ่งยิ่งขึ้น

แต่ว่าในขณะที่ปฏิบัติธรรมในเบื้องต้นอยู่นี้ จะต้องมีการเสียสละเป็นธรรมมีอุปการะส่งเสริมด้วย ดังนั้น พระพุทธองค์จึงทรงวางหลักธรรมไว้ในอันดับที่ ๔ คือ **สพฺพนิสฺสฤคฺคา** ได้แก่การเสียสละละวางโดยประการทั้งปวง ซึ่งหมายความว่าให้เสียสละทั้งโภคสมบัติและคุณสมบัติ ไม่ให้ติดอยู่ในสิ่งทั้งสองนั้น แต่เป็นการเสียสละเพื่อได้ เป็นการเสียสละที่ดี เมื่อจะสรุปกล่าวการเสียสละโดยย่อแล้ว ก็มุ่งหมายถึงการเสียสละสิ่งที่เลวเพื่อได้มาซึ่งสิ่งที่ดี สละสิ่งที่ดีน้อยเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ดีมาก

ถ้าบุคคลแต่ละคนได้ประพฤติปฏิบัติธรรม ๔ ประการนี้ ให้เป็นธรรมสามัคคีโดยสมบูรณ์แล้ว ก็ยังความผาสุกสวัสดิ์ให้เกิดแก่เขาเหล่านั้นทั่วถึงกัน โดยที่สุดแม้แต่ปฏิบัติได้สมบูรณ์เพียงผู้เดียว ก็อาจสามารถสร้างสรรค์แก้ไขปรับปรุงในด้านโภคสมบัติคือวัตถุเครื่องอุปโภค มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยวดยานพาหนะเป็นต้น ให้ดีประณีตขึ้นโดยลำดับ ในด้านคุณสมบัตินี้มีการแสวงหา การใช้จ่าย การเก็บรักษา และการประพฤติศีลธรรม วัฒนธรรม ให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและกฎหมายเป็นเหตุให้เกิดความสวัสดิ์แก่ประชาชนโดยทั่วไป สมดังพระพุทธภาษิตว่า นอกจากปัญญาและความเพียร นอกจากความสำรวมอินทรีย์ นอกจากความเสียสละโดยประการทั้งปวงแล้ว เรายังมองไม่เห็นความสวัสดิ์ของสัตว์ทั้งหลาย ดังที่ได้วิสันนามาด้วยประการฉะนี้.

พระธรรมเทศนาเรื่อง “ทสัณมมสูตรตถกถาเทศนา”

พระวิสุทธีวงศาจารย์ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

แสดง ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

๒๙ ธันวาคม ๒๕๒๗ เวลา ๐๘.๑๐ น.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

กถมฺภูตสฺส เม รตฺติณฺทิวา วิติปฺตนฺตฺติติ ปุพฺพชิตฺเตน อภิญฺหํ ปจฺจุเวกชิตฺพุพฺพชิตฺติ

บัดนี้จะได้แสดงพระธรรมเทศนาพิจารณาถึงกาลเวลา ที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงแสดงไว้ในทสัณมมสูตร เฉพาะข้ออันดับที่ ๘ ว่า กถมฺภูตสฺส เม รตฺติณฺทิวา วิติปฺตนฺตฺติติ ปุพฺพชิตฺเตน อภิญฺหํ ปจฺจุเวกชิตฺพุพฺพชิตฺติ ถือเอาเนื้อความตามภาษาไทยว่า ค่ำและวันล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่ ดังนี้ พระบรมพุทโธวาทข้อนี้ ถ้าฟังแล้วคิดอย่างผิวเผิน ก็อาจคิดว่าไม่สำคัญ เป็นเรื่องธรรมดา เลยไม่ให้ความสนใจในการที่จะใช้วันคืนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองหรือแก่ผู้อื่น ปล่อยปละละเลยวันคืนเวลาให้ล่วงไปโดยไร้ประโยชน์ พฤติการณ์ที่เป็นเช่นนี้ สืบเนื่องมาจากเหตุที่ทุก ๆ คนผู้เกิดมาในโลก ได้พบกับวันคืนมาตลอดชีวิต นับแต่วันเกิดมาจนกระทั่งถึงวันตาย โดยไม่ต้องซื้อต้องหาและไม่ต้องชวนขวยยกกระทำให้เกิดขึ้น ก็ได้ประสบพบกับวันคืนอยู่เป็นนิตย์ เลยทำให้เกิดความรู้สึกว่า วันคืนไม่เป็นเรื่องสลักสำคัญอย่างใดเป็นเรื่องธรรมดา จึงไม่พยายามรักษาวนเวลาไว้ใช้ให้เป็นประโยชน์ตามฐานะที่ควร ซึ่งถ้าจะนำเรื่องอื่นมาเปรียบเทียบเพื่อจะทำความเข้าใจในเรื่องวันเวลาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอนำเรื่องอื่น ๆ มาเป็นเครื่องพิจารณาพิสูจน์หาข้อเท็จจริงให้เห็นเป็นตัวอย่าง เช่น อากาศสำหรับหายใจที่นับว่าเป็นปัจจัยอันสำคัญประจำชีวิตของมนุษย์อย่างยอดเยี่ยมกว่าปัจจัยอย่างอื่น ๆ มีอาหารน้ำดื่มเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยเป็นต้น แต่ทุกคนมักจะไม่มีความรู้สึกว่า อากาศเป็นสิ่งสำคัญเกี่ยวกับชีวิตอย่างสำคัญ เพราะอากาศไม่ต้องซื้อไม่ต้องหาก็มิให้คนหายใจอยู่ตลอดชีวิต จึงเป็นเหตุให้คนเพิกเฉยไม่สนใจ เหมือนกับปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพอย่างอื่น ๆ ต่อเมื่อใดอากาศไม่ถึงกับขาดสูญเป็นแต่เพียงวิปริต เช่น มีควันพิษเจือปนอยู่ด้วย เมื่อนั้นผู้คนจึงจะเอะอะโวยวาย เรื่องความสำคัญในอากาศที่นำมาเปรียบเทียบกับนี้ เป็นเช่นใด ความสำคัญในวันคืนเวลาก็เป็นเช่นนั้น

เมื่อจะกล่าวกันตามความจริงที่ถ่องแท้แน่นอนแล้ว วันและคืนที่รวมเรียกว่ากาลเวลานั้นเป็นสมบัติของบุคคลประเภทหนึ่งเรียกว่ากาลสมบัติ สมบัติประเภทนี้มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับบุคคลอยู่หลายประการด้วยกัน แต่ในที่นี้จะยกความสำคัญมาชี้แจงสักสองประการ คือ

ประการที่ ๑ สำคัญในฐานะเป็นเครื่องวัดความเลื่อมหรือความเจริญของบุคคลผู้เกิด
มาแต่ละคน

ประการที่ ๒ สำคัญในฐานะที่เป็นสมบัติซึ่งเกิดขึ้นแล้ว มีความหมดสิ้นไปเป็นธรรมดา
ใคร ๆ ไม่สามารถจะยับยั้งไว้ได้

ฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงประทานพระโอวาทว่า ให้บรรพชิตหมั่นพิจารณาเนือง ๆ ว่า
เมื่อวันคืนล่วงไป ๆ โดยมีได้หยุดหย่อน ส่วนตัวเรานั้นเป็นอยู่อย่างไรทำอะไรอยู่ ก็พระโอวาท
ข้อนี้ ถ้าท่านผู้ฟังเป็นคฤหัสถ์อาจเข้าใจเอาว่า เป็นพระโอวาทสอนให้บรรพชิตเป็นผู้ปฏิบัติ
จำพวกเดียวเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับคนผู้เป็นคฤหัสถ์ ซึ่งความเข้าใจเช่นนั้นนับว่าเป็นความเข้าใจ
ที่ยังไม่ถูกต้องทีเดียว เพราะว่าในขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในพระเชตวันวิหาร ทรงแสดง
ทศธรรมสูตรนั้น มีผู้รับฟังพระธรรมเทศนาเฉพาะพวกบรรพชิตฝ่ายเดียว และอีกประการหนึ่ง
พระธรรมเทศนาที่ทรงแสดงไว้ในพระสูตรนี้มีจำนวนรวม ๑๐ ข้อ พระธรรมเทศนาบางข้อเป็น
ข้อวัตรปฏิบัติเฉพาะบรรพชิต บางข้อเป็นสาธารณปฏิบัติทั่วไปทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์
เฉพาะพระธรรมเทศนาที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้ เป็นข้อปฏิบัติทั่วไปทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่าย
คฤหัสถ์ เพราะท่านทั้งสองฝ่ายนั้นต่างก็ตกอยู่ในวิสัยของกาลเวลาทั้งนั้น จะรอดพ้นไปไม่ได้เลย
โดยเหตุที่ว่าท่านผู้ที่เป็นบรรพชิตก็ตาม เป็นคฤหัสถ์ก็ตาม จะเป็นผู้เลื่อมหรือจะเป็นผู้เจริญมาก
น้อย เพียงใดนั้น ต้องอาศัยกาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ เข้าทำนองที่ว่า หนทางพิสูจน์ม้ากาลเวลา
พิสูจน์คน คำที่ว่ากาลเวลาเป็นเครื่องวัดหรือเป็นเครื่องพิสูจน์ความเลื่อมหรือความเจริญนั้น
เป็นคำที่ชวนให้เกิดปัญหาข้อสงสัยว่าเป็นเครื่องวัดหรือเป็นเครื่องพิสูจน์ความเลื่อมหรือความ
เจริญนั้น เป็นคำที่ชวนให้เกิดปัญหาข้อสงสัยว่าเป็นเครื่องวัดได้อย่างไร ความสงสัยนี้ ถ้าท่านผู้
ฟังพระโอวาทข้อนี้แล้วสังเกตให้ดีจะทราบได้ทันทีว่า พระพุทธองค์มิได้ทรงแสดงพระโอวาทนี้
ด้วยกาลเวลาเพียงอย่างเดียว ได้ทรงนำเอาพฤติการณ์ของบุคคลมาแสดงควบคู่กันไปด้วย ว่า
ในวันคืนหนึ่ง ๆ ที่กำลังล่วงไปแต่ละขณะ ๆ นั้น ตนได้ทำกิจการอะไรบ้าง เพื่อเป็นเครื่องเตือน
สติของบุคคลให้รู้สำนึกว่า อย่าปล่อยให้กาลเวลาล่วงเลยไปเสียเปล่า ๆ โดยมีได้ใช้กาลเวลาที่
ล่วงไปนั้นทำประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง สมตามนัยแห่งธรรมภาสิตที่พระสิริมณฑะเถระกล่าว
ไว้ในคัมภีร์ขุททกนิกายเถรคาถาว่า **อโมฆํ ทิวสํ กยิรา อปฺเปน พหุเกณ วา ยํ ยํ วิหเรต รตฺติ
ตฺถุนนุตฺตสฺส ชีวิตํ** ความว่า บุคคลควรทำวันคืนไม่ให่ว่างเปล่าจากประโยชน์น้อยหรือมาก
เพราะวันคืนผ่านบุคคลไต่ไป ชีวิตของบุคคลนั้นย่อมพร่องจากประโยชน์นั้น ข้อนี้แสดงว่า
ประโยชน์น้อยหรือมากนั้น มีความเกี่ยวข้องกับกาลเวลา และแม้ถึงสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ก็ต้อง
เกี่ยวกับกาลเวลาเหมือนกัน จะแยกออกจากกันไม่ได้อย่างเด็ดขาด ก็กิจการที่เป็นประโยชน์ทำ

ความเจริญให้แก่บุคคลหรือกิจการที่มีโทษทำความเสื่อมให้แก่บุคคลนี้ ขึ้นอยู่กับการกระทำถ้าไม่ทำเป็นเหตุ ถ้าไม่ทำผลก็เกิดขึ้นไม่ได้ ส่วนการกระทำนั้นเล่าก็ต้องประกอบกับกาลเวลา ไม่ทำในกลางวันก็ต้องทำในกลางคืนแล้วแต่ความเหมาะสมของงานชนิดนั้น ๆ ที่บุคคลจำต้องทำ เวลาอื่นนอกจากนี้แล้วไม่มีเวลาไหนที่เป็นโอกาสให้คนทำงานได้ และการกระทำนั้นเล่าเป็นภารกิจซึ่งอยู่ในสถานบังคับ ที่ทุกคนทั้งผู้เต็มใจหรือไม่เต็มใจ จำต้องกระทำ เพราะไม่ทำไม่ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไร เพราะเพื่อความอยู่รอดแห่งร่างกายและชีวิตของตนเอง ด้วยเหตุว่าใครก็ตามที่เกิดมาในโลกนี้เป็นตัวตนแล้ว ไม่ยินยอมทำธุรกิจตามหน้าที่ของตน คนนั้นจะมีชีวิตเป็นคนอยู่ในโลกนี้ร่วมกับผู้อื่นไม่ได้

อนึ่ง เพื่อความเข้าใจในเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้น จะต้องรู้ว่าอะไรเรียกว่า เป็นธุรกิจที่ทุกคนต้องยอมทำ ธุรกิจนั้นถ้าจะกล่าวตามสามัญธรรมดาแล้ว ก็ได้แก่การยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด จัดว่าเป็นธุรกิจประเภทหนึ่ง ซึ่งคนส่วนมากไม่ยอมเรียกว่าเป็นธุรกิจ ส่วนธุรกิจอีกประเภทหนึ่งมีการทำหัตถกรรม กลสิกรรม พาณิชยกรรม และเวชกรรมเป็นต้น อันเป็นธุรกิจฝ่ายอาชีพ ก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก ก็ในธุรกิจทั้งสองประเภทนี้ บุคคลจะต้องรู้จักแบ่งแยกออกไว้ให้เป็นสัดส่วน เพื่อจะได้พิจารณาใคร่ครวญให้รู้ว่า ธุรกิจชนิดนี้เป็นหน้าที่ของคนผู้อยู่ในเพศไหน วัยไหน มีวิทย์ฐานะและความสามารถเพียงใดจะต้องกระทำ ตามความถูกต้องและเหมาะสมในระหว่างงานกับบุคคลผู้กระทำ เช่นเมื่อแรกเกิดยังเป็นทารกอยู่ ต้องทำการกิน การดื่ม ถ่าย อุจจาระปัสสาวะ เมื่อเจริญขึ้นกว่านั้น ต้องหัดนั่งหัดยืนหัดเดินเป็นต้น เมื่อเจริญวัยขึ้นเท่าใด ธุรกิจก็เพิ่มขึ้นมากเท่านั้น เมื่อขณะอยู่ในปฐมวัย จะต้องทำธุรกิจในด้านศึกษาหาความรู้ทั้งในด้านวิชาการและในด้านปฏิบัติการ เพื่อจะได้นำความรู้ทั้งสองประการนี้ไปประกอบอาชีพส่วนตนและครอบครัวบ้าง และเพื่อนำไปชี้แจงแนะนำสั่งสอนผู้อื่นบ้าง ในโอกาสอันสมควร ตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ว่า คนฉลาดพึงตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรเสียก่อน แล้วจึงสั่งสอนผู้อื่นในภายหลัง เพราะคนเราจะพึงเฉพาะตัวเองเท่านั้นไม่ได้ จะต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นด้วย จึงต้องปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมที่อยู่ร่วมกัน จึงจะอยู่ได้โดยความผาสุก

ก็เมื่อได้ทราบความสัมพันธ์กันในช่วงกาลเวลากับการกระทำการทำงานของบุคคลเช่นนี้แล้ว จึงควรทราบถึงลักษณะของงานที่บุคคลจะต้องทำ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอีกประการหนึ่งต่อไปด้วย การงานที่จะรวมมากแล้วโดยย่อในอันดับนี้ แบ่งแยกออกเป็นสองประเภท คือ **มิจฉากัมมันตะ** การงานที่ผิดศีล ผิดธรรมผิดกฎหมายและจารีตประเพณี เป็นการทำงานที่ควรละวางเสียทันที เพราะเป็นทางไปสู่ความเสื่อมยิ่งใช้เวลาทำงานชนิดนี้นานเท่าไรก็เสื่อมมากเท่านั้น นี่เวลาเป็นเครื่องวัดข้างฝ่ายเสื่อมเสียประเภทหนึ่ง ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ

สัมมากัมมันตะ ได้แก่การงานที่ชอบ ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยชอบด้วยกฎหมาย ขนบธรรมเนียมและจารีต ประเพณี เป็นการทำงานที่ควรพยายามทำให้เกิดมีขึ้น เพราะเป็นหนทางที่ดำเนินไปสู่ความเจริญ ถ้าพยายามใช้กาลเวลากระทำการงานเช่นนี้มากเพียงใด ความเจริญก็เกิดขึ้นมากเพียงนั้น นี้เรียกว่ากาลเวลาเป็นเครื่องวัดความเจริญ ฉะนั้นจึงนับว่ากาลเวลาเป็นเครื่องวัดความเสื่อม หรือความเจริญของบุคคล ประการหนึ่ง

ส่วนความสำคัญของเวลาประการที่สองนั้น หมายความว่า เวลาเป็นสมบัติที่คนต้องการให้มีมาก ๆ เช่นต้องการให้มีอายุยืน ต้องการเสวยความสุขนาน ๆ ดังนี้ เป็นต้น เหตุนั้นในคำให้พรแก่กันก็ดี หรือว่าคำอนุโมทนาของพระก็ดี มักจะมีคำว่าขอให้มีความสุขยืนนานดังนี้ ประกอบอยู่ด้วยเสมอ เพราะเป็นถ้อยคำที่ชอบพอของผู้รับพรทุกคน เวลาจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนหวงแหนและสงวนรักษาไม่ยากให้หมดไป แต่สภาพของกาลเวลานั้น หาได้เป็นไปตามความปรารถนาของบุคคลไม่ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็หมดสิ้นไปฝ่ายเดียว ใคร ๆ ไม่สามารถที่จะยับยั้งให้หยุดอยู่กับที่แม้แต่วินาทีเดียว และเวลาที่เสียไปแล้วจะทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้เวลากลับมาก็ไม่ได้ อีกประการหนึ่งเวลาที่ล่วงไปนั้น ใช่ว่าจะล่วงแต่เพียงเวลาอย่างเดียว แม้อายุของเราก็พลอยล่วงไปเร็วเท่ากันกับเวลา เพราะเหตุนั้นพุทธานิพนธ์จึงกล่าวเตือนไว้ในคัมภีร์สคาถวรรค สังยุตตนิกายว่า **ปฏิกุญเจะ ตํ กยิรา ยํ ขณฺณหิตมตฺตโน** หมายความว่า รู้ว่าการใดเป็นประโยชน์ก็ถือกุศลแก่ตน พึงรีบทำการนั้นทีเดียว ทั้งนี้ เพื่อเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนจิตของบุคคล ให้เกิดความรู้สึกสำนึกคิดถึงเวลาที่กำลังเคลื่อนหายไปทุกขณะลมหายใจเข้าออกพร้อมกับชีวิตของตนเองด้วย ประดุจว่าสายน้ำไหล แล้วจะไม่เกิดความประมาทต่อเวลา เพราะเวลาที่ล่วงไปทุกวันคืนนั้นตนเองมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเวลานั้นด้วย ผู้ใดประมาทต่อเวลาชีวิตของผู้นั้น จะเป็นโมฆะชีวิต คือชีวิตที่ว่างเปล่าไร้ค่าหาสาระประโยชน์มิได้ นี่เป็นความสำคัญของกาลเวลาประการที่สอง

บัดนี้ กำหนดกาลเวลาของปี ๒๕๒๗ ซึ่งเป็นปีเก่าใกล้จะหมดสิ้นไป วันคืนของปี ๒๕๒๘ อันเป็นปีใหม่จะเข้ามาแทนที่ การที่ประชาชนผู้มุ่งหวังความเจริญสุขสวัสดิ์ให้เกิดมีแก่ตนบ้าง แก่ผู้อื่นบ้าง ตลอดถึงประเทศชาติและพระศาสนาของตนเอง ควรจะนำพระบรมพุทโธวาทข้อนี้ มาเป็นหลักการพิจารณากายกรรม วาจากรรม มโนกรรม ทั้งสามประการที่ตนเองได้คิดได้พูด และได้ทำไปแล้ว ในวันคืนที่เป็นอดีตหรือในวันคืนที่เป็นปัจจุบัน จะเป็นการส่วนตัวก็ดี เป็นไปเพื่อหมู่คณะก็ดี เป็นไปเพื่อส่วนรวมของประเทศชาติ พระศาสนาก็ดี พฤติการณ์ที่ตนได้ปฏิบัติไปแล้วนั้น เป็นการกระทำไปด้วยความจริงใจบริสุทธิ์หรือไม่ และเป็นทุจริต หรือเป็นสุจริต เมื่อได้นำกิจที่ทำคำที่พูดเรื่องที่ได้คิดมาพิจารณาด้วยจิตที่เป็นธรรมแล้ว ก็ย่อมจะทราบได้ดีกว่า

ให้ผู้อื่นพิจารณา เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทุกคนพิจารณาตน เตือนตนและฝึกฝนตนด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ากรรมส่วนไหนเป็นทุจริต ตนได้กระทำไปโดยมีเลศนัยไม่มีความจริงใจ ก็ควรพยายามงดเว้นเสียให้เด็ดขาด เพราะเป็นทางนำไปสู่ความทุกข์ ตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า ถ้าท่านกลัวต่อความทุกข์ และความทุกข์ไม่เป็นที่ชอบใจของท่าน ก็อย่าทำบาปกรรมทั้งในที่แจ้งหรือในที่ลับ ดังนี้ และถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรรมสุจริตกระทำไปด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ ก็ให้พยายามทำกรรมเช่นนั้นเสมอไป ถ้าทำได้น้อยก็ควรพยายามทำเพิ่มขึ้นให้มากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป เพราะข้อนี้เป็นหนทางนำไปสู่ความเจริญทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เพราะคนทุกคนเป็นกรรมทายาท ทำดีก็ได้รับผลดี มีกรรมคือการกระทำเป็นที่พึง

ฉะนั้น ด้วยความหวังดี จึงใคร่ให้ประชาชนทุกคน น้อมนำพระโอวาทข้อที่ ๘ ในทศธรรมสูตรมาเป็นเครื่องพิจารณาการงานที่ตนปฏิบัติอยู่ในกลางวันหรือกลางคืนให้เป็นนิตย์ชีวิตก็จะปราศจากความผิดทุกประการ บุคคลผู้นั้นก็จะตั้งอยู่ในฐานะเป็นภักทธาตุบุคคล คือบุคคลผู้มีวันคืนเจริญรุ่งเรืองอยู่ตลอดเวลา ดังมีนัยที่ได้พรรณนามาด้วยประการฉะนี้.

พระธรรมเทศนาเรื่อง “ธรรมจริยเทศนา”

พระวิสุทธิวงศาจารย์ วัดพิชยญาติการาม

แสดง ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๒๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

ธมฺมญฺเฐ สุจริตํ

น ตํ ทฺวริตํ จเร

ธมฺมจาริํ สุขํ เสติ

อสุมิ โลกํ ปรมฺหิ จาติ

บัดนี้ เป็นวันแรม ๑๕ ค่ำ วันธรรมสวนะสุดท้ายแห่งเดือน ๑๒ ตามจันทรคติ อาตม-
ภาพจะได้แสดงพระธรรมจริยเทศนา โดยจะขอสาธกยกเอาพระคาถาบาลี ที่ได้อุทิศลิขิตไว้ ณ
เบื้องต้นนั้น ซึ่งสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ได้ทรงแสดงไว้ มีหลักฐานปรากฏอยู่ในสันติเกนิ-
ทานแห่งอรรถกถาเอกนิบาตว่า **ธมฺมญฺเฐ สุจริตํ** แปลว่า บุคคลควรประพฤติธรรมให้สุจริต
น ตํ ทฺวริตํ จเร ไม่ควรประพฤติธรรมนั้นให้เป็นทวัจริต **ธมฺมจาริํ สุขํ เสติ** ผู้ประพฤติธรรม อยู่
เป็นปรกติ ย่อมอยู่เป็นสุข **อสุมิ โลกํ ปรมฺหิ จ** ทั้งในโลกนี้ ทั้งในโลกหน้า ดังนี้ มาเป็นหลัก
แห่งการแสดงสืบต่อไป

ก็แต่ว่า ก่อนที่จะทราบถึงอรรถาธิบายแห่งพระพุทธานุศาสน์ข้อนี้ จำต้องพิสูจน์ถึง
ถ้อยคำ “ธรรม” อันเป็นหลักสำคัญในพระพุทธานุศาสน์นี้ ให้ทราบก่อนว่าได้แก่อะไร เพราะคำว่า
“ธรรม” นี้ถ้าจะถูดถึงความหมายในที่ทั่ว ๆ ไป ทั้งทางคติโลกและทางคติธรรมแล้ว ก็ยากที่จะ
พรรณนาให้ทั่วถึงได้โดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อย ดังนั้น จะขอสรุปกล่าวโดยลักษณะย่อ ๆ พอ
เป็นแนวทางสันนิษฐาน คือ

คำว่า “ธรรม” หมายถึงสิ่งที่ทรงไว้ซึ่งสภาพของตนคือความเที่ยงตรง ส่วนที่ดีก็ทรงไว้
ในที่ดี ส่วนชั่วก็ทรงไว้ในที่ชั่ว ส่วนที่ไม่ดีไม่ชั่วก็ทรงไว้ในท่ามกลาง สมกับคติธรรมทาง
พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระอภิธรรมสังคีติว่า **กุสลา ธมฺมา** ธรรมฝ่ายกุศลเรียกว่ากุศลธรรม
อกุสลา ธมฺมา ธรรมฝ่ายอกุศลเรียกว่าอกุศลธรรม **อพฺยากตา ธมฺมา** ธรรมที่ไม่ใช่ฝ่ายกุศลไม่
ใช่ฝ่ายอกุศล เรียกว่า อพฺยากตธรรม ความจริงธรรมทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นสภาวะธรรมที่มีอยู่
เป็นปกติธรรมดาประจำอยู่เป็นนิตย์ ที่เป็นฝ่ายดีได้แก่บุญ ที่เป็นฝ่ายชั่วได้แก่บาป ก็ยังไม่ให้
ผลดีหรือผลชั่วแก่ใคร จะมีผลดีหรือผลชั่วเกิดขึ้นแก่ผู้ใดผู้หนึ่งนั้น ก็เพราะอาศัยกรรมคือการ
กระทำของบุคคล ซึ่งต้องอาศัยกายอย่างหนึ่ง วาจาอย่างหนึ่ง จิตใจอย่างหนึ่ง เป็นเครื่องมือ

กระทำ ถ้าหากว่าบุคคลใช้ใจคิดถึงเรื่องใดก็ตาม ใช้วาจาพูดคำใดออกมาก็ตาม ใช้กายทำกิจอย่างใดก็ตาม ถูกต้องตามลักษณะของธรรมที่นับว่าเป็นความดี การกระทำอย่างนั้นเรียกว่า กุศลกรรม คือกรรมดี กรรมก็ทรงไว้ในฐานะที่ดี ถ้าหากว่าทำพุดคิดถูกต้องตามลักษณะของธรรมที่นับว่าเป็นความชั่ว การกระทำเช่นนั้นเรียกว่าอกุศลกรรม คือกรรมชั่ว กรรมก็ทรงไว้ในฐานะที่ชั่ว เมื่อทำพุดคิดเป็นไปโดยถูกต้องตามลักษณะของธรรมที่เป็นส่วนไม่ดีไม่ชั่ว การกระทำนั้นเรียกว่าอัปายาทากรรม คือกรรมที่ไม่ดีไม่ชั่ว กรรมก็ทรงไว้ในฐานะกลาง ๆ

ก็ในเมื่อ ความดีความชั่วและความไม่ดีไม่ชั่ว ซึ่งเป็นรูปธรรมมีอยู่เพียงฝ่ายเดียว ความรู้ความเห็นโดยชัดแจ้งจะเกิดขึ้นแก่ใครได้อย่างไร เมื่อใดรูปธรรมได้รูปธรรมเข้ามาร่วมด้วย เมื่อนั้นจึงเป็นปัจจัยให้เกิดมูลเหตุขึ้นอีกอย่างหนึ่งคือกรรมได้แก่การกระทำนั่นเอง ที่แบ่งแยกเป็นกรรมดี กรรมชั่ว กรรมไม่ดี ไม่ชั่ว ที่เรียกว่ากรรมดีนั้นก็เพราะการกระทำของรูปธรรมเป็นไปถูกต้องตรงตามลักษณะของกรรมที่ดี จึงเรียกว่ากรรมดี เมื่อมีกรรมดีผลของกรรมที่ดีก็ปรากฏขึ้นให้รู้ให้เห็นเพราะอาศัยรูปธรรมคือคนผู้ทำ ผลของการทำดีเพราะมีคุณธรรมที่ดีคุ้มครองอยู่นั้น ก็บังเกิดขึ้นมีการยกย่องสรรเสริญมีเกียรติศักดิ์ชื่อเสียงเป็นต้น ฟุ้งขจรไปทั้งในที่ตามลมและทวนลม ผู้ที่ได้รับผลดีนี้ก็คือผู้ทำนั่นเอง นี่คือผลของรูปธรรมกับรูปธรรมได้ประกอบรวมกันเป็นเหตุให้คนได้รู้ได้เห็นโดยประจักษ์ชัดเช่นนี้ เปรียบเสมือนหนึ่งว่า กระแสไฟฟ้าพร้อมด้วยสีแสงและเสียงที่เจ้าหน้าที่ส่งออกจากเครื่องของโทรทัศน์ เป็นกระแสคลื่นแผ่ซ่านไปตามอากาศที่ไม่มีเครื่องกีดขวางกั้นได้ทั้งในที่ใกล้และที่ไกล บุคคลไม่สามารถจะมองเห็นด้วยตา หรือได้ยินเสียงด้วยหูได้ เพราะไม่มีรูปเสียงปรากฏ แต่ถ้าในที่ใดมีรูปวัตถุคือเครื่องรับโทรทัศน์ซึ่งนายช่างได้ประกอบพอเหมาะสมควรกับสัดส่วนคอยตั้งรับอยู่แล้ว รูปสีแสงเสียงก็จะปรากฏขึ้นให้บุคคลได้ยินได้เห็นขึ้นทันที ข้อที่นำมาเปรียบนี้ฉันใด ธรรมที่ดี กรรมที่ดี ผลที่ดี ก็จะปรากฏขึ้นแก่ผู้กระทำและคนเหล่านี้ได้รู้แจ้งเห็นจริงขึ้นทันที ฉะนั้น แม้เรื่องกรรมชั่วและกรรมไม่ดีไม่ชั่วที่ยังไม่ได้พุดถึง ก็มีนัยแห่งอรรถาธิบายเช่นเดียวกัน แต่ว่ามีข้อแตกต่างกันอยู่บ้างบางประการ คือ ธรรมและกรรมที่ไม่ดีไม่ชั่วเป็นอัปายาทากรรมนั้น เข้าใจยากกว่ากุศลธรรม อกุศล ธรรมและกุศลธรรมอกุศลกรรม จึงขออธิบายเพิ่มเติมเสริมความเข้าใจอีกสักเล็กน้อย คือ ธรรมที่เป็นอัปายาทาธรรมนี้ เป็นผู้นำให้กรรมที่เป็นอัปายาทาไม่ดีไม่ช่วนั้นเกิดขึ้น ควรจะแยกออกเป็นสองประเภท ประเภทที่หนึ่งได้แก่ที่เกิดขึ้นแก่สัพพัญญูณกสังขาร เช่น คนและสัตว์ ประเภทที่สองได้แก่ที่เกิดขึ้นแก่วิญญูณกสังขาร เช่น ต้นไม้ เป็นต้น

ในประเภททั้งสองนี้ จะขอยกตัวอย่างของประเภทที่หนึ่งมาพุดก่อน เช่น คนเมื่อเกิดมาแล้วตามธรรมดาจะต้องมีการเคลื่อนไหวอวัยวะทุก ๆ ส่วนไปตามหน้าที่ของตน จะอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ คือต้องใช้อิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พุด คิด ตามควรแก่เวลา ขอยกตัว

อย่างขึ้นอ้างสักข้อ ๑ เช่น การกินอาหาร อันนับว่าเป็นกฎธรรมดาที่สำคัญยิ่งของผู้ที่เกิดมาแล้วจะต้องกินดื่ม อย่าว่าแต่มนุษย์สามัญเลยแม้แต่พระอริยเจ้าผู้สิ้นกิเลสแล้วก็ยังต้องฉันอาหารบิณฑบาต พระพุทธองค์จึงทรงสั่งสอนให้บรรพชิต พิจารณาอาหารถึง ๓ กาล คือในเวลา รับ เวลาฉัน และเมื่อฉันแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันไม่ให้แสวงหาอาหารในทางที่ผิด เลือกอาหารเฉพาะที่ดี ๆ และให้รู้จักประมาณในการรับ หรือในเวลาฉันก็ให้รู้จักจุดประสงค์ของการฉันว่าฉันเพื่อประโยชน์อะไร ไม่ได้ฉันเพื่อบำรุงร่างกายให้อ้วนพื้มีผิวพรรณวรรณะเปล่งปลั่งสวยสดงดงาม ฉันเพียงเพื่อบำบัดเวทนาเก่าคือความหิวโหยให้บรรเทาหายไป และเพื่อป้องกันเวทนาใหม่ไม่ให้เกิดขึ้น จะได้ยังอัตภาพให้เป็นไปได้ตามวิสัยธรรมดาของสังขาร เพื่อประโยชน์แก่การประพฤติพรหมจรรย์ต่อไปดังนี้ เป็นต้น เมื่อได้ปฏิบัติดังนี้แล้ว อาหารที่ได้มาก็เป็นอาหารที่บริสุทธิ์ การขบฉันก็เป็นกรรมที่บริสุทธิ์เพราะเป็นคติธรรมชาติของสัณนิบาตสังขาร ยังไม่เบียดเบียนกุศลอกุศล เพราะจิตยังเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง (ดังพระพุทธภาษิตว่า **ปภุสฺสรมิทํ ภิกฺขเว จิตฺตํ** ดังนี้ เป็นต้น ความว่า ภิกษุทั้งหลาย จิตนี้เป็นธรรมชาติผ่องใส (แต่) จิตนั้นถูกอุปกิเลสเข้าไปเจือปนจึงเศร้าหมอง อุปกิเลสที่ทำให้จิตให้เศร้าหมองมี ๑๖ อย่าง **มอภิชฌาวิสมโลภ** ความละโมภ ไม่สม่ำเสมอคือความเพ่งเล็ง เป็นต้น มีปมาทะ ความประมาทเลินเล่อเป็นปริโยสาน) ตามที่ได้กล่าวมานี้เป็นเรื่องของอภัยกถาธรรมและอภัยกถากรรมที่เกิดขึ้นแก่สัณนิบาตสังขารประเภทที่ ๑ ส่วนที่เกิดแก่อริยบุคคลสังขารนั้น ตัวอย่างเช่น ฝนตกลงมาตามหลักธรรมชาติต้นไม้ต้นหญ้าจะเจริญงอกงามขึ้น หรือพื้นจะชุ่มแฉะหรือน้ำท่วมจนเจตตายหรือโดยที่ สุดแม้สัณนิบาตสังขารคือคนและสัตว์ จะได้รับความเยือกเย็นเป็นสุขสบาย หรือจะจมน้ำตาย ฝนที่ตกลงมาก็ไม่เป็นบุญเป็นบาป เพราะเป็นเรื่องของธรรมชาติ เรื่องราวที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นอรรถาธิบายของคำว่า “ธรรม” ซึ่งความหมายกว้างมาก และได้สรุปลงให้สั้นเพียง ๓ ประการดังกล่าวนั้น นับว่าพอเป็นแนวทางแห่งการพิสูจน์ได้บ้างพอสมควรแล้ว

ในลำดับต่อไปนี้จะได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของคำว่า “ธรรม” ในพระพุทธภาษิตที่ยกมาตั้งไว้เป็นหลัก ณ เบื้องต้นว่า บุคคลควรประพฤติธรรมให้สุจริต ไม่ควรประพฤติธรรมนั้นให้เป็นทุจริต สองบาทพระคาถานั้นนับว่าเป็นการทรงแสดงเหตุในเบื้องต้น สืบต่อไป

ธรรม ๓ ประการ ได้แก่ กุศลธรรม อกุศลธรรม อภัยกถาธรรม นั้น เป็นธรรมที่ใคร ๆ คำนึงได้ยาก จัดว่าเป็นสังขารอย่างหนึ่งเรียกว่า “สังขารธรรม” ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ อย่าง คือ ปรมาตตสังขารความจริงอย่างยิ่งหรือจริงอย่างสูงสุด ได้แก่ปรมาตตธรรม และสมมติสังขารความจริงตามที่สมมติขึ้น ได้แก่สมมติธรรม ธรรมทั้งสองอย่างนี้มีขั้นตอนที่จะต้องศึกษาเพื่อปฏิบัติอยู่มากเฉพาะในที่นี้ จะขอตั้งไว้ไม่กล่าวถึงปรมาตตธรรม จะพรรณนาจำเพาะสมมติธรรมเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของพระพุทธภาษิตที่อ้างไว้ ก็แต่ว่าก่อนแต่จะ

ทราบวัตถุประสงค์ของพระพุทธภาษิตนั้น จะขอนำเอาเรื่องราวอันเป็นปฐมเหตุที่ให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเรื่องนี้ว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพื่อเป็นการประกอบให้เข้าใจความหมายชัดเจนขึ้นแต่เพียงย่อ ๆ คือ เมื่อคราวครั้งที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปสู่กรุงกบิลพัสดุ์ เพื่อจะโปรดพระประยูรญาติเป็นครั้งแรก ได้ทรงเห็นพระประยูรญาติบางคนแสดงความเคารพ บางคนก็แสดงความกระด้างมานะถือตัว ยังไม่สมควรที่จะทรงแสดงพระธรรมเทศนา จึงทรงกระทำพระอิทธิปาฏิหาริย์ทรงมานพระบรมญาติของพระองค์ ให้เสื่อมคลายหายจาก ทิฐิมานะแล้ว จึงทรงแสดงธรรมโปรดพระบรมชนกนาถและพระประยูรญาติทั้งหลาย ให้ได้รับธรรมปิณฑุ์ขึ้นอาจหาญเลื่อมใสศรัทธาตามควรแล้วจึงเสด็จกลับนิโครธาราม แต่ในขณะที่พระองค์เสด็จกลับนั้น มิได้มีพระบรมญาติพระองค์ใด โดยที่ สุดแม้แต่พระพุทธบิดา ที่จะได้ทูลอาราธนาให้เสด็จมา ทรงรับอาหารบิณฑบาตในนิเวศน์ของตน เหตุนั้น ในเพลารุ่งเช้าพระพุทธเจ้าจึงทรงบาตรพร้อมด้วยพระสงฆ์เป็นอันมาก เสด็จออกจากนิโครธารามไปเพื่อบิณฑบาต พอเสด็จถึงเขตอุปจารของบ้าน จึงทรงหยุดพิจารณาด้วยพระพุทธญาณถึงจาริตประเพณีที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในปางก่อนได้ทรงประพฤติปฏิบัติมาอย่างไร ก็ทรงทราบชัดว่า พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์มิได้เสด็จตรงไปยังนิเวศน์ของตน เสด็จไปบิณฑบาตตามลำดับของบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในสถานที่นั้น ๆ พระองค์จึงเสด็จไปด้วยอาการเช่นนั้น ข้าราชการเสด็จบิณฑบาตของพระองค์ จึงได้แพร่สพัดไปโดยฉับพลัน จนทรงทราบถึงพระกรรมของพระพุทธบิดา พระองค์จึงรีบเสด็จมาเฝ้าพระพุทธเจ้าในที่เฉพาะพระพักตร์แล้วทูลต่อว่าเรื่องการเที่ยวเสด็จบิณฑบาตของพระองค์ในครั้งนี้ ทำให้หม่อมฉันเสียเกียรติและศักดิ์ศรีเป็นอันมาก เพราะประเพณีเช่นนี้ไม่มีในชาติดิยวงศ์ พระพุทธเจ้าจึงถวายพระพรว่า ข้อที่พระองค์ดรัสทัดทานนั้นเป็นประเพณีของชาติดิยวงศ์ แต่อาตมภาพสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ต้องปฏิบัติตามจาริตประเพณีของพระพุทธเจ้าในปางก่อน เมื่อได้ฟังมูลเหตุแห่งพระธรรมเทศนาเพียงเท่านี้ ก็จะเข้าใจได้ทันทีว่า คำว่า “ธรรม” ในพระพุทธภาษิตว่า บุคคลประพฤติธรรมให้สุจริต ไม่ควรประพฤติธรรมให้เป็นทุจริต หมายเอาจาริตขนบธรรมเนียมประเพณีของบุคคลแต่ละพวกแต่ละหมู่คณะที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างใหญ่ไพศาลมาก แต่จะขอพูดแต่ย่อ ๆ พอควรแก่เวลาที่กำหนดให้ จึงแยกประเภทบุคคลออกเป็นสอง คือ บรรพชิตพวกหนึ่ง และคฤหัสถ์อีกพวกหนึ่ง ในพวกบรรพชิตนักบวชก็มีหลายลัทธินิกาย แต่ละลัทธินิกายนั้นก็มิธรรมดาอันเป็นขนบธรรมเนียมที่จะต้องปฏิบัติของตนโดยเฉพาะประจำอยู่ ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะธรรมคือประเพณีของนักบวชในพระพุทธศาสนาที่เป็นสถาบันส่วนหนึ่งของชาติเท่านั้นว่า วัตถุประสงค์ในการบวชเข้ามานั้นคืออะไร ซึ่งเป็นปัญหาที่จะพิจารณาได้ไม่ยากนัก เพราะพระพุทธองค์ทรงแสดงไว้โดยชัดเจนแล้ว เมื่อพระองค์ทรงประทานการบรรพชาอุปสมบทให้แก่

กุลบุตรผู้มาขอบวชด้วยพระองค์เองโดยเอหิภิกขุอุปสัมปทาวิธีว่า เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงมาประพาศพรหมจรรย์ ถ้าผู้มาขอบวชบรรลุพระอรหัตตผลแล้ว ก็ทรงหยุดเพียงเท่านี้ เพราะไม่มีกิจที่ต้องทำต่อไป ถ้าผู้ขอยังไม่สำเร็จอรหัตตผล พระองค์ก็ตรัสต่อไปว่า “เพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์” ได้แก่ทุกขังที่ซึ่งเราไว้ตลอดปีเดือนวันคืนถึงตลอดชาตินั้นแหละ คำว่าเพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์นี้เอง ที่นับว่าเป็นจุดประสงค์สุดยอดของการบวชในพระพุทธศาสนา มิใช่บวชมาเพื่อแสวงหาโภคสมบัติบริวารสมบัติ และลาภยศสรรเสริญสุขตามวิสัยของชาวโลก การปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย มีศีล สมาธิ และปัญญา ตลอดถึงวิมุตติ การหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลสตัณหา เป็นจารีตประเพณีของบรรพชิตที่ต้อง ปฏิบัติ

ส่วนในเหล่าคฤหัสถ์อีกพวกหนึ่งนั้น ก็มีหลายพวกหลายหมู่ ซึ่งแต่ละหมู่คณะไม่ว่าจะเป็นพวกกสิกรรม พาณิชยกรรมและหรืออุตสาหกรรม ตลอดถึงข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ ล้วนแต่มีระเบียบวินัยเป็นขนบธรรมเนียมที่จะต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดด้วยกันทั้งนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อจะสร้างผลของงานที่ตนสมัครใจทำหรืองานที่ได้รับมอบหมายให้ทำเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ ถ้าทำได้อุปการตามระเบียบวินัยอันเป็นขนบธรรมเนียมเช่นนี้ ถือว่าเป็นผู้ประพฤติธรรมเป็นสุจริต แต่ถ้าไม่ประพฤติให้ถูกต้องตรงต่อธรรมอันเป็นจารีตประเพณีซึ่งเป็นหน้าที่ของตน กลับประพฤตินอกกริตนอกรอยออกไปตามอำนาจของความโลภโกรธหลง เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางที่มิควร เช่นเป็นข้าราชการตำรวจก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยซึ่งเป็นธรรมของตำรวจ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญปรากฏอยู่ที่หมวดแล้วว่า พัทธกัณฐัณฺฑิราชฎร ซึ่งมีความหมายว่าเป็นผู้พิทักษ์รักษาให้เกิดความสงบสุขแก่ราชฎร มิฉะนั้นก็จะถือว่าเป็นผู้ที่ประพฤติธรรมอันเป็นหน้าที่ของตนนั้นให้เป็นทุจริตดังพระพุทธภาษิตที่ทรงเตือนไว้ในบาทที่ ๒ ว่า ไม่ควรประพฤติธรรมนั้นให้เป็นทุจริต แม้ในหมู่ชนเหล่าอื่น ๆ ก็มีหน้าที่ซึ่งจะต้องประพฤติขนบธรรมเนียมของตน ๆ เช่นเดียวกัน และนอกจากระเบียบวินัยที่นับว่าเป็นธรรมตามหน้าที่ของตนโดยเฉพาะแล้ว คฤหัสถ์ยังต้องประพฤติธรรมอย่างอื่น ๆ อีก เช่น ต้องเว้นจากอบายมุข ๖ คือ ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำงาน ดังนี้ เป็นต้น ถ้าปฏิบัติได้ตามพระพุทธภาษิตตอนต้นนี้ได้ ถือว่าเป็นผู้ประพฤติธรรมเป็นสุจริต ซึ่งจัดว่าเป็นคำสอนที่เป็นเหตุ ซึ่งเป็นของคู่กันกับผล พุทธองค์จึงทรงแสดงผลในการประพฤติธรรมสุจริตไว้ในบาทพระคาถาที่ ๓ ที่ ๔ ว่า **ธมฺมจารี สุขํ เสติ อสุมิ โลกํ ปรมฺหิ จ** ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้ทั้งในโลกหน้า เพราะเมื่อมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ก็ไม่ถูกติเตียนนินทา ไม่ต้องโทษปรับสินไหมและการจองจำเป็นต้น ละโลกนี้ไปแล้วก็ไม่ต้องเสวยความทุกข์เวทนา เพราะเวรกรรมที่ตนทำไว้ เป็นต้น มีนัยดังที่ได้พรรณนามาด้วยประการฉะนี้.

รายนามผู้ช่วยผ้าไตร-หนังสือคู่มือตำรายาจีนและอัฐบริวาร

งานพระราชทานเพลิงศพพระวิสุทธวงศาจารย์

อดีตเจ้าอาวาส วัดพิชยญาติการาม

โดย นายวินัย ปรีดาวรรณเพ็ญ เป็นผู้จัดการ

๑.	นายวรวิทย์-นางวราพร สุธีรัชย์	๑๖,๐๐๐	บาท
๒.	นายทวี-นางรวิวรรณ ศรีคร้ามครัน	๘,๐๐๐	บาท
๓.	นายนิวัฒน์-คุณป้าสาย อุณหภูมิไวยะและครอบครัว	๕,๐๐๐	บาท
๔.	บริษัท กัปตัน จำกัด	๓,๒๕๐	บาท
๕.	คุณพจนา สัตวรานนท์ และครอบครัว (คุณอภิรัตน์)	๒,๔๐๐	บาท
๖.	คุณประเทือง พยัคฆ์เขียว	๘๐๐	บาท
๗.	คุณศรีอนงค์ บุญประสิทธิ์	๘๐๐	บาท
๘.	คุณสมศรี เศรษฐบุตร	๘๐๐	บาท
๙.	คุณสุเมศร์ ศิริมงคล	๘๐๐	บาท
๑๐.	คุณนวลศรี พยัคฆ์เขียว	๘๐๐	บาท
๑๑.	คุณก่อโชค จันทรวงกูร	๘๐๐	บาท
๑๒.	คุณนพปฎล-คุณณัฐญา สุวจนานนท์	๘๐๐	บาท
๑๓.	นายมนัส-นางอมรรัตน์ ศรีอินทร์	๒,๔๐๐	บาท
๑๔.	นายวิเชียร วิโร	๘๐๐	บาท
๑๕.	น.อ.รังษี ฐิตะดิลก ร.น.	๘๐๐	บาท
๑๖.	นายสุรินทร์ เรืองเพชร	๘๐๐	บาท
๑๗.	คุณวีรวัฒน์ ยอขันธุ์	๕๐๐	บาท
๑๘.	คุณวิฑูรย์-นางเกื้อกุล สุวรรณศิริพัฒน์	๕๐๐	บาท
๑๙.	ร.ต.อ.ศักดิ์ดา-นางดุขฎิลาวัลย์ สุวรรณศิริพัฒน์	๕๐๐	บาท
๒๐.	คุณอัฐฉรา หล่อกำเหนิด	๔๐๐	บาท
๒๑.	คุณปราโมทย์ บุณนาค รองอธิบดีศาลอาญา ธนบุรี	๑,๐๐๐	บาท
๒๒.	นายวินัย ปรีดาวรรณเพ็ญ (และหลาน) พี่น้องตระกูลรุ่งทรัพย์สิน	๒๐,๐๐๐	บาท
๒๓.	ร้านกระจกอลูมิเนียม ภาสุร	๔,๐๐๐	บาท
๒๔.	ท.จ.ก. ดีไวเทรดดิ้ง	๓,๐๐๐	บาท

๒๕.	ท.จ.ก. ส. ไม้สยาม	๑,๖๐๐	บาท
๒๖.	นายบุญชัย-นางสุภาพร เดชรุ่งวราและครอบครัว	๑,๖๐๐	บาท
๒๗.	นายชาญ-นางสุนทรียา ศรีธนาวิญชัย	๑,๖๕๐	บาท
๒๘.	นายเกิดชาย ศรีทิพย์โยวาท และครอบครัว	๑,๕๐๐	บาท
๒๙.	นายวิชุด-นางกจศิมา ดาราบถ	๑,๕๐๐	บาท
๓๐.	นายสุชาย-นางนุชนีย์ ปรีดาวรรณเพ็ญ	๑,๕๐๐	บาท
๓๑.	นายจักรกริช-นางรัตนา สิทธิบุญภักดี	๑,๑๐๐	บาท
๓๒.	นายวิชัย-นางเพ็ญพิสุทธิ์วงศ์ และครอบครัว	๑,๑๐๐	บาท
๓๓.	นายทวีชัย-นางเกศินี ชัยวรังกูร	๑,๐๐๐	บาท
๓๔.	ร้านชัยวัฒน์แอร์	๑,๐๐๐	บาท
๓๕.	นายโชติ-นางสาส์ อภัยโรจน์	๑,๐๐๐	บาท
๓๖.	นายสาธิต-นางเฟื่องฟ้า วงศ์พนาวีโรจน์	๑,๐๐๐	บาท
๓๗.	นายเลียง-นางพนิดา วงศ์พนาวีโรจน์	๑,๐๐๐	บาท
๓๘.	นางกิมจง แซ่ลิ่ม	๑,๐๐๐	บาท
๓๙.	นายเกิดสิน ศรีทิพย์โยวาท	๘๐๐	บาท
๔๐.	นายศุภกิจ - นางอรรณญา สุกิจพิพัฒน์	๑,๐๐๐	บาท
๔๑.	นายกิตติ สุกิจพิพัฒน์	๘๐๐	บาท
๔๒.	ท.จ.ก. ว. ไทยเทรตติ้ง	๘๐๐	บาท
๔๓.	คุณกิมเซียง-คุณยู แซ่ไค้ว	๘๐๐	บาท
๔๔.	นายณรงค์-นางวันทนา บุรีทาน	๕๐๐	บาท
๔๕.	นายเกลี้ยงศักดิ์ สิทธิบุญภักดี	๓๐๐	บาท
๔๖.	นายไพบูลย์ วงศ์เลิศวิทย์	๓๐๐	บาท

รายนามผู้บริจาคเงินอุทิศถวาย

งานออกมรพระราชทานเพลิงศพ

พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธนภาโม ป.ธ.๖)

อดีตเจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติการาม เจ้าคณะใหญ่หนใต้

๑.	พระราชวิสุทธิดิลก	วัดดุสิตาราม	๒๐,๐๐๐	บาท
๒.	พระราชปรียัติวิธาน	วัดดาวดึงษาราม	๒๐,๐๐๐	บาท
๓.	พระราชปัญญารังษี	วัดนาประดู่ จังหวัดปัตตานี	๒๐,๐๐๐	บาท
๔.	พระโสภณสมาธิคุณ	วัดเจ้ามูล	๒๐,๐๐๐	บาท
๕.	พระสุนทรวิสุทธิฐานวัตร	วัดพิชัยญาติการาม	๓๕,๐๐๐	บาท
๖.	พระครูวิสุทธิวิวัฒน์คุณ	วัดพิชัยญาติการาม	๓๐,๐๐๐	บาท
๗.	พระครูสมุทรพัฒน์โสภณ	วัดคันลัด จังหวัดสมุทรปราการ	๒๐,๐๐๐	บาท
๘.	พระมหาเหรียญชัย ธีรบุญโณ	วัดพิชัยญาติการาม	๑๐๑,๕๙๐	บาท
๙.	พระศรีวิสุทธิดิลก	วัดประยูรวงศาวาส	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๐.	พระศรีธวัชเมธี	วัดราชนันทาราม	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๑.	พระศรีปริยัติสุธี	วัดอรุณราชวราราม	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๒.	พระศรีปริยัติมุนี	วัดคูหาสวรรค์ จังหวัดพัทลุง	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๓.	พระโสภณปริยัตยาภรณ์	วัดโคกสमानคุณ จังหวัดสงขลา	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๔.	พระปริยัตติวรานุกุล	วัดหงษ์ประดิษฐาราม จังหวัดสงขลา	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๕.	พระครูศรีมงคลเจดยาทร	วัดชัยมงคล จังหวัดสงขลา	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๖.	พระครูวิจิตรพรหมวิหาร	วัดมหัตถมงคลาราม จังหวัดสงขลา	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๗.	พระครูประภัสร์ธรรมคุณ	วัดทรายขาว จังหวัดสงขลา	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๘.	พระครูปราโมทย์โพธิคุณ	วัดโพธิ์ปฐมาวาส จังหวัดสงขลา	๑๐,๐๐๐	บาท
๑๙.	พระครูปลัดรุ่ง สำนักสงฆ์โคกมะนาว จังหวัดสงขลา		๑๐,๐๐๐	บาท
๒๐.	พระครูปลัดพิศาล ปุรินทโก	วัดราชอุปลัมภ์ จังหวัดพังงา	๑๐,๐๐๐	บาท
๒๑.	พระครูสมุทรวิสุทธิวงศ์	วัดศรัทธาธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม	๑๐,๐๐๐	บาท
๒๒.	พระมหาทาสี วรบุญโณ	วัดท่าค้อย จังหวัดเพชรบุรี	๑๐,๐๐๐	บาท
๒๓.	คุณสมบุญ ชันทอง		๑๐,๐๐๐	บาท
๒๔.	คุณกุลปรานี วรกิจ		๑๐,๐๐๐	บาท

๒๕.	พระครูโสภาสบุญวัฒน์	วัดเจ้ามูล	๑๐,๐๐๐	บาท
๒๖.	คุณเชื้อม พจน์ประสาท		๑๐,๐๐๐	บาท
๒๗.	พระครูศรีกาญจนากิวัฒน์	วัดท่าไทร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๑๐,๐๐๐	บาท
๒๘.	ชุมชนหลังวัดพิชยญาติการาม		๑๐,๐๔๐	บาท
๒๙.	พระมหามานิตย์ พุทธนาโณ	วัดพิชยญาติการาม	๕,๐๐๐	บาท
๓๐.	พระครูปริสุทธธัมมิตาภรณ์	วัดตันตยาภิรมย์ จังหวัดตรัง	๕,๐๐๐	บาท
๓๑.	ร.ท. วิรุณ-คุณอารี เนียมนำ		๕,๐๐๐	บาท
๓๒.	พระครูปกาสิตพุทธศาสตร์	วัดราษฎร์บำรุง จังหวัดสงขลา	๕,๐๐๐	บาท
๓๓.	พระมหาเสถียร ฉนทโก ป.ธ.๙	วัดใหม่พิเรนทร์	๕,๐๐๐	บาท
๓๔.	พระมหาเสถียร ถาวโร ป.ธ.๙	วัดพิชยญาติการาม	๕,๐๐๐	บาท
๓๕.	พระครูถาวรธรรมวินิจ	วัดเหมืองประชาราม จังหวัดพังงา	๓,๐๐๐	บาท
๓๖.	พระครูวิมลวุดิญาณ	วัดภาษีเอกรมย์	๓,๐๐๐	บาท
๓๗.	คุณสะอาด ธรรมชอบ		๓,๐๐๐	บาท
๓๘.	พระมหาวิจิตร พุทธกรชิโต	วัดพิชยญาติการาม	๒,๐๐๐	บาท
๓๙.	คุณวิชัย ธรรมชอบ	รองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง	๒,๐๐๐	บาท
๔๐.	คุณประจวบ-คุณวิไล เกิดนิยม		๒,๐๐๐	บาท
๔๑.	คุณวิรัตน์-คุณปัญญา สุขสถิตย์		๒,๐๐๐	บาท
๔๒.	พระครูปลัดออบ ปกสุสโร	วัดประยุรวงศาวาส	๑,๐๐๐	บาท
๔๓.	พระสิริสุทัศน์ธรรมาภรณ์	วัดสุทัศน์เทพวราราม	๒,๐๐๐	บาท
๔๔.	คุณโชติ-คุณสารี อภัยโรจน์ จังหวัดนนทบุรี		๑,๐๐๐	บาท
๔๕.	พระมหาเชื่อง จิตคุโณ	วัดพิชยญาติการาม	๑,๐๐๐	บาท
๔๖.	พระไป๋ อุษุจิตโต	วัดพิชยญาติการาม	๑,๐๐๐	บาท
๔๗.	พระเมธีกิตโยดม	วัดมหาธาตุ	๑,๐๐๐	บาท
๔๘.	พระมหาวัน อุตตโม	วัดวิเศษการ	๑,๐๐๐	บาท
๔๙.	พระครูปลัดนันทโชติ	วัดมหาธาตุ	๑,๐๐๐	บาท
๕๐.	คุณบุญภักดิ์ อรพรรณ		๑,๐๐๐	บาท
๕๑.	คุณภาณุ-คุณอรุณี กลิ่นมาลี		๑,๐๐๐	บาท
๕๒.	พระละมัย อนาลโย	วัดพิชยญาติการาม	๕๐๐	บาท
๕๓.	คุณอรุณ นิงสานนท์		๕๐๐	บาท
๕๔.	คุณทวี ดันทกิจ		๕๐๐	บาท

รายนามผู้บริจาคเงินอุทิศถวาย
ในการบำเพ็ญกุศลศพพระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธมฺมญาณมหาเถร ป.ธ.๖)

โดยเสด็จพระราชกุศล

วันที่ ๒๔-๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

๑.	คุณนายเวียร ทินกร ณ อยุธยา	กรุงเทพมหานคร	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๒.	พระราชปริยัติวิธาน	วัดดาวดึงษาราม	๑๐,๐๐๐	บาท
๓.	พระเทพปัญญาสุธี	วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช	๕,๐๐๐	บาท
๔.	พระมหาเหรียญชัย ธีรบุญโณ	วัดพิชยญาติการาม	๕,๐๐๐	บาท
๕.	พระราชปริยัติยาภรณ์	วัดกะพังสุรินทร์ จังหวัดตรัง	๒,๐๐๐	บาท
๖.	พระครูพิศาลพัฒน์กิจ	วัดประดู่พัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราช	๒,๐๐๐	บาท
๗.	พระครูศรีกาญจนากิจวัฒน์	วัดท่าไทร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๒,๐๐๐	บาท
๘.	พระศรีธรรมนาถมณี	วัดขันเงิน จังหวัดชุมพร	๑,๐๐๐	บาท
๙.	พระครูวิมลลวดิญาณ	วัดภาชี	๑,๐๐๐	บาท
๑๐.	พระมหาสงคราม อธิสยาโน	วัดไตรธรรมาราม จ.สุราษฎร์ธานี	๑,๐๐๐	บาท
๑๑.	พระมหาเสถียร ฉนทโก	วัดโหมพิเรนทร์	๑,๐๐๐	บาท
๑๒.	พระมหากสิป วรบุญโณ	วัดท่าคอย จังหวัดเพชรบุรี	๑,๐๐๐	บาท
๑๓.	พระบริสุทธิธมฺมิตาภรณ์	วัดตันตยาภิรมย์ จังหวัดตรัง	๑,๐๐๐	บาท
๑๔.	พระมหาเต็ม ผคุณ	เลขาฯ ธรรมทูต ประเทศไทย	๑,๐๐๐	บาท
๑๕.	พระมหากวีพจน์ ฉนทโก	วัดสุทัศนเทพวราราม	๑,๐๐๐	บาท
๑๖.	พระครูอนันต์วุฒิกิจ	วัดอนันตยาราม ประเทศสิงคโปร์	๑,๐๐๐	บาท
๑๗.	คุณประจวบ-วิไล เกิดนิยม	กรุงเทพมหานคร	๑,๐๐๐	บาท
๑๘.	คุณชเนศ จินดาพร	ร้านปั๊พพัชชากินคร	๑,๐๐๐	บาท
๑๙.	คุณไสว ชอบทำกิจ	กรุงเทพมหานคร	๑,๐๐๐	บาท
๒๐.	คุณสายลม-สุทัศน์ ณ อยุธยา	กรุงเทพมหานคร	๑,๐๐๐	บาท
๒๑.	คุณสมศรี สุวรรณภาณุ	กรุงเทพมหานคร	๑,๐๐๐	บาท
๒๒.	พระครูสุวรรณสิกขกิจ	วัดทองเพลง	๕๐๐	บาท
๒๓.	พระครูประสิทธิ์ธรรมญาณ	วัดอัปสรสวรรค์	๕๐๐	บาท
๒๔.	พระปลัดโสภณ โสภณ	วัดอุปนนทาราม จังหวัดระนอง	๕๐๐	บาท

๒๕.	พระครูวิจารณ์ธรรมวิทย์	วัดสามพระยา	๕๐๐ บาท
๒๖.	พระครูภัทรวิริยคุณ	วัดสุทัศน์เทพวราราม	๕๐๐ บาท
๒๗.	พระปลัดจිරชัย ปรีสุโท	วัดปุกคลอง	๕๐๐ บาท
๒๘.	คุณธนพล สุตร้อนรำ	กรุงเทพมหานคร	๕๐๐ บาท
๒๙.	คุณนัยนา-บุญเสริม พินภิรมย์ และครอบครัว		๕๐๐ บาท
๓๐.	คุณสุจินดา เรืองศรี และครอบครัว		๕๐๐ บาท
๓๑.	คุณวรวรรณ สัตยบุตร	ร.พ. สงฆ์ กรุงเทพมหานคร	๕๐๐ บาท
๓๒.	คุณเคลือบ	กรุงเทพมหานคร	๕๐๐ บาท
๓๓.	คุณสุวรรณ โฆษิตพันธ์	กรุงเทพมหานคร	๕๐๐ บาท
๓๔.	พระครูปริยัติวิมล	วัดนายโรง	๕๐๐ บาท
๓๕.	คุณพิศิษฐ์ ธรรมชอบ	กรุงเทพมหานคร	๕๐๐ บาท
๓๖.	พระครูสิริทตฺตสุนทร	วัดคณิกาผล	๕๐๐ บาท
๓๗.	พระมหาประเทือง ปกสุโร ป.ธ. ๙	วัดทองนพคุณ	๕๐๐ บาท
๓๘.	พระมหาสัมฤทธิ์	วัดทองนพคุณ	๕๐๐ บาท
๓๙.	พระมหาสมบุรณ์ ปญญาสมปนโน	วัดปทุมคงคา	๓๐๐ บาท
๔๐.	คุณเสียน ทองจันทร์		๓๐๐ บาท
๔๑.	พระครูธรรมธร	วัดป่าเลไล จังหวัดพัทลุง	๓๐๐ บาท
๔๒.	พระมหาทองคำ	วัดนายโรง	๒๐๐ บาท
๔๓.	พระครูวินัยธรเล็ก	วัดชลประทานฯ จังหวัดนนทบุรี	๒๐๐ บาท
๔๔.	คุณปลื้ม โชติขจรยางกูร	กรุงเทพมหานคร	๒๐๐ บาท
๔๕.	คุณนายเจียมจิตร วงศ์ทองสงวน	กรุงเทพมหานคร	๒๐๐ บาท
๔๖.	พระประสพ ปญญาธโร	วัดนาคนิมิตร	๒๐๐ บาท
๔๗.	พระมหาเซ่ง ธรรมโต	วัดระฆังโฆสิตาราม	๒๐๐ บาท
๔๘.	พระมหาสกล คุณวโส	วัดเขาพุทธโคดม จังหวัดชลบุรี	๑๐๐ บาท
๔๙.	พระมหาไพโรจน์ โชติปญโญ	วัดทองเพลง	๑๐๐ บาท
๕๐.	คุณพริ้ง เจนนี	กรุงเทพมหานคร	๑๐๐ บาท
๕๑.	คุณบงอร เพชรภักดี	กรุงเทพมหานคร	๑๐๐ บาท
๕๒.	คุณน้อย ภูมิประเทศ	กรุงเทพมหานคร	๑๐๐ บาท
๕๓.	คุณบวร วิสัยพันธ์	กรุงเทพมหานคร	๑๐๐ บาท

รายนามเจ้าภาพผู้บริจาคไทยทานงานออกเมรุ
พระราชทานเพลิงศพ
พระวิสุทธีวงศาจารย์ (สุข ธัญญาโก ป.ธ. ๖)
โดยเสด็จพระราชกุศล

๑. พระครูอนุกุลปริยัติกิจ	วัดช้างไห้ จ.ปัตตานี	๗,๕๐๐ บาท
๒. พระมหาอิม สารโท ป.ธ. ๙	วัดราชสิทธิาราม	๒,๐๐๐ บาท
๓. พระครูพิพิธวรกิจ	วัดภูเขาทอง จ. พัทลุง	๑,๕๐๐ บาท
๔. คุณศิริ วิศุภกาญจน์	กรุงเทพมหานคร	๘,๘๘๐ บาท
๕. พระมหานุกูล ญาณคุณ	วัดดุสิตาราม	๓,๐๐๐ บาท
๖. พระมหาสัมพันธ์ สุจินฺต ป.ธ. ๙	วัดช้างไห้ จ.ปัตตานี	๒,๐๐๐ บาท
๗. พระมหาชีพ อภิชาโต	วัดน้อยนพคุณ	๒,๐๐๐ บาท
๘. คุณยุพา ยิ้มสงวน		๓,๒๕๐ บาท
๙. คุณถนอมจิตร สมใจ		๒,๐๐๐ บาท
๑๐. อุบาสิกาฉวี เจริญการ	จังหวัดพังงา	๖๐๐ บาท
๑๑. พระปัญญาธรรมวิเทศ	วัดอนันต์เมตตาราม ประเทศสิงคโปร์	๓๐๐ บาท
๑๒. พระครูอนันต์วุฒิจิ	วัดอนันต์เมตตาราม ประเทศสิงคโปร์	๓๐๐ บาท
๑๓. พระครูปลัดพ่วง	วัดอนันต์เมตตาราม ประเทศสิงคโปร์	๓๐๐ บาท
๑๔. คุณนายลมูล พลึงฤทธิ์		๓,๒๕๐ บาท
๑๕. คุณไพบุลย์-คุณบุปผา สมประเสริฐ		๓,๒๐๐ บาท
๑๖. คุณอารีย์ (ตุ้) ทรงมาลัย		๘๐๐ บาท
๑๗. คุณประพฤทธิ์ กบิลลิกะขานิตย์		๓๐๐ บาท
๑๘. คุณน้อย ศรีเพ็ญ		๓๐๐ บาท
๑๙. คุณเยาวกาญจน์ โกญจนาท		๒๐๐ บาท
๒๐. คุณทองดี เจริญธณ		๑๕๐ บาท
๒๑. คุณชีวิต ศรีเพ็ญ		๑๕๐ บาท
๒๒. คุณอรทัย ศรีเพ็ญ		๑๕๐ บาท
๒๓. พ.ท.นิวัติ ศรีเพ็ญ		๑๕๐ บาท
๒๔. คุณจิตติเวช ศรีเพ็ญ		๑๕๐ บาท

๒๕. คุณจุไรรัตน์ ศรีเพ็ญ	๑๕๐ บาท
๒๖. เด็กชายสรเสรีญ ศรีเพ็ญ	๑๕๐ บาท
๒๗. เด็กชายบัณฑิต ศรีเพ็ญ	๑๕๐ บาท
๒๘. เด็กหญิงปวิณนันท์ ศรีเพ็ญ	๑๕๐ บาท
๒๙. คุณทองคำ ทองปลุก	๑๕๐ บาท
๓๐. คุณพยงค์ ดำรงประเสริฐ	๑๕๐ บาท

รายนามผู้เป็นเจ้าภาพพระสวดพระพุทธมนต์ ๑๐ รูป

ในงานออกมรฐพระราชทานเพลิงศพ

พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ญาณาโภา ป.ธ. ๖)

โดยเสด็จพระราชกุศล

๑. พระราชพรหมภรณ์	วัดเขากง จังหวัดนราธิวาส	๑๐,๐๐๐ บาท
๒. พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิคุณ	วัดเพชรสมุทร จังหวัดสมุทรสงคราม	๓๐,๐๐๐ บาท
๓. พระมหาเหรียญชัย อีรปญโญ	วัดพิชยญาติการาม	๓๐,๐๐๐ บาท
๔. ดร.นพวรรณ ตันพิพัฒน์	กรุงเทพมหานคร	๑๐,๐๐๐ บาท
๕. นายสุกกิจ ตันพิพัฒน์	กรุงเทพมหานคร	๑๐,๐๐๐ บาท
๖. นายวีรชัย ตันพิพัฒน์	กรุงเทพมหานคร	๑๐,๐๐๐ บาท
๗. นายดำริ รัตนวงศ์	กรุงเทพมหานคร	๑๐,๐๐๐ บาท
๘. นายกำพล ก่อกิจ	กรุงเทพมหานคร	๑๐,๐๐๐ บาท

รายนามเจ้าภาพเครื่องสังเค็ดงานออกเมรุ

พระราชทานเพลิงศพ

พระวิสุทธิวงศาจารย์ (สูง ธัญญาโก ป.ธ. ๖)

โดยเสด็จพระราชกุศล

๑. พระครูธรรมธรรมสัมฤทธิ์ โกวิท	วัดพิชยญาติการาม	จำนวน ๑๐ ชุด	เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท
๒. พระสุนทรวิสุทธาณวัตร	วัดพิชยญาติการาม	จำนวน ๕ ชุด	เป็นเงิน ๒๒,๕๐๐ บาท
๓. พระครูวิบูลธรรมสุนทร	วัดดุสิตาราม	จำนวน ๕ ชุด	เป็นเงิน ๒๒,๕๐๐ บาท
๔. พระศรีปริยัตโยดม	วัดพัฒนาราม จ. สุราษฎร์ธานี	จำนวน ๓ ชุด	เป็นเงิน ๑๓,๕๐๐ บาท
๕. พระครูดุสิตธรรมคุณ	วัดดุสิตาราม	จำนวน ๓ ชุด	เป็นเงิน ๑๓,๕๐๐ บาท
๖. พระครูสมุห์เชียน สัจจโต	วัดนาคนิมิตร	จำนวน ๓ ชุด	เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท
๗. พระครูปลัดเผด็จ อภิรโต	วัดเศวตฉัตร	จำนวน ๒ ชุด	เป็นเงิน ๙,๐๐๐ บาท
๘. พระราชปริยัตยาภรณ์	วัดกะพังสุรินทร์ จ. ตรัง	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๕,๐๒๕ บาท
๙. พระเมธีวราภรณ์	วัดอรุณราชวราราม	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๑๐. พระสุธีปริยัตยาภรณ์	วัดปทุมคงคา	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๑๑. พระครูอรุณสุนทร	วัดประชุมโยธี จ. พังงา	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๓๕๐ บาท
๑๒. พระครูสุวรรณสิกขกิจ	วัดทองเพลง	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๑๓. พระครูปริยัตยานุกูล	วัดไตรมิตรวราราม	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๑๔. พระครูเกษมคุณวัฒน์	วัดท่าตลิ่งชัน จ. สุราษฎร์ธานี	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๑๕. พระครูศิริรัตนวรารภรณ์	วัดแจ้ง จ. นครศรีธรรมราช	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๑๖. พระครูสาทรธรรมพินทร	วัดลำพะยา จ. ยะลา	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๑๗. พระครูวิเทศสมันตพิทักษ์	วัดเมือง จ. ยะลา	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๑๘. พระครูปลัดออบ ปกสุโร	วัดประยูรวงศาวาส	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๒๐๐ บาท
๑๙. พระครูปลัดเข้ม ปกสุโร	วัดน้อยนพคุณ	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๐. พระมหาบุญสิน อุตตมชาโต	วัดดุสิตาราม	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๑. พระมหาแปลก จารุธมโม	วัดใหม่	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๒. พระมหาผล จันทโชโต	วัดชลประทานฯ	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๓. พระมหาประนอม สุกโร	วัดชลประทานฯ	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๔. พระมหาโกศล กลุยานคุณโต	วัดชลประทานฯ	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๕. พระมหาไสว ดิสุสวโส	วัดโคกสมานคุณ จ. สงขลา	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๖. พระครูสิริพัฒนการ	วัดดอนศาลา จ. พัทลุง	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๒๗. พระประเสริฐ สิริธมโม	วัดอนงคาราม	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๒๘. ทนุพระศรีวิสุทธิเวที-คุณวินัย ปรีดวารรณเพ็ญ		จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๐๐๐ บาท
๒๙. พระครูปลัดสาโรจน์	วัดพรหมรังษี	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๓๐. พระครูอนันต์วุฒิกิจ	วัดอนันต์เมตตยาราม	จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท
๓๑. คุณประพันธ์ ศักดาศักดิ์		จำนวน ๑ ชุด	เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท

